

ABR VE DİN

AHMET KURUCAN

ABD ve Din

KÜRESEL DÜNYA'DA İSLAM - 2

ABD ve Din

Dr. Ahmet KURUCAN

ABD VE DİN

Copyright © Mavi Ufuklar Yayınları, 2010

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

İsmail KAYAR

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni

Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN

978-605-4351-09-1

Yayın Numarası

9

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası

Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Temmuz 2010

Genel Dağıtım

Gökkuşaklı Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Mavi Ufuklar Yayınları

Kısıklı Mahallesi Meltem Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.mavi-ufuklar.com

İçindekiler

Önsöz	7
-------------	---

Birinci Bölüm ABD, Din ve Özgürlük

Din Özgürlüğü Haftası ve Kutlamaları	13
Din Savaşları	14
Zıtlıklar Arenası ve Din Özgürlüğü Ödülü.....	16
Hıristiyan Amerika ve Gerçeklerle Yüzleşme	19
ABD Seçimleri, Adaylar ve Din	22
ABD Seçimlerinde Cins Ayrımcılığı.....	25
ABD Seçimlerinin Konuşulmayan Sonucu.....	28
Azınlık-Çoğunluk ve ABD	32
Poligami ve Warren Jeffs	35
Kilise Hukuku ve Siyasi İktidarlar	39
Ekonomik Kasırga.....	43
Din Özgürlüğü ve Bir Soru: Ya Bizde Olsaydı?.....	47
Savaş ve İnanç	50
ABD’de İlgi Kültür Savaşı Üzerine	53
Beyaz Saray’ın Mahkûmları ve Liyakat	56

İkinci Bölüm ABD ve Terör

Önce Düşman Tanımı	63
Güvenlik ve İnsan	67
Terör Tehdidi Geri Tepmeye Başladı.....	70
Din Adına Şiddet ve İntihar Saldırıları	74
Texas Terör ve Basın Yayın	78
Avrupa ve İslâm	81
“Uçan İmamlar”	85
Terör Sorun Değil, Sonuçtur	89

Üçüncü Bölüm
ABD ve İslâm'ı Anlama

İslâm'ın Doğru Anlatılması da Problem.....	95
Anket Sonuçlarında Batı-İslâm Çatışması	99
İslâm'ın 2.0 Versiyonu ve Rahatsız Olanlar	102
ABD'de Hikmet-i Hükümet ve İslâm	105
Vatikan'ın Açıklaması!!!!.....	108
The Da Vinci Code	112
Şeriat Mahkemeleri ve İngiltere	115
Hz. Muhammed (s.a.s) ve Askerî Yönü	118

Dördüncü Bölüm
Türkiye ve Umuda Yolculuk

Batılı Değerler ve Kompleks	125
Ergenekon'dan Önemli Olan Ne	128
İdeolojik Saldırı	131
İlımlı İslâm!.....	135
Ramazan ve Azıcık İz'an ile İrfan	139
Festival	142
Umuda Yolculuk	146

Önsöz

Amerika, din ve özgürlük; üç ayrı kelime; üç ayrı kavram. Biri ülke, diğeri din adı, en sonuncusu ise insanlığa ait bir değer. Bunların her biri dil bilimi açısından baktığınızda kelime. Benzerlerinden ayırıcı özelliklere sahip. İlk duyulduğunda, okunduğunda herkesin aklına farklı çağrışımların geldiği kelimeler hem de. Kim bilir belki de bu çağrışım farklılıkları onları kavram hâline getirmiş.

Ülke adı olarak Amerika da buna dâhil mi diyebilirsiniz. Ülke adı olarak hayır yani Amerika bir kavram değil. Ama ihtiva ettiği mana itibariyle doğrusu tartışılmaya değer bir mevzu. Bana göre, eğer tarihe baktığımızda Roma, Bizans, Osmanlı deyip geçebiliyorsak, Amerika'yı da geçebiliriz. Geçemiyorsak, asırlar süren hâkimiyetleri, tarihe mal olmuş mirasları; kitap sayfaları, belgesel yapımları içinde gerek kütüphanelerde, gerekse televizyon ekranlarında seyrettiğimiz medeniyetleri ile bunlar ayrı bir mana ifade ediyorsa, Amerika da aynı çerçevede mütalaa edilmelidir.

Açıkça, Amerika sadece ülke değildir. O, bugün dünyaya yön veren, insanlığın yaşamakta olduğu siyasi, ekonomik, ahlâki, askeri atmosferin sebepler plânında mimarı durumundadır. Böyle mi devam eder? Ayrı bir hadise. Devam etmeyeceğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Kendileri de söylüyorlar zaten.

Evet; Amerika sadece bir ülke adı değil. Siyasi ve kültürel tarihi, demokratik sistemi, dış politikası, ilim ve teknolojide yaptığı keşifler, dünya görüşü ve hayat tarzı, emperyalizm anlayışı, sanat, edebiyat ve spor dünyasındaki yeri, değişim-dönüşüm ve

başkalaşım diye adlandırılabilir. Sürece getirdikleri yeni model ve modeller ile Amerika üzerinde konuşulmaya değer bir kavram bence.

Çok mu önemli kavramlar ki bu kadar üzerinde duruyoruz? Tabii ki; Mustafa Özel'in ifadesiyle "İnsanlar kelimelerle konuşur, kavramlarla düşünürler." Düşünülen bu kavramların anlam çerçevesini ise insanlar kendileri belirlerler. Eğer, konuşulan mevzularda yerini alan kavramların anlam çerçevesinde bir anlaşma varsa, insanlar anlaşabilir, sonuca varabilir. Aksi halde bu konuşmalar, tartışmaya, kavgaya ve savaşa dönüşür. Mesela, bir Müslüman'ın din dediği zaman anladığı mana ile bir Budist'in, bir Şintoist'in zihninde beliren mana çok farklı ise -ki öyle olduğunda hiç şüphe yok- bunların "din" etrafında yaptıkları müzakerelerden bir sonuç çıkmaz. Allah, peygamber, ahiret vb. dine ait başka kavramlar için de aynı şey geçerli.

Elinizde tuttuğunuz kitap "ABD, Din ve Özgürlük" adını taşıyor. Zaman gazetesinin yorum sayfasında 2000'li yılların başından itibaren çeşitli zaman aralıklarında yayınlanmış yazıların derlenmesinden oluşuyor. Muhtevası, birebir şahidi olduğumuz ya da bizim de bir fert olarak içinde yaşadığımız bu zaman aralığında medyaya intikal eden çeşitli hadiselere, Amerika, din ve özgürlük kapsamı içinde getirilen yorumlardan ibaret. Baştan sona bir kitap formatı içinde kaleme alınmadığı için, zihni kopuklukların olduğu muhakkak. Yazıların tasnifi ile bu eksiklik giderilmeye çalışıldı.

Çeşitli zamanlarda, çeşitli vesilelerle kaleme alınmış bu yazıların kitap formatı içinde derlenmesine gerek var mıydı? Bizim de uzun boylu üzerinde yayıncı arkadaşlarla birlikte düşündüğümüz bir konu oldu bu. Neticede günümüz insanına farklı bir bakış kazandırması, bu bakış ile yabancı olduğu ama çok önemli bir yere sahip ülke ve kavramlar ekseninde düşünmesi, kendi

ülkesi ile mukayeselere gitmesi adına faydalı olacağı kanaatine varıldı. Aynı kanaat bugünün çocuğu ama yarının ve yarınlarımızın sahibi olacak insanımız için de geçerli olunca, yazıların kitaplaştırılmasına karar verildi.

Kitabın oluşum sürecinin her bir safhasında emeği geçen herkese teşekkürler. Çalışmak bizden, tevfik Allah'tan.

Ahmet KURUCAN

21 Nisan 2010 - New Jersey/ABD

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

ABD, Din ve Özgürlük

ABD, Din ve Özgürlük

Din Özgürlüğü Haftası ve Kutlamaları

Beşeri bayramlar, özel günler, haftalar hep böyledir; bir hadise esas alınır, onun tarih içinde ilgili millet adına ifade ettiği önemin vurgulanması için o gün, o hafta özel gün/ler ilan edilir ve kutlamalar yapılır. Böylece hem o hadise veya hadiseler zincirinde görev alan, emeği geçen, belki malını, canını feda eden nesiller unutulmamış hem de gelecek nesillere ‘nereden nereye’ bağlamında şuur kazandırılmış olur. Mazi, hâl ve istikbâlden ibaret olan zaman dilimleri birbirine bu vesileyle bağlanmaya çalışılır.

Amerikan ordusunda ve özellikle Irak ve Afganistan’daki birliklerde, ifade etmeye çalıştığımız muhtevanın gözetildiği “dini özgürlük haftası” adı verilen zaman diliminde kutlamalar yapılmaktadır. O ülke insanının Firavun’larının elinden kurtarılması, müdahale sonrası sistemde dinlerini yaşama noktasında eskisinden daha özgür olmaları ve bu seviyeye gelmede askerin rolü vurgulanarak törenler yapılır. Bu haftanın Yahudi ve Hıristiyanlık dinine mensup askerlerin Passover, Easter gibi dini bayram günlerine denk getirilmesi de özellikle düşünülmüş.

Gerçekten doğru mu bütün bunlar? Bölge insanı eskisine nispetle daha çok dini özgürlüğe mi sahip? “Görünen” köy kılavuz istemez.” diyelim ve bu faslı geçelim; geçelim ama bu vesileyle daha önce birçok yazımızda direkt ve dolaylı olarak değindiğimiz din özgürlüğü meselesine bir kez daha göz atalım. Din özgürlüğü, bir dine inanma, yaşama, eğitim ve öğretim yoluyla o

dini gelecek nesillere intikal ettirme veya tebliğ vasıtasıyla başkalarına anlatma ve nihayet o değerlere inanan insanların birlikte hareket etmelerini sağlayacak organizeler kurabilme, birlikler teşkil etme özgürlüklerinin bütününe içine alan bir kavramdır. Bu unsurlardan bir tanesinin yokluğu din özgürlüğünün o ülkede kâmil manada olmadığı anlamına gelir. Çünkü “İstedigine inan ama inandığı gibi yaşayamazsın!” denilen bir yerde, “Kim senin inancına karışılıyor mu? Bundan daha iyi din özgürlüğü mü olur?” demenin bir manası yoktur. Çünkü din özgürlüğü onu oluşturan bu parçaların bir araya getirdiği bir bütündür ve parçalanamaz. Tabii ki başkalarının hak ve hukukuna tecavüz edilmemesi şartıyla.

Maziyi karıştırmamanın belki bir gereği yok; fakat ele aldığımız mevzuun tevazzuh etmesi için kuş bakışı da olsa, bu meseleyi merkeze alan bir yaklaşımla tarih sayfaları arasında kısa bir gezinti yapmamız gerekli. Saffet Köse'nin “*Din Özgürlüğü ve Barış Yolundaki İki Farklı Tecrübe*” isimli makalesinde çok detaylı olarak sunduğu bu tarihi gerçeklerden bazılarını size aktaralım.

Din Savaşları

Hıristiyanlık dinini kabullenen Roma İmparatoru Jüstinyen, “Kral kimse, din odur.” felsefesini benimsemiş, başka dinlere inanan halkını Hıristiyanlığa geçmeye zorlamıştır. Bu zorlamalara tahammül edemeyen halk ayaklanmış ama ayaklanmadan netice alamamıştır. Zira Jüstinyen otuz ila kırk bin arasındaki insanı bu ayaklanmaları bastırma esnasında öldürmüştür.

Haçlılar, Antakya ve Kudüs'ü işgalleri esnasında Antakya'da şehir halkının tamamını kılıçtan geçirmişler; Kudüs'te ise kadın-erkek, çocuk-yaşlı, hasta-ihhtiyar ayırımı yapmaksızın toplam 40 bin Müslüman'ı şehit etmişlerdir.

Bir başka Haçlı seferinde Avrupa Katoliklerinden oluşan ordu, Ortodoks İstanbul'a yönelmiş, Ayasofya'da ikonları parçalamış, dindaşlarını idam etmiş, azizlerin mezarlarını tahrip etmiş ve kıymetli bütün eşyaları yağmalamışlardır.

Fransa'da Katolikler, IX. Charles'ın emriyle bir gecede 20 ila 70 bin arasında Protestan'ı katletmişlerdir. Enteresandır, Papa, bu katliamı kutlamak için özel bir madalya bastırmıştır.

Protestan ve Katolikler arasında geçen 30 yıl savaşları bu meyanda mutlaka hatırlanması gereken olaylar zinciridir. Almanya'da gerçekleşen ve baştan sona ülkeyi harap eden bu savaşlarda on binlerce insan ölmüş, milyonlarca insan yerinden yurdundan olmuş, coğrafi sınırlar değişmiş, yeni devletler ortaya çıkmıştır.

Kilise otoritesine karşı hareket eden, başka din ve mezheplere geçen binlerce insan, sonunda papalık makamına bağlanan engizisyon mahkemeleri kararı sonucu kazığa bağlanmadan dillerinin kesilmesine, diri diri yakılmadan idama, sürgünden hapisanelere uzanan nice cezalara muhatap olmuştur.

Endülüs Emevileri'nin İspanya'da hâkimiyetlerinin sona erdirilmesinden sonra Müslümanlara yapılan eziyet ve işkenceler, dini mekânlara yapılan saldırılar herkesin malumudur.

Peygamberlik hayatı boyunca sürekli sevgiye, merhamete, bağışlamaya vurgu yapan Hz. İsa (aleyhisselam) taraftarlarının böyle bir hâle neden geldiği ayrı bir yazı konusudur. Özellikle mezhep savaşları diye adlandırılan savaşlarda aynı inanç esaslarına sahip insanların hem de yıllarca birbirleri ile mücadele etmeleri anlaşılır ve izah edilebilir cinsten değildir. Burada "Her bir mezhep kendisini başlı başına, müstakil bir din kabul ediyor." izahının çok yeterli ve inandırıcı olduğunu düşünmüyorum.

İşte böyle bir maziye sahip dünyanın, dar alanlı da olsa din özgürlüğü haftası kutlamalarını yapması aslında sevinilecek bir

hadise. Her ne kadar söz konusu hafta ve onu kutlama adına ortaya koydukları gerekçeler çok zayıf olsa da. Bununla beraber Hıristiyan Batı dünyası için sevinilecek bir hadisedir bu. Şahsen ben bu gelişme üzerinde düşündüğümde kendimi “nereden nereye” demekten alamadım.

Pekâlâ, sözün geldiği bu aşamada kendimize bir ayna tutabilir miyiz? Acaba çerçevesini çizdiğimiz din özgürlüğü kapsamında biz neredeydik ve neredeyiz? Çok açık ve net; bizim, yukarıda sunduğumuz, din özgürlüğünü hiçe sayan ve ötekine hakk-ı hayat tanımayan bir inancımız yoktur. Kur’ân’daki temel ilkeler, Hz. Peygamber’in (sallallahu aleyhi ve sellem) mevzu ile ilgili tevîl ve tefsire ihtiyaç duyulmayacak ölçüdeki berrak beyanları ve bu beyanların hayata intikal etmiş örnekleri zaten bu türlü bir yola girmemize manidir. Bu zaviyeden Allah’a şükür mazimiz temizdir. Fakat bu durum aradan geçen 15 asırda aynı saffette korunabilmiş midir? İşte bu soruya evet cevabı vermek zor. Öyleyse günümüz nesillerine düşen yerinden bir şekilde oynayan bu taşları yeniden yerli yerine oturtmak; İslâm’ın ruhu, özü sayılacak o değerleri yeniden ihya olacaktır. Başkalarına bakarken kendimizi ihmal etmeyelim.

Zıtlıklar Arenası ve Din Özgürlüğü Ödülü

“Ne dersiniz; çektiğimiz bunca sıkıntı yetmez mi? Verdiğimiz ölü sayısı meydanda. Harcadığımız para ortada. Yeter artık. Ortadoğu’yu bütünüyle otopark yapmaya ne dersiniz?”

Tesettürlü Müslüman kadının hissiyatını daha iyi anlayabilmek için 28 tane Amerikalı bayan, bir günlüğüne tesettüre bürünerek normal hayatlarına devam ediyorlar. Tesettürün yanında, gün boyunca içki kullanmayan, domuz eti yemeyen bu insanlar, günün bitiminde düzenlenen bir panelde, panele katılan Müslüman ve gayri müslim kişilere hissiyatlarını anlatıyorlar.

“İlk elden böylesi bir tecrübe yaşamadan, Müslüman bayanın tesettürlü hâliyle ne hissettiğini anlamanız mümkün değil.” diyor birisi. Bir diğeri; “Çirkin, bayanı rahatsız eden erkek bakışlarının daha az” olduğunu söylüyor. Bir başkası ise “Tesettürle kendinizi saklamıyorsunuz. Mahcup da hissetmiyorsunuz. Tam aksine kendine güvenen, onurlu, şerefli bir insanın duyguları hâkimdi bende.” diyor.

Arkansas’da trafik ihlali nedeniyle polisler tarafından durdurulan tesettürlü bir bayan hiç umulmadık bir soruya muhatap oluyor. Soru şu: “11 Eylül’de ikiz binaları uçuran teröristlerle bir bağlantın var mı?” Sonra arabasının her tarafını araştırıyorlar. Arka bagajda Arapça yazılı bir kitap görür-görmez, ne olduklarını bilmedikleri bu kitabı suç unsuru olarak değerlendirip, bayanı ileri sorgulama için polis merkezine götürüyorlar. Bayanın sonradan İslâm dinini tercih etmiş Amerikalı olması ve sağduyulu amirlerin varlığı ile olay ilk etapta çözülüyor. Ama kendisine yapılan bu muameleyi hazmedemeyen Amerikalı Müslüman bayan, hadiseyi hukuka intikal ettiriyor. Mahkeme ilk celsede soruşturma ve araştırmanın selameti için polisi, ‘şimdilik’ kaydıyla görevden alıyor.

New Jersey’de bir camiye mektupla gönderilen tehditler var. Bu tehditler günün belli saatlerinde telefonla da yapılıyor. Mektuptan seçme ifadelerle işin mahiyeti şu: “Siz bizim ülkemizi perişan ediyorsunuz. Hepiniz öleceksiniz. Bütün Müslümanlara ölüm!”

“30 yıldan beri bu bölgede Türklerin, Müslümanların olduğunu hep duyarım. Ama şimdiye kadar bir tanesi ile dahi karşılaşmadım. İlk defa geliyorsunuz. Şimdiye kadar neredeydiniz?” Bu, bir yabancıнын bir Müslüman Türk ile 3 yıl önceki ilk karşılaştığındaki tepkisi. Ardından 3 yıllık münasebet, karşılıklı gelme ve gitmeler, Türkiye gezisine kadar uzanan muhabbet ve samimiyetin devamı ve o şahsın bugün geldiği nokta

şu; Müslümanlar özelindeki yanlışlıklara, yanlış anlaşılma ve yorumlara, yanlış değerlendirmelere karşı toptan ve fiilen mücadele veren birisi. “Bu ülkede Müslümanlık da insanlığın bugün sahip olduğu bütün maddî-manevî değerlere asırlar süren ve biz farkında olmasak da hâlâ devam eden medeniyetleri ile katkıda bulunan İslâm dini de yanlış anlaşılıyor. Benim gördüğüm, duyduğum doğruların bu ülkede herkese ama herkese anlatılması lazım.” Bunlar da o zatın ifadeleri.

Size dört tane, birbirinden siyah-beyaz netliği içinde farklı, iki ayrı zıt kutupta yer alan misaller verdim. Misallerin her biri ABD’de halk seviyesinde yaşanan, Müslümanlara karşı ya takınılan tavırlar, ya izhar edilen duygu ve düşünceler ya da karşılıklı münasebetin bizlere kat ettirdiği mesafe ile alâkalı. Daha yüzlercesi, binlercesi var ve bunların hepsi de bu iki zıt kutup arasında gidip-gelen misaller. Eğer siyasilerin, hükümet edenlerin, devlet politikasını belirleyip onu hayatı geçirenlerin iç ve dış siyasette Müslümanlarla olan münasebeti, İslâm coğrafyasına yönelik uygulamalarını soracak olursanız, o bahsi âher.

Gördüğünüz gibi tek tip insandan bahsetmek mümkün değil. Ön yargının, şartlanmışlığın, yanlış eğitimin insanı ister istemez götürdüğü düşmanlık duraklarında gezinen insanlar olduğu gibi, aynı atmosferde aynı eğitimi almış ama bütün bu menfilikleri zihnen ve fikren aşmış, aşabilmiş kişiler de var. Zaten, Orta-Doğu’nun bütünüyle otopark yapılmasını isteyebilen, bu düşüncesini bir radyo programında seslendirebilen kişi ile bu tiplerle mücadele etmeye azm etmişlerin varlığı bunu göstermiyor mu?

Aslında dünyayı din, dil, etnisitelerine, coğrafi özellik veya kültür seviyelerine göre zihninde bölmüş, parçalamış, ayırmış ve kendisi/kendileri haricinde herkesi ‘öteki’ kabul eden ve menfaatlerine dokunduğunda onlar hakkında ölüm fermanı kesen

radikal görüşlü kişiler her dinde, her millette, her kültürde vardır. Bizde de cihad fetvası çıkartıp Kur’ân ve sünnetin aksine toptancı ve heptenci bir mantıkla bütün gayri müslimlere ölüm diyenler olmadı mı ve hâlâ yok mu?

Vak’ayı rapor kabildinden bir kesit sundum size ABD toplumundan. Bu yazıda yorum ve değerlendirme size ait.

Hıristiyan Amerika ve Gerçeklerle Yüzleşme

Bir Batı ülkesinde ölümcül kanser teşhisi konulan hastaya doktorlar: “Allah’tan ümit kesilmez ama istatistiklere, teorik bilgi ve tecrübelerimize göre 6 aylık ömrünüz var.” derler. Ferdî hadiselerde böyle olduğu gibi, toplumsal hadiselerde de tavır ve söylemleri bundan farklı değildir. Söz gelimi ekonomik krizle alâkalı resmî rakamlar, acı reçete diyebileceğimiz önlem paketleri, hiçbir sansüre tutulmadan hemen açıklanır. Verdiğimiz bu iki örnekte fert veya toplum psikolojisi hiç mi nazara alınmaz? Bu acı, üzücü ve incitici yönleri ağır basan haberlerin sebebiyet verebileceği sıkıntılardan hareketle, bazı gerçekler zamana yayılarak intikal ettirilemez mi? Gerçekleri gizleme değil ama belli bir süre sonra, alıştırma alıştırma söyleme neden akla gelmez?

Aynı istikamette uzatabileceğimiz bu soruların cevabı bençe Batı kültürü ile Doğu kültürü arasındaki farkta gizli. Yanılabilirim ama benim şahsî gözlemlerime bağlı yaptığım tespitim şu; gerçeklerle hemen yüzleşme Batı kültürünün bir parçası. Doğru-yanlış ayrı mesele; fakat yaşanan ve her gün pratik hayatta kendine yer bulan hakikat bu.

Bunun bir örneğini haftalık Newsweek dergisinin kapağında gördük. Kapak dosyası olduğuna göre önemli bir konu olmalıydı ve zaten başlık da alabildiğine çarpıcıydı; “Hıristiyan Amerika’nın düşüşü.” Rakamlar, istatistikler bir yana, dosyanın

içlerine daldığınızda gördüğünüz bazı cümleler insanı ilk etapta derinden derine sarsacak mahiyette. Mesela; Tanrı'sız Hıristiyanlık; kendi tanımlama ölçülerine göre Hıristiyan.

İslâmî bir perspektiften baktığınızda bunları ne anlamak ne de yorumlamak mümkün. Çünkü din'in olduğu yerde Tanrı'nın olmaması ve Müslüman kimliğinin herkesi bağlayan objektif ölçülerinin bulunmaması bizde düşünülemez. Zira Allah'a iman dinin en temel esasıdır. O yoksa O'na iman yoksa din de yoktur. Allah ve Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) verdiği kriterler, kıstaslar, ölçüler Müslüman kimliğinin yegâne belirleyicisidir. Bu mesele o kadar önemlidir ki şahısların kendi başlarına ve tamamıyla sübjektif değerlendirmeler sonrası ulaştıkları ölçüler adı üzerinde sübjektiftir, objektif değil; şahsı bağlar, toplumu değil.

Konumuza dönelim; son 19 yıldır Amerika'da Hıristiyan nüfusunda % 10 oranında azalma olduğundan bahsediyor makale. 1990'da Hıristiyan'ım diyen insan oranı % 86, 2009 da % 76. Bu süreçte ateistlerin sayısında da yükseliş var; 1990'da 1 milyon, 2009'da ise 3.6 milyon. Yazı, söz konusu Hıristiyan oranındaki düşüşün sorgulanması gerektiğini, bu gerçekle **hemen, şimdi, acilen** yüzleşilip "Biz ne idik, şimdi neyiz ve nereye doğru gidiyoruz?" sorularının sorulmasını, sağlıklı cevaplar bulunarak yeneden istikamet belirlemesine gidilmesini salık veriyor. Aksi halde sürecin bu hızla devam etmesi durumunda din eksenli bir temelle dayanan kültürlerinin makas değiştireceğini ve bunun siyasî, iktisadî ve hukukî sistemlerini etkileyeceğini ve bu etkilerin menfi olarak fert ve toplum hayatına yansıtacağını söylüyor.

Felaket tellallığı mı yapıyor? Bence hayır; başta dediğim gibi önce gerçeklerle yüzleşiyor; ardından bu gerçeklerin yol açabileceği muhtemel sıkıntılara dikkati çekiyor. Bu aşamada bugünkü Amerika ile bugünkü Avrupa arasında yapılacak bir mukayese ortaya çok net bir tablonun çıkmasını sağlayabilir.

Pekâlâ neden? Zaten önemli olan da bu. Eğer son 19 yılda Hıristiyan oranındaki % 10'luk düşüşü sebep olarak kabul edeceksek, muhtemel sonuçları ne? Eğer sonuç olarak kabul edeceksek, sebepler nelerdi? Açıkça söyleyeyim; makale böylesi net bir tasnifin yapıldığı mantıkla kaleme alınmamış. Ama her ikisine de direkt ve dolaylı olarak değinen yaklaşımlar var. Bunlardan birincisi küreselleşmenin yol açtığı kültürel etkileşimin, önceki dönemlerdeki mesela aydınlanma dönemi etkileşiminden çok daha farklı boyutlarda ve farklı bir hızla yayılması. Söz gelimi; kürtaj, okullarda ibadet, eş cinsel evlilikleri gibi son tahlilde dinle irtibatlı olan konuların inanç alanından çıkartılarak ferdi özgürlükler kapsamı içinde mütalaa edilmesi. Makale yazarına göre sözü edilen konular üzerinde Hıristiyanlığın -ki özellikle Katoliklerin- alabildiğine net ve keskin, her türlü yoruma, tevیل ve tefsire kapalı hükümleri olmasına rağmen, bu hükümlerin özgürlük anlayışının etkisiyle tartışmaya açılması, sorgulanması liberalizmin etkisiyledir.

İkinci olarak; Hıristiyanlığın politik ve kültürel hayatta etkisinin azalmasıdır. Öyle ki 1800'lü yıllardan beri görülen en düşük seviyedir şu an. Verilen misal ise şu; eski yıllarda eğer içki içmek ya da evrim teorisi kilisenin öğretilerine aykırı ise, kanunlarda içki içmek yasaklanır; evrim teorisi ders kitaplarında okutulmazdı. Ama bugün çok farklı bir tablo var karşımızda. Kilisenin yasaklamasına rağmen eş cinsel evliliğine evet diyen eyaletlerin varlığı bu istikamette verilebilecek bir başka örnek.

Yazarın da bir yerde ifade ettiği gibi bütün bu durum acaba post-Christian/Hıristiyan-sonrası döneme açılan bir kapı mıdır? Yani Hıristiyan dininin fert ve toplum üzerinde etkisinin alabildiğine azaldığı, hatta yok olduğu bir devrin habercisi sayılabilir mi? Bunu şimdiden kestirmek zor. Fakat şu söylenebilir; tabiat boşluk kaldırmaz. Dinin insan ve toplum hayatında yokluğu

tabiat adına en büyük boşluklardan biridir. Çünkü inanç, insanın en tabii ve en fitrî ihtiyaçlarından biridir. Allah bizi bu fitrat üzerine yaratmış. Kutsal kitapların, peygamberlerin gönderiliş gayesi de bu. Eğer beşer bu tabii ve fitrî ihtiyacını, yine tabii ve fitrî yollarla kapatmazsa, meydana gelen boşluk gayri fitrî ve tabii şeylerle kapatılacaktır. Bu ise, hem fert hem de toplum için felaketin habercisidir.

Gerçeklerle yüzleşme diye başladık; isterseniz bununla bitirelim. Allah’a inanmayan din görevlilerinin gazete haberlerine konu olması, eşcinsel olduğunu ilan etmekten çekinmeyen ve bu hâliyle kendi dünyalarında cereyan eden hararetli tartışmalara rağmen görev yapmaya devam eden yetkililerin varlığı, “İsa’ya inanıyorum ama kilisenin İsa’sına değil, kendi İsa’ma!” diyenlerin sayısının artması ve benzeri örnekler; Newsweek’in bu konuyu kapağa taşımasının haklılığını gösteren başka örneklerdir.

ABD Seçimleri, Adaylar ve Din

ABD’de yapılacak seçimler için bazıları “Hayır, bu sadece ABD değil, dünya genelinin seçimi!” diyor. Bundan öte “ABD vatandaşı olmasak da, ABD’de yaşamasak da biz de bu seçimde oy kullanmak istiyoruz.” diyorlar. Nedeni açık, ABD sebepler dairesinde iç ve dış politikalarıyla dünya insanlığının kaderini belirlemese de etkiliyor. Öyle ki ferdden aileye, toplumdaki devlete, hayat felsefesinden ilim ve medeniyet anlayışına kadar her yerde müspet-menfi neticeleri görülüyor bu etkinin. Bu zaviyeden bakınca “Kaderimi etkileyecek idarenin seçiminde ben de irade beyanında bulunmak istiyorum.” diyenler çok da haksız değil!

Başkan adaylarından Barack Obama, bir seçim konuşmasında dedi ki; “Savaş, fakirlik, işsizlik, evsizlik, sokak saldırıları, çökmeye yüz tutan okullar gibi problemlerimiz karşısında dinî kurumları devreye sokmak hükümetin görevleri arasındadır.”

Yanlış anlamayın, bu sözü Türkiye’de bir siyasi lider söyleseydi ne olurdu türünden ne sorular soracak ne de mukayeselere gireceğim. Çünkü dipsiz bir kuyu bu mukayeseler. Girmek isteyen giremiyor; şartları zorlayıp girenler çıkamıyor; çıkmaya çalışanlar “kendine özgü şartlar” engeline takılıp kalıyor. Gerçi yavaş yavaş bu engellerin kolu-kanadı kırılıp evrensel uygulamalar konusunda bazı adımlar atıldığına şahit oluyoruz ama henüz sonuç alınmış değil.

Obama’ya dönelim; örneğini verdiğini sorunların maddî açıdan hangi politikaları izleyerek üstesinden geleceğini anlatıyor uzun uzun; ardından yukarıda iktibas ettiğimiz cümleyi sarf ederek, dinî ve moral değerlerin de devreye sokulması gerektiğini vurguluyor. Bir dinin propagandasını yapmıyor. Hıristiyanlık, Budizm vs. demiyor; evrensel bir gerçeğe işaret ediyor, insan fıtratına vurgu yapıyor. Hepsî bu. Pekâlâ, kamuoyu nasıl karşılıyor, medya ne diyor dersiniz; bırakın ülke genelinde gündem oluşturmayı, medyada aleyhine sayılabilecek bir tek cümle dahi yer almıyor. Ne diyelim; darısı başımıza.

McCain

Gelelim diğer aday John McCain’e; McCain, seçim çalışmaları kapsamında dünyaca ünlü Evangelist papaz Billy Graham’ı evinde ziyaret etti. Graham’ın oğlu ile birlikte seçim kampanyası yöneticilerinin de bulunduğu ziyarette neler konuşulduğunu detaylıca bilmiyoruz. Basına yansıyan kısmına vakıfız. O da şu; Graham, ev okulu, eş cinsel evlilikleri, kürtaj gibi meselelerde nihaî düşüncelerini halka açıklamasını istemiş McCain’den. Taktik mi dersiniz, mesaj mı dersiniz yönlendirmede bulunmuş açıkçası. Gerekçesi de kaynağı da belli bu sözlerin. Gerekçesi şu; McCain, muhafazakâr cumhuriyetçi partisinin adayı. Bu partinin mezkûr konulardaki düşünceleri ise malum. Ama McCain kamuoyuna yansıyan ferdî düşünceleri ve yaşayışı itibariyle liberal çizgiye daha yakın duruyor.

Bu da seçmen tabanında ciddi rahatsızlıklara sebebiyet veriyor. Nitekim “McCain parti tabanının bu konudaki inanç ve düşüncelerini seçim öncesinde mutlaka kabul edecek.” diye açıklama yaptı bir senatör. Son cümlesi oldukça keskin ve net; “There is no choice; başka yolu yok.”

Pekâlâ, kaynağı ne? Kaynak, hafta içinde Graham’ın bizatihî katılımıyla gerçekleşen 1000’e yakın çeşitli seviyelerdeki Even-galist din adamlarının bir araya geldiği istişarî toplantı. Halkla içli-dışlı bulunan bu din adamları taban kitlenin düşüncelerini aktarmışlar, isteklerini söylemişler o toplantıda ve Graham çıkan sonucu ulaştırmış başkan adayına. Mukayese yapmaya-çağım dedim ama işaret etmeden de geçemeyeceğim; böyle bir hadisenin ülkemizde cereyan ettiğini düşünsenize. Başbakanlığa oynayan birinin yüksek düzeyde bir din adamı ile görüştüğünü, onun tavsiyelerine kulak verdiğini!

Mesela Fethullah Gülen Hocaefendi ile. Hayatını halkın içinde halkla beraber geçirmiş, halkın nabzını siyasilerden daha iyi tuttuğuna inandığım bu insanın seçim öncesi veya sonrası bir siyasi liderle vatandaş olarak görüşmesinin, düşüncelerini anlatmasının ne mahzuru olabilir ki? Ama bırakın böyle bir varsayımı, 9 yıl devam edip beraatla sonuçlanan davasının Yargıtay tarafından verilen temyiz kararının bile nasıl karşılandığı; “yargı kararına saygı” deyip saygı bekleyenlerin nasıl saygı(!) gösterdikleri, nasıl rüzgâr estirdikleri malum. Olsun; o rüzgârdan dere kenarlarındaki söğütler etkilenir, ulu çınarlar değil. Çınar ulu olduktan sonra rüzgâr değil fırtına esse ne yazar!

Madem Hocaefendi deyip Amerika ile başlayıp Türkiye’ye sözü getirdik, onunla bağlayalım. Allah’a inanan, sa’ye sarılan insanlar için sürekli ümit içinde olmak zaten dini inancın gereği; ama endişeyi yedeğine alarak. Öyleyse yaşadığımız, yaşacağımız hadiselerle bakış açımız ve beklentilerimiz net; ümit. Herkesin

planı varsa, “Allah’ın da bir planı var.” zaviyesinden olaylara bakmak. O’nun bizi hiçbir surette yalnız bırakmadığını ve bırakmayacağı inancını sadakatle devam ettirmek. Bir tek şartla; bu inanca göre muamele edecek olan Rabbe kul olmak, üzerimize sağanak sağanak gönderilmek üzere bekleyen nimet, lütuf ve ihسانlarına layık olabilmek. Bu, aynı zamanda yolunu kaybetmiş, endişesine yenik düşmüş, “Ne olacak bu hadiselerin sonu?” diyenlere bir pusula, yol haritası, istikamet çizelgesi. Daha ötesi lâf ü güzâf.

ABD Seçimlerinde Cins Ayırmıcılığı

Bizzat kendim takip etmeseydim inanmakta zorlanacağım bir gerçeği bugün sizlerle paylaşacağım; kadın-erkek ayırmıcılığı. İngilizce de “gender discrimination” olarak adlandırılan, ırk, din ve benzerleri ile birlikte suç olarak kabul edilen cins ayırmıcılığının ABD’de bu ölçüde yaygın olmadığını zannedirdim. Međer yanılmışım. Ben anlatayım, yanılıp yanılmadığına siz karar verin; böylesi daha sağlıklı olur.

Önce ABD ve kadın özelinde kısa bir hatırlatma: Batı medeniyetin kıta Avrupa’sı ile beraber tek temsilcisi olan ABD’nin mazisinde kadın hakları, kadın-erkek eşitliği, erkek egemen aile yapısı, kadının toplumsal hayattaki görünürlüğü, siyasi açıdan seçme-seçilme hakları vb. alanlarda hemen her ülkede gördüğümüz türden çeşitli sıkıntılar yaşanmış. Ama bugün, ülkenin görünen yüzü itibariyle kadın-erkek ayırmıcılığını akla getirecek bir uygulaması yok. Kadın, siyasî, iktisadî, kültürel, dinî en genel manada içtimâî hayatın hemen her yerinde erkeklerle birlikte yerini alıyor. Kapıcısından, temizlikçisinden en üst düzeydeki yöneticiliğe; sekreterlikten, belediye başkanlığına; valilik, milletvekilliği ve senatörlükten kiliselerde vaizeliğe kadar her yerde kadını müşahede etmek mümkün.

Nitekim Hillary Clinton, bugün New York senatörü, daha düne kadar demokrat partiden önce başkan adayı, sonrasında başkan yardımcısı adaylarından biriydi. Yakın zamana kadar kimsenin adını-sanını bilmediği Sarah Palin, ABD'nin kuzey kutbuna en yakın eyaleti Alaska'da küçücük Wasilla şehrinin 661 oyla belediye başkanı, ardından valisi, şimdi de cumhuriyetçilerin başkan yardımcısı adayı oldu. Uç iki örnek ama bu tabloya eklenebilecek yüzlerce, binlerce örnek var.

Bayan Clinton ve Palin demişken hemen konuya girelim. Gördüğümüz kadarıyla kadın-erkek ayrımcılığı bağlamında kısaca çerçevesini çizdiğimiz bu tablo Hillary Clinton'un Obama karşısında ön seçimleri kaybetmesi ile bozuldu. Çünkü bayan Clinton'un geri çekilmesinden sonra yapılan yorumlarda, kayıp nedeni olarak onun şahsiyeti, tecrübesi, kişiliği, muhtemel politikalarının yanı sıra kadın olduğunun ısrarla altı çiziliyordu. Bunun manası demokrat partililer, ülke idaresini bir kadının eline teslim edilmesini uygun görmüyorlar demektir. İlk etapta birçok kişinin benim gibi bu yorumlara kulak astığına inanmıyorum. Ama ilerleyen zaman dilimleri bu yorumun yabana atılmaması gerektiğini gösterdi. Çünkü seslerini kamuoyuna duyurabilen kadın kuruluşları, "kadın dayanışması" tabirini akla getirecek ölçüde yaptıkları toplantılarda, verdikleri beyanatlarda üstü açık ve kapalı biçimde bu hususa vurgu yapıp bayan Clinton'a sahip çıkmaya devam ettiler. Kamuoyu araştırma gruplarının veya web page'lerde haber portallarının yaptıkları anketler sözünü ettiğimiz yorumlara destek teşkil edecek sonuçlarla karşımıza çıktı. Tabii ki burada Obama'nın Afrika kökenli Amerikalı olmasının da rolü büyük.

Demokratlardan daha sonra kongresini yapıp başkan yardımcısını seçen McCain'in yardımcı olarak bir bayanı seçmesi benim yanılmışım dediğim sonuçların gün yüzüne çıkmasına sebep olan ikinci hadise oldu. Çünkü yazılı ve görsel basında

McCain'ın Palin'i başkan yardımcısı olarak seçmesinde onun kadın kimliğinin önemli bir rol oynadığı yorumları yapıldı. İlerleyen zamanlar bu yorumları haklı çıkartan somut sonuçlar önümüze koydu. Buna göre; McCain bayan Clinton'ın geri çekilmesi ile demokrat partiye gidecek kadın oylarını Palin vesilesi ile kendi partisine bir mıknatıs gibi çekecekti. Nitekim Palin'in seçiminden hemen sonra anketlerde Cumhuriyetçilere oy verecek kadın oylarında % 3-4 arasında değişen bir artma gözlemlendi. Şimdilerde bu oran % 6 lara doğru çıkmış durumda.

Şahsen ben bu tabloyu şöyle okuyorum; Palin'in cinsiyeti, ABD gibi dev bir ülkenin başkan yardımcısı olma tecrübesine sahip olup-olmamasından daha önemli. McCain'ın yardımcı olarak adı zikredileceği âna kadar kamuoyunda ismi dahi duyulmayan, seçildiği takdirde oturacağı makamın hakkını verip vermeyeceği noktasında özellikleri bilinmeyen birinin, seçilir-seçilmez ait olduğu partinin kadın oylarında bu ölçüde artışa neden olmasını başka türlü okumanın inkâmı olmadığını düşünüyorum. Zaten bana yanılmışım dedirten de burası. Demek zihinlerin arka planında kalmış bir ayrımcılık kökü varmış ki Cinton-Palin ekseninde yaşananlar bu közün yeniden alevlenmesine sebep olmuş.

Pekâlâ, şu an durum ne dersiniz: tahmin ve takdir edeceğimiz gibi göz göre göre değişen bu tabloya başkanlık yarışına giren iki partinin de seyirci kalması düşünülemez. Nitekim öyle oldu. Şu an itibariyle demokratlar, Palin'e karşı konuşlandırabilecekleri kadın arayışı içindeler. Bu kadınlarda aranan temel özellikler iş, meslek, aile hayatında başarılı ve hitabetinin güçlü olması. Bunun yanı sıra Amerikan TV'lerindeki "Oprah, Dr. Phill, Live with Regis and Kelly, The Elden DeGenderes Show" gibi meşhur kadın programlarına reklâm verecekler. Cumhuriyetçilerin ise buna food/yemek programlarına reklâmla karşılık vereceği açıklandı.

Ayrımcılık demişken bir başka noktaya daha temas etmekte yarar var: Siyah-beyaz kadın ayrımcılığı. İhtimal Obama'nın ten renginden hareketle siyah kadın oylarının demokratlara gideceği varsayımı ile hareket eden cumhuriyetçiler açığı kapatma düşüncesiyle beyaz kadınlara yönelmiş durumda. Zaten istatistikler 1992 ve 1996 yıllarındaki başkanlık seçimi hariç -ki Bill Clinton seçilmişti her iki seçimde de- beyaz kadın oylarının cumhuriyetçilere gittiğini söylüyor. Bu da onlara güven veren bir faktör. Bu arada demokratlar da beyaz kadınların oylarını almak için yeni stratejiler üretiyorlar.

Haksızlık etmeme adına böylesi bir yazıda ifadesi gereken bir başka husus ise kadınların oy kullanma bağlamında erkeklerle nispetle daha duyarlı olduğudur. Söz gelimi 2004 başkanlık seçimlerinde oy kullanan erkekler 58 milyonda kalırken, kadınlar 67 milyon olmuş. Arada 9 milyon fark var. Bu ise bir anlamda seçimin kaderini değiştirebilecek müthiş bir potansiyel demek. Dolayısıyla tarafların kadınları merkeze alan faaliyetleri sadece ayrımcılık değil bu açıdan da değerlendirmeye tabii tutulabilir.

Bir hatırlatma ile bitireyim; kadın-erkek ayrımcılığı konusunda yanılıp-yanılmadığıma siz karar verecektiniz. Karar aşamasında Benazir Butto, Tansu Çiller isimleri işinize yarayabilir. Siz kararınızı düşünerdün, ben son sözümü söyleyeyim; Amerika 2008 başkanlık seçimlerine kadınlar şimdiden damgasını vurmuş durumda.

ABD Seçimlerinin Konuşulmayan Sonucu

ABD başkanlık seçimlerini Barack Obama'nın kazanması hem ABD hem de insanlık adına küçümsenmeyecek öneme sahip olduğu ortada. O günden bugüne dünya genelinde yazılı ve sözlü basında yazılan ve söylenen şeyler bunu yeterince ispat

ediyor. Tekrar edecek değilim ama farklı bir perspektiften farklı bir ilavede bulunacağım.

Obama'nın seçilmesi ABD'de din, ırk, mezhep, cins ayrımının sona erdiği, mesela bundan böyle ülkenin kaderine zencilerin hâkim olacağı anlamına gelmiyor. Obama'nın seçim öncesi ve sonrası duruşu zaten bunu ispatlamaya yeter. O ne seçim vaatlerinde ne de seçim sonrası şu ana kadar yaptığı konuşmalarında zenci hâkimiyetini önceleyen bir siyaset izleyeceğine dair bir ipucu vermiş değil.

Bu manzarayı en güzel özetleyen bence seçim kampanyası esnasında yaptığı konuşmalarla büyük tartışmalara neden olan meşhur zenci vaiz Jeremiah Wright. O, seçim sonrası yaptığı bir konuşmada, ırk ayrımcılığının ABD'nin hâlâ en büyük sorunu olduğunu söyledi ve arkasından zencilere dönüp açıkça "Çok fazla sevinmeyin!" dedi. Şimdilerde ırk, meslek, yerleşim yeri, yaş, cins vb. başlıklara göre tasnif edilerek yapılan anket sonuçları bu düşünceleri destekleyen göstergelerle dolu. Zencilerin, Evangeliklerin, Latinoların, kadınların, hatta beyaz ve siyah kadınların oylarının dağılımı başlıklarıyla yayınlanan anket sonuçları bütün demokrasi söylemlerine rağmen sözünü ettiğimiz din, ırk, mezhep bağlamındaki ayrımcılığının devam ettiğinin işareti. Zaten McCain'e oy vermiş ve zenci olmanın ötesinde hiçbir özelliği olmayan bazı kişilerin saatlerce TV ekranlarından boy göstermesini başka türlü açıklamak mümkün değil.

Seçim sonuçları adına farklı perspektiften söylenecek ikinci husus Obama'nın üstünlüğü ile alakalı. ABD seçim sistemine göre seçici kurul sonuçlarında Obama'nın rakibine ezici bir üstünlük sağladığı doğru ama Obama halkoylarında aynı üstünlüğü sağlayamadı. En son yayınlanan rakamlara göre Obama 64.5, McCain ise 56.7 milyon oy aldı. Oran % 52.5'e karşı, %46.2. Yani aradaki fark % 6.3. Sizin de rahatlıkla tahmin edeceğiniz gibi söz konusu fark kapatılmayacak veya kapatılamayacak ölçüde

büyük değil. Seçim başarısına gölge mi düşürür bu fark? Hayır onu demek istemiyoruz fakat bu tablonun “Seçimi Obama mı kazandı, Bush mu kaybetti?” sorusuna çok net cevap verdiğini düşünüyoruz. Bence aynı anketlerde “Bush, öyle kötü bir yönetim sergiledi ki bize demokratlara oy vermekten başka seçenek bırakmadı.” diyenleri doğrulayan bir tablodur bu. Zaten Ekim ayında yapılan kamuoyu anketlerinde Bush’a güveniyorum diyenlerin oranı % 17'lere kadar düşmüştü.

Bu açıdan seçim sonuçlarını “ABD’de ciddi bir zihniyet kırılması yaşandı, yaşanıyor.” şeklinde okunmasının aceleden verilmiş hükümler olduğu kanaatindeyim. Kim ne derse desin bu ülke hâlâ muhafazakâr bir ülke. İlçe, şehir, eyalet bazında yapılan seçimleri partilerin renkleri olan kırmızı ve mavi ile gösteren haritalara bakınca tablo daha net görülüyor. Kıyı şeritlerindeki demokratlara ait mavi ağırlıklı tonlar kimseyi aldatmamalı. Halk büyük oranda demokratların temsil ettiği liberal ve sol görüşleri benimsemiyor. Demokratlar lehine değişen tablo sadece genel başkanlık seçimi ile alakalı. Burada da Bush dönemi politikaları neticesi dünya genelinde tarumar olan ABD itibarı, aile bütçelerini sarsmaya ve dolayısıyla hayat stilini değiştirmeye zorlayan ekonomik krizin hâkim faktör olduğunu izahtan vareste. Nitekim Obama’nın iş başı yaptığında yürürlüğe sokacağı ifade ettiği bazı ekonomik tedbirler, sosyalizmin ve komünizmin öngördüğü ilkelere uygunluğu nedeniyle şimdiden eleştirilmeye başlandı.

Bu bakış açısını desteklediğini düşündüğüm bir başka sonuç Kaliforniya, Florida ve Arizona’da yapılan eşcinsel evliliğinin yasaklanması oldu. Seçimle birlikte yapılan referandum sonuçlarına göre elde edildi bu sonuç. Hâlbuki aynı eyaletlerde aynı usulle 2 yıl öncesi yapılan referandumla serbest bırakılmıştı eşcinsel evliliği. Sonuçlar iptal isteği ile eşcinseller tarafından yargıya götürüldü. Karar ne olur kestirmek zor. Ama bu seçimlerde elde

edilen sonucun ABD toplumunu ikiye böldüğü ve büyük tartışmalara medar olacağı açık. Bu eyaletlerden evlilik cüzdanını almış insanları resmi akıbeti, bu kararın zaten zor ayakta duran ve eşcinsellere yönelik iş yapan küçük ve orta ölçekli esnafı etkilemesi başta gelen tartışma mevzuları. Özgürlükler özelindeki tartışmalar ise işin felsefi ve demokratik sisteme bakan yanı sıra siyasi boyutunu oluşturuyor.

İşin aslına bakılırsa çıkan bu sonuca şaşırılmamak gerek. Aksine fitrat çizgisinden uzaklaşan eski uygulama şaşırıcı. Çünkü insan fitrat çizgisi üzerine yaratılmıştır. Yaratılıştaki değişikliğin olmayacağını ise bizzat Yaratan ifade ediyor: “Allah’ın yaratılışında değişiklik olmaz” (Rum, 30/30) Allah insanı şehevânî duyguların tatmini bağlamında iki cins hâlinde yaratmıştır; erkek-kadın. Bu çizginin dışına çıkan her türlü ilişki fitrat haricidir. İlk yaratılıştaki var olan ve değişmeyeceğini bizzat Allah’ın (celle celalüh) ifade ettiği bu olgu, zaman zaman harici şartların tesiri ile yön değiştirebilir; değişik formlar kazanabilir ama bunlar her zaman için marjinal kalmaya ve gün gelip aslına rucû etmeye mahkumdur. Bu üç eyaletteki eşcinsel evliliğin yasaklanması sonucunun böyle okunması gerektiğini düşünüyorum. Hatta şu an itibarıyla sadece Massachusetts ve Connecticut eyaletlerinde kanunen meşru olan eşcinsel evliliğinin de er veya geç aslı noktasına rucû edeceği kanaatindeyim.

Yeri gelmişken konunun idari sisteme bakan yönüyle ilgili düşüncelerimizi kısaca belirtelim: Dünya genelinde sabit ilkeleri olmayan ne bir din ne de ekonomik, siyasi ve hukuki sistem vardır. Başka bir ifadeyle ister dinin, isterse söz konusu sistemlerin mutlaka kendilerini ilelebet ayakta tutan, tutacak olan sabiteleri, kaideleri vardır ve olmak zorundadır. Aksi takdirde o din, o sistem kalıcı olmaz ve olamaz. Bunun yanında insan, zaman ve mekân faktörlerine bağlı değişkenler olacaktır ve bu değişkenler sürekli kendilerini yenileyeceklerdir. Ama bu değişkenler sözünü

ettiğimiz sabiteler üzerinde oturursa bir anlam ifade eder. Gidilecek yönü, mesafe alınacak istikameti o sabiteler belirler. Aksi halde ne istikrar, ne denge ne de güvenlikten bahsedilebilir. Delil isterseniz; 19. yüzyıl batı dünyasında pozitivizm veya dinlerin durdukları yer ile bugün durdukları yeri mukayese edin. Hâlbuki istikrar, denge ve güvenlik toplumsal hayatı ayakta tutan ve yeri başka hiçbir şeyle doldurulamayacak yapı taşlarıdır.

Eşcinsel evliliğinin referandumuna konu olması sabite ve değişken değerlerin karıştırılmasından kaynaklanmaktadır. İnsan, zaman ve mekân faktörüne bağlı değişkenler idari sistemde sabite yerine konursa varacağı yer budur. İki yıl önce serbest, şimdi yasak.

Evet; her şey aslına rucû edecek. Evrensel ve tarih üstü olmayan değerler beşerin yapıp etmeleri ile er veya geç yıkılacaktır. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.

Azınlık-Çoğunluk ve ABD

Geçen hafta içinde New York Times'da okuduğum bir haber oldukça dikkatimi çekti. Birinci sayfadan 4 sütuna yan manşet olarak verilen habere göre 2050 yılında Hispanik, Latino, Kızılderili vb. grupların toplam nüfusu beyaz Amerikalıları geçecekmiş. Daha açık ifadeyle bugün azınlık olanlar 2050'de % 53'lük bir oranla çoğunluk olacakmış. Nitekim manşet başlığı azınlık-çoğunluk kavramlarının kullanıldığı kurgu üzerine bina edilmiş.

Haberde anlatılan muhtemel tablo aslında tarihî bir devranın göstergesi. Çünkü bugünkü ABD topraklarını sahiplenip kendilerini hakiki Amerikalı gören Avrupalı göçmenler, 1500'lü yılların başında % 4'lük bir nüfus yoğunluğuna sahipler. Kızılderililer ise % 96. 1700'lü yılların sonunda bu tablo Avrupalı göçmenler lehine değişiyor; oran % 64. Kızılderililer ise ciddi

ölçüde gerilemeye başlamış. Bu arada birinci, ikinci, üçüncü göç dalgaları diye adlandırılan Meksika başta olmak üzere dünyanın dört bir yanından devam eden göçlerle başka etnik unsurlar ülkeye yerleşiyor. Hispanikler ve Latinoların ağırlıklı kesimi teşkil ettiği bu göç dalgasında Hindistanlılardan Araplara kadar birçok etnik köken var. Göç ve doğumla sürekliliğini devam ettiren bu deverân yukarıda ifade ettiğimiz gibi 2050’de Avrupa kökenli Amerikalıların aleyhine bir tablo çıkartacak.

Bu zaviyeden baktığımızda aslında anormal bir durum yok. Çünkü ABD kuruluş günlerinden bu yana ne bir ulus-devlet ne de devlet-ulus. Yani ne 20. asır Avrupa ve Asya’sında gördüğümüz üzere ırk temelli siyasi ve sosyal yapılanmaya sahip ne de devlet erkinin taban kitleye dayattığı bir etnik köken anlayışına. Aksine insanların etnik kökenlerini olduğu gibi kabullenip vatandaşlığı sosyal bir mukavele esası üzerine kurmuş. O mukavelede yer alan şartlara bağlılık, dini, dili, cinsi, mezhebi ve ırkı ne olursa olsun ilgili kişiyi ABD vatandaşı olmaktan alıkoymuyor. Çoğulcu toplum anlayışı bu sistemin temelini oluşturuyor bir başka tabirle. Tabii bu kadar farklı özelliklere sahip tabanı bir devlet çatısı altında yönetmek kapsayıcı ve kucaklayıcı bir siyasi rejimi gerektiriyor. Demokrasi de bunu sağlıyor. Hatta şöyle denilebilir; demokratik sistemin ABD’de bu kadar yerleşik olmasında mezkûr çoğul yapının rolü büyük.

Buraya kadar aktarmaya çalıştığımız haber ve haber üzerine yapılan kısa yorum anlaşılabilir, kabullenilebilir bir muhteva izliyor sanırım. Ama sonrasına dikkat edin; haber sunumunda tercih edilen üslup ve ruhuna içirilen mana ile her tarafından bir yerlere mesajlar sunuyor. Adeta; “Bu işin önüne geçmek için yarın çok geç olabilir. Haydi göreve!” diye çağrı yapıyor. Siz zannedersiniz ki 2050 de çoğunluğu ele geçirecek azınlık, bugün ABD’de yaşamıyor; uzaydan gelip burayı ele geçirecekler veya en azından üçüncü, beşinci sınıf vatandaşı. Hâlbuki

böyle bir şey söz konusu değil. Yarının çoğunluğu, bugünün azınlığı olan insanlar bu ülkede bugün itibarıyla ABD vatandaşı olmanın bütün nimet ve külfetini kendilerine hakiki Amerikalı diyen Avrupa göçmenlerle birlikte paylaşıyorlar. Vergi ödemeden askerliğe kadar hemen her yerde birlikteler. Hatta burada “dirty job”denilen çöpçülükten maden işçiliğine uzanan ağır işleri onlar üstleniyorlar.

Eğer üslup ve haberin ruhundan okuduğumuz bu ihtimaller doğruysa ve ülkenin iç denge ve dinamiklerini belirleyen güçler buna müspet cevap verirse yakın gelecekte çifte standartlı uygulamalara daha çok şahit olacağız demektir. Kehanet olarak algılanmamalı bu söylediklerim. Çünkü 11 Eylül sonrası bahsini ettiğimiz çifte standart İslâm ve Müslümanlar özelinde acı acı yaşandı ve hâlâ yaşanıyor. Dünyanın jandarmalığını üstlenen, tek kutuplu dünyanın süper gücü olarak kendini gören, Rusya ve Çin başta her türlü potansiyel rakibi alt etmek için kısa, orta ve uzun vadeli plan ve projeleri devreye sokan bir üst yapının evinin içindeki dengeleri değiştirecek muhtemel gelişmelere rahatlıkla izin vereceğini zannetmek zaten dünyayı bilmemek demektir. Mazisi neredeyse yüzyıllara dayanan “yenidünya düzeni” plan ve projeleri ile âleme nizâmât veremeye çalışanların bundan bir çırpıda vazgeçmeleri ve kendilerini yerlerinden yurtlarından edecek gelişmelere seyirci kalmaları beklenemez.

Bir ülkenin içinde yer alan statüko taraftarı iç dinamik güçler her zaman değişim ve dönüşümün önünde Berlin duvarı gibi durmuşlardır. Sebep nettir; statükonun kendilerine sundukları maddî-manevî imkân ve imtiyazları kaybetmemek. Atanmışlar, diğer bir tabirle bürokratik kadro, burada kilit rolü oynar. Üniversiteler, zengin iş adamları, medya ve eğer demokratik değerler yerli yerine oturmadıysa silahlı güçler bu süreçte ikinci-üçüncü derecede rol oynayan yapılarıdır. Bizim

ülkemizde de AB'ye üyelik bağlamında ortaya çıkan çatlak seslerin, “istememezlik” diye ortalığı birbirine katanların, hatta bu hususta silahlı örgütlenmeye kadar gidenlerin kimler olduğunu sanıyorsunuz? Görünüşte öne sürdükleri ve inanmamızı istedikleri sebeplere aldanmamak lazım. AB gibi bir dış dinamiği yedeğine alarak değişim ve dönüşüm isteyen iç dinamiklerin önünü kesme mücadelesidir yaşananlar. Statükoyu, onun sunduğu imtiyazları kaybetmeme tek hedefleridir.

Pekâlâ, bu Berlin duvarı aşılabilir mi? Eğer dış dinamikler hukuki, ekonomik, siyasi argümanları yedeğine alarak değişim taraftarı iç dinamiklerin yardımına koşarsa aşılabilir diye düşünüyorum. İletişim ve ulaşım vasıtalarının geniş bir kullanım ağına sahip olması, demokrasiyi daha iyi özümsemiş taban kitleye sahip olması itibarıyla ABD'nin bu noktada mesela bizim ülkemizden çok daha şanslı olduğuna inanıyorum.

Her ülkenin kendine özgü derin gerçekleri vardır. Her nedense söz konusu gerçekler derin olunca ortaya çıkan yapılanmalar ve yapılanlar çok değişmemektedir.

Poligami ve Warren Jeffs

Sema gösterileri dolayısıyla davetlimiz olan Hıristiyan dininin ana mezheplerinden birisinin üst düzey temsilcisi beni bir kenara çekti ve “Eğer bir daha bizi aktivitelere davet edecek olursanız, şu mezhebi davet etmeyin. Eğer onları tercih ederseniz, bizi çağırmayın. Biz onlarla aynı karede görünmek istemiyoruz. Çünkü Hıristiyan değil, liderlerine peygamber diyen sapık görüşlü/inançlı kişiler onlar.” dedi.

Hıristiyan mezhepleri arasında liderlerine peygamber diyen sadece onlar değil. O kadar çok lider, o kadar çok peygamber(!) var ki! İşte bunlardan bir tanesi de Warren Jeffs. Kısa adı FLDS olan Fundamentalist Church of Jesus Christ of Latter Day Saints

grubunun lideri ve aynı zamanda peygamberi(!). FBI'ın 'most wanted' listesinin ilk sıralarında olan Jeffs, Ağustos sonlarında Nevada eyaletinde trafik suçu ihlali ile yakalandı ve mahkemeye çıkarıldı. Aranma sebebi eşcinsellik eksenli aleyhinde açılan davalar. Ama hadisenin başka yönleri var. Nitekim yakalanma hadisesinden sonra haber gündemlerini kilitleyen, gazetelere manşet haber, dergilere kapak konusu Jeffs'in hep bu yönü oldu; poligami.

1955 San Fransisko doğumlu olan Jeffs, babasının 2002 yılındaki ölümüne kadar tam 15 yıldır liderliğini üstlendiği grubun başına geçti. 1890'larda Mormonlar tarafından ilan edilen çok eşli evliliği ana ilke olarak benimseyen bu grubun peygamberi(!) baba Rulon Jeffs, 92 yaşında olduğu zaman 75 tane karısı vardı. Yanlış duymadınız; tam 75 tane.

Babasının cenaze töreninin hemen akabinde yeni peygamber(!) Warren Jeffs'in yaptığı çok kısa bir konuşma, bu grubu daha iyi tanıma adına bir fikir verebilir bizlere. "Çok uzun konuşmayacağım. Babamın geride bıraktığı dul kadınlardan elinizi çekiniz. Siz dul kadınlar (üvey anneleri oluyor A.K.); babam sanki hayatta imiş gibi, benim odamın yanındaki odalarınızda yaşayacaksınız." Konuşmanın hepsi bu kadar ve ilk hafta içinde iki üvey annenin itirazı hariç hiçbir mani ile karşılaşmıyor Jeffs ve hepsi ile evleniyor. İtiraz olmayışının sebebi nedir diyorsanız; FLDS'nin inancına göre peygamberin yanlış konuşması, yanlış yapması düşünülemez; çünkü onlar Allah'ın vahyettiği kişilerdir. Bu arada unutmayalım; bu hadiseden önce ve sonra başka kadınlarla yaptığı evlilikler bu sayıya dâhil değil. Bir aralar 80 karısı olup, hakkında "80 karılı adam" belgeseli çekilen Jeffs'in, şu sıralar 70 karısı olduğu biliniyor.

Arizona, Utah, Colorado ve çevresinde 10 bin, Amerika genelinde ise 50 bine yakın üyesi olduğu söylenen bu grubun taşınabilir ve taşınmaz mal varlıkları iştahları kabartacak cinsten.

Sadece Colarado eyaletinde 100 milyon dolar'ın üzerinde gayrimenkulü olduğu söyleniyor resmi ağızlar tarafından. İki eşiyile yakalandığı zaman Jeffs'in arabasından çıkan nakit para miktarı elli dört bin dolardı.

Jeffs 3 eşli olan insanların cennete yakın, daha fazla eşi olanların ise daha yakın olduğunu öğretileri arasına almış. Dul kalanlar hemen evlenmek zorunda. Kadınların cennete girmesi ancak kocalarını razı etmesi ile mümkün. Kadınlar ebediyen kocalarına ait. Cemaat kuralların uymayanlar dışlanıyor. Peygamberin(!), kocaları karılarını, çocuklarını ve evlerini ellerinden alıp başka erkeklere verme suretiyle cezalandırma hakkı var.

İnsan bu aşamada; dile kolay -çokları itibariyle sosyal statü ve ekonomik problemleri olmayan- 50 bin kişi, dünyanın hemen hemen en zengin ülkesinde, aklın kabullenmekte zorlandığı bu türlü inançlara neden gönül veriyor diye düşünmeden edemiyor.

Batı'daki dini cemaatler üzerinde araştırma yapan hemen herkesin bildiği gibi; hızlı sosyal değişimin yaşandığı toplumlarda görülür bu tür yapılaşmalar. Geleneksel değerlerin uygulama zeminini kaybetmeye hatta manasını yitirmeye başladığı ve buna bağlı olarak ikili, ailevi, toplumsal ilişkilerin bambaşka bir mahiyet kazanıp kendini kalabalıklar içinde yalnız bulan insanların ağırlıklı olduğu dönemler, bu hareketlerin başlangıç noktasını teşkil eder. Göçlerle farklı bir mahiyet kazanan toplum yapısının değişmesi, sadece aynı etnik kökene bağlı insanların yaşadığı toprak parçası ve idari sistem anlamında "ulus-devlet" formunun kısmen işlerliğini yitirmesi, tarım, sanayi ve bilgi çağı sıralamasındaki yarışta geri kalan veya hakim unsurların bas-kısıyla geri planda bırakılan devletlerde yaşanan ve genelde fakirlik, işsizlik, gelir dağılımındaki dengesizlik şeklinde kendini gösteren problemler ve tabii ki moral değerlerdeki çöküşleri sözü edilen sebeplere ilave etmek lazım. Ayrıca, maddî hırs, makam

ve mansıp arzusu, had ve sınır tanımaz cinsel isteklerin tatmini gibi nedenler de, sözü edilen dini grupların varlığı ile lâlaklı araştırmacıların ilgi alanına girmiş durumda.

Önceleri marjinal ve reaksiyoner hareketler olarak ortaya çıkan ve toplumun geneli ile entegrasyon problemi yaşıyan bu gruplar, siyasi iradelerin destek vermesi ve öğretilerini hayata geçirmek için yasal zemin bulmasına paralel olarak gelişmiş ve büyümüşlerdir. Zamanla farklı ve özellikle maddî çıkarların öncelikli olarak gözetildiği ekonomik alanlarda menfaat ve çıkar eksensli hâle gelen bu gruplaşmalar, her zaman için bir meşruiyet arayışı içinde bulunmuştur. İşte din bu safhada devreye sokulmaktadır genelde. Liderleri gruplaşma özelinde hangi sebebi ileri sürerse sürsün, ona dini bir veche kazandırması, dini bir söylem dahilinde fikirlerini ifade etmesi, mevcuddan memnun olmayıp, arayış içinde bulunan kişileri etrafına toplamasına yetmektedir. Hıristiyanlık için konuşulacak olduğunda, alabildiğine sofistike ve karmaşık anlatım tarzları ile ancak ifade edilebilen akidevî esaslar yerine, yeni esasların veya yorumların basit, sade ve herkesin anlayabileceği bir dille beyanı, taraftar kitlesinin oluşmasına ve tatminine yol açmaktadır. Manevî doyumsuzluk içinde bulunan kişiler, bunlarla doyuma ulaşmakta ve kimliklerini bulmaya çalışmaktadırlar.

Warren Jeffs'in hareketi de kısaca izaha çalıştığımız bu sebeplerden birine veya birkaçına dayanıyor. Bu sebeplerin bütünüyle izale olduğu bir zemin olmadığı müddetçe de, nice 50 bin insanı arkasından sürükleyen Warren Jeffs'ler çıkar. Onun için buzdağının görünen yüzü olan ne Jeffs'e ne de onun gibilerinin önderlik ettiği cemaatlerin sürekli ortaya çıkışına şaşırmalı.

Ama şuna şaşırabilirsiniz; gerek Batı toplumlarında varlığını sürdüren dinin/dinlerin yapısı, o dinlerin insanlığa sunduğu prensiplerin müntesipleri tarafından kabulü, gerekse toplumsal arka plan şartlarının tabii ürünü olan bu cemaatler hakkında

ortaya konan değerlendirmelerin, bizdeki bazı araştırmacılar tarafından aynen kabullenilmesi. Din ve toplum özelindeki farkların hiç nazara alınmadığı bu yaklaşım, elbette ve tek kelime ile yanlış. Keşke yanlış bununla kalsa! Bir de idari makamların bu tür değerlendirmelere kulak kesilip, vatandaşına tavır takınması, bu yanlışlığı katmerlemesine artırıyor. Olan da bu millete, bu milletin bugünü ve yarınına oluyor.

Kilise Hukuku ve Siyasi İktidarlar

Papa'nın yapmış olduğu son ABD seyahatindeki ilgi çekici bazı hususları ele almak istiyorum. Papa, Washington ve New York merkezli bu seyahatinde hem resmî hem de özel görüşmeler ve ziyaretler yaptı. Papa ziyaretinin bana göre en dikkati çeken noktalarından biri, onun çeşitli din adamları tarafından cinsî tacize maruz kalmış kişilerle Washington'da yaptığı görüşmeydi. Günlerce yazılı ve görsel haberlerde yer aldığı için aktarmada mahzur görmediğim rakamlara göre, 1950 yılından bu yana ABD'de yaklaşık 5.000 din adamı 12.000 çocuğa cinsel tacizde bulunmuş. Tacizin boyutları ayrı bir konu ama mahkemeye intikal eden ve şu âna kadar neticelenen davalara göre, mağdurlara ve ailelerine 2 milyar dolar tazminat ödenmiş kilise tarafından. Bu zaviyeden bakıldığında özellikle ABD Katolikleri ve genel kamuoyu adına oldukça önemli olan bu konunun yerinde ele alınmaması adeta imkânsız olmuş. Nitekim program hazırlıkları esnasında danışmanların getirdiği cinsel taciz meselesine hem konuşmasında yer vermesi hem de 5 mağdurla sembolik dahi olsa bir görüşme yapması teklifi, Papa tarafından kabul edilmiş.

Yaklaşık 65 milyon Katolik'in yaşadığı bir coğrafyada, yer yüzünde Tanrı'nın temsilcisi olduğuna ve yanılmazlığına inanılan dinî otoritenin bu her iki girişimi kamuoyunda büyük cesaret

örneği olarak görüldü. Çünkü bu mesele yıllardan beri ABD Katoliklerinin en büyük problemi olmasına rağmen, Vatikan'dan hem de Papa düzeyinde bu denli bir açıklama yüksek sesle dile getirilmemişti. Tabiatıyla bu durum mağdur çocuklar ve aileleri başta hemen bütün Katoliklerin Roma'yı suçlamalarına sebep oluyordu. Dolayısıyla sorunun farkında olduklarını ve üzerine gidileceği mesajı veren söz konusu girişimler, hem ilgili kamuoyunu teskin hem de çözüm adına ümit oldu. Bir Müslüman, Papa'nın bu girişimini "Ne var bunda?" diyerek sorgulayıp, sıradan bir hadise olarak algılayabilir. Papa'nın Katolik dünyasındaki yerini bilmeyen bir zihin, bu algısında haklıdır da. Ne var ki Papa'nın bizzat yönettiği ayinde onunla tokalaşma imkânı bulan birisinin şu sözü, mezkûr yaklaşımın ne kadar yanlış olduğunu gösterir: "Papa ile görüştüm, elini tuttum. Artık şimdi rahatlıkla ölebilirim." Pekâlâ, çözüm olur mu? Bunu zaman gösterecek. Din adamlarına getirilen evlilik yasağı gibi insan fıtratı ile çelişen kilise doktrini üzerinde tartışacak değiliz. Sair inanç gruplarını kendilerini tanımladıkları gibi kabullenen bir inanç ve anlayışın sahibi kişiler olarak, söz konusu konuşmaların etkili olmasını ve sorunun kökten çözülmesini temenni ederiz. Yalnız Katolik kamuoyunun ayyuka çıkan bir sorunun hemen çözüleceğinde endişelerinin olduğu muhakkak.

Yeri gelmişken ifade edilecek ikinci husus; ABD Katoliklerinin anlamakta zorlandıkları kanonik hukuk meselesi. Kamuoyuna yansıdığı kadarıyla mahkemeye intikal eden davalar münasebetiyle ABD mahkemelerinin din adamlarını yargılama yetkisi olup-olmadığından, verdikleri hükümlerin geçerliliği veya geçersizliğine kadar uzanan bir dizi tartışmalar yaşanıyor. Bu vesile ile isterseniz Katolik Hıristiyan hukuku özelinde tarihî bazı malumatlar sunalım: Kanonik hukuk adını verdiğimiz kilise hukuku resmî olarak Bizans İmparatoru Konstantin'in başpiskoposlara Hıristiyanlar arasındaki

davalara bakma yetkisi vermesi ile başlar. Bu başlangıç kilisenin zamanla sosyal ve siyasî hayatta daha etkin rol alması ile devam eder. Bizans ve Roma'nın yıkılışı ile kilise etkisini daha da artırır. Konsillerde kanon'lar (hüküm) çıkartılmaya başlanır ve bunların sayısı her konsilde artarak devam eder. Katoliklerin devletle işbirliği içinde olduğu dönemlerde cereyan eden bu gelişmeler, kilisenin iktidar olduğu ortaçağda yani 10 ila 15. yüzyıl arasında zirveye çıkar. Artık karşımızda siyasî iktidarla birlikte gelen ve oturan bir kilise hukuku vardır. Bu hukuk, adını aldığı dinde, kitap ve Peygamber'inde hukukî temellendirmeleri yapacak yeterli delillere sahip olmadığı için açığı Roma hukuku ile kapatmaya çalışır. Kilise hukukunu dinî değil seküler hukuk kabul edenler bu açıdan haklıdırlar. Konumuzla bire bir alâkalı yanı itibarıyla bu sürecin en önemli özelliği kiliseye ait olan her şeyin yargı denetimi dışında tutulma çabalarıdır. Bu çabaların sonucu olarak, "rahipler, kilisenin taşınır-taşınmaz tüm mal varlıkları avamdan insanların suçlamalarına konu edilemez" hükmü esas alınmış ve uygulanmıştır. Bu kabul ve uygulamanın altında yatan temel sebep kilisenin yanılmazlığıdır. Yalnız hukukî sahadaki bu ayrıcalık, 16. yüzyılda sarsılmaya başlayan kilisenin siyasî hâkimiyetiyle birlikte son bulmaya doğru yol alır. İki-üç asrı bulan ve uzun mücadelelerle galibiyetini ilan eden reform hareketleri sonucu kilise, siyasî ve hukukî imtiyazını yitirir ve tek kelime ile devlete teslim olur.

Tabii asırlardır devam eden bu hâkimiyetin birden kabulü imkânsızdır. İşte bu imkânsızlık özellikle kilise hukuku alanında Papa'nın yanılmazlığının ilanını getirir. Ardından kilise hukukuna ait her hükmün seküler devletler tarafından kabul edilmesi baskısını doğurur. İstenen açık ve nettir; kilise adamlarını devlet hukuku yargılayamaz. Katolik Kilisesi'nde bu tecrübe yaşanırken, Protestan Kilisesi aksi bir istikamette safını

belirler. Luther'in meşhur 95 tezi içerisinde kanon hukuku reddedilir, dünya işleri tamamen devlet otoritesine bırakılır ve kilise mensupları da sıradan vatandaşlar gibi kanun karşısında eşit bir konumda yer alır. İşte bu nokta çok önemli. Çünkü kilise-devlet ayrırımı, tabir-i diğerle lâiklik anlayışının hâkim kılındığı siyasî bir yapıya sahip olan ABD, genelde Avrupa'daki Katolik baskısından kaçan Protestanlar tarafından kuruldu. Dolayısıyla Katolik kilise hukuku değil, aksine Avrupa'da Katolik Kilisesi'nin hâkimiyetini kıran Luther'in reformist kaideleri kaynaklık yaptı bu yapıya. Hâlâ yürürlükte olan bu yapıya göre Katolik-Protestan, din adamı-devlet başkanı herkes kanun karşısında eşit. Hiç kimseye makamından, işinden, statüsünden, ırkından dolayı ayrıcalık tanınmıyor. Lewinski skandalından sorguya çekilen Başkan Clinton'ı hatırlayın.

Katolik nüfus, bu yapı içinde yetiştiğinden cinsel taciz ithamı ile karşı karşıya olan rahiplerin devlet mahkemelerinde yargılanmasını tabii buluyor. Ama hâlâ ortaçağ zihniyeti ile hayatına devam eden, kilisenin siyasî ve hukukî hâkimiyetinin devam ettiğini zanneden birtakım kişiler bunu anlamakta zorlanıyor. Pratik hayattan kalkmış olsa da, kilisenin dokunulmazlığını adeta bir inanç esası olarak benimseyen zihniyet, mezkur suçlamalara maruz kalan rahiplerin devlet mahkemeleri tarafından yargılanmasına ayak diretiyor.

Zaten Avrupa Katolikleri ile dinî inançlarını ABD kültürüne göre yorumlayarak yaşamayı isteyen ABD Katolikleri arasındaki farkta da bunu görebilirsiniz. Nitekim "Papa, eşcinsellerin evliliğine izin vermeli." diyen Katoliklerin bile olduğu biliniyor bu ülkede. Netice itibarıyla her şeye rağmen Papa'nın ABD Katoliklerini derinden yaralayan bu mevzu üzerinde birinci elden konuşması, müntesiplerine sorunun farkında olduğu ve çözüleceğine dair ümit dağıtması, mağdurlarla -5 kişi ile bile olsa- görüşme yapması iyi bir gelişme.

Ekonomik Kasırğa

İlgi alanım açısından yapacağım yoruma zemin teşkil edecek hadiseleri özetlerken hiç bu kadar zorlanmamıştım. Zorlanma sebebim gelişmeleri takip edememekten kaynaklanıyor. Her şey o kadar hızlı ve çabuk geliyor ki yayın gününden önce kalemeye aldığım yazıyı defalarca değiştirmek zorunda kaldım. Yazı hayatımda ilk defa karşılaştığım bir durum bu.

Konuya gelelim; Amerika, bu zamanlarda iyice gün yüzüne çıkan ekonomik hadiselerle her gün bir Katrina, Rita, Gustav ve İke kasırgalarına benzer kasırgalar yaşıyor. Sadece Amerika yaşasa iyi, bu kasırgaların sebebiyet verdiği Tsunamiler bütün dünyayı etkisi altına alıyor. İsterseniz geride bıraktığı zararları ile zihinlerde hâlâ canlı olan bu kasırgaların vermiş olduğu zararları hatırlayalım önce; Katrina 250 milyar, Rita 70 milyar, Gustav 15 milyar ve İke 4 milyar dolar. Batan şirketlere, satılan bankaların ilan ettikleri zararlara, yapılan veya yapılacak devlet yardımlara, kamulaştırma ve devletleştirmede zikredilen paralara bakınca -ki bunların hemen hepsi zarar hanesine kayıtlı- Amerika her gün sayıları onlarla ifade edilecek Katrina'lar, yüzlerce ifade edilecek Rita'lar, İke'lar, Gustav'lar yaşıyor. Sadece bir örnek; 700 milyarlık yardım paketinin Temsilciler Meclisi'nde reddinin ardından bir günde kaybedilen miktar 1.2 trilyon dolar. Diğerlerini de buna ilave edince varın gerisini siz hesap edin.

Nedir diğerleri? İsterseniz yukarıda değiştirmek zorunda kaldığım dediğim gelişmeleri kısaca bir özetleyeyim; özetleyeyim ki 'big picture' yani genel manzara çok net bir şekilde görülsün. Mortgage devleri sayılan Fannie Mae ve Freddie Mac'in iflasını önlemek için Hazine Bakanlığı bu iki kuruma el koydu. Yatırım bankacılığının 5 devinden biri olan 1923 doğumlu Bear Stearns, JP Morgan Chase tarafından satın alındı. Bir başka büyük dev

1850 doğumlu Lehman Brothers piyasadaki güven krizini aşamayıp (elindeki 639 milyar dolarlık varlıkları ile) tarihin en büyük iflasını ilan etti. 1914 doğumlu üçüncü dev Merrill Lynch, Bank of America tarafından satın alındı. AİG olarak bilinen American International Group Amerikan hükümeti tarafından 85 milyar kaynak aktarımı ile bir nevi kamulaştırıldı. Amerika'nın en büyük mevduat banklarından biri olan Washington Mutual iflas etmek üzere iken JPMorgan Chase'e 1.9 milyar dolara satıldı. Hâlbuki Washington Mutual'ın piyasa değeri 1 yıl öncesinde 30 milyar doların üzerindeydi Amerika'nın en büyük bankalarından Wachovia, ayakta kalan iki yatırım bankasından biri olan Morgan Stanley ile birleşmek için masaya oturdu, anlaşamayıp daha sonra Citibank'a operasyonlarının büyük kısmını 2 milyar dolar'a, ya da hisse senedi başına 1 dolar'a satarak iflastan kurtuldu. Oysa 1 yıl önce Wachovia'nın hisse senedi borsa'da 50 doların üzerinde işlem görüyordu ve piyasa değeri de 99 milyar dolardı. Yatırım bankacılığı sektörünün en büyüklerinden Goldman Sachs ve Morgan Stanley bundan sonra mevduat bankası olarak çalışacağını açıkladı. ABD'nin Bill Gates'den sonra ikinci büyük zengini Warren Buffett, Goldman Sachs'a 5 milyar dolar yatırım yaptı. Böyle önemli bir yatırımcının sektöre yatırımı piyasaları kısa süre de olsa rahatlattı. Goldman'ın yaklaşık 1 yıl önce 250 dolar'dan işlem görmüş hisse senedi, 18 Eylül'de 85 dolara kadar düşmüştü. Bu gidişat karşısında Hazine bakanı Henry M. Paulson başta olmak üzere Beyaz Saray'ın ekonomi yönetiminden sorumlu kurmay heyeti 23 Eylül Salı günü Senatonun banka komitesi tarafından tam 5 saat sorguya çekildi. Sorgulama televizyonlardan canlı yayınlandı.

Nihayet Bush hükümeti piyasalara para pompalama adına 700 milyar dolarlık yardım paketi önerisini Senato'ya sundu. Merkez bankası başkanı yardım paketinin Senato'da siyasi çekişmele- re kurban edilmemesi gerektiğini "Yarın çok geç olabilir." sözleri

ile ifade etti. Plan üzerindeki ön görüşmelerde iki aşamalı olarak uygulanması üzerine anlaşmaya varıldı. Buna göre 350 milyar dolarlık kaynak aktarımı yapılacak, müspet netice alınması durumunda ikinci yarısı da piyasaya sürülecek. Bütün bunlara “di’ demek lazım çünkü öneri paketi Temsilciler Meclisi’nde 205 e karşı 228 oyla reddedildi. Red veren 23 oyun rengi kırmızı. Yani iktidar partisine ait. Piyasalarca son umut olarak bakılan paketin reddi, Amerika borsasına tarihinin en büyük düşüşünü yaşattı; 777 puan. 11 Eylül’de bile borsa bu kadar düşmemişti.

Bu menfi gelişmenin ardından piyasaların istedikleri tavizler verilerek planda değişiklikler yapıldı. Yapılan değişikliklerde krizin müsebbibi görülen Wall Street’in okumuş çocuklarının kelleleri ile vatandaşın parasını tasarruf eden kamu irade ve idaresinin vatandaşı öncelmesi vardı. Değiştirilen kurtarma planı bu defa ilk önce Senato’ya sunuldu. Sistem gereği çıkartılacak kanun önce Senato veya Temsilciler Meclisi’ne sunulabiliyor. Senato, planı 25’e karşı 74 oyla kabul etti. Tasarı yazının matbaa mürekkebi ile buluşacağı saatlerde Temsilciler Meclisi’nde yeniden onaylanacak ve büyük bir ihtimalle geçecek. Bütün bunlar yazının kaleme alındığı gün itibariyle ana hatları ile yaşananlar. Fazlası var, eksikliği yok.

Gelelim bizim baktığımız perspektiften yorum adına diyebileceklerimize; tablo sebep ve sonuçları itibariyle bu kadar çarpıcı ve menfi iken meselenin manevî boyutuna, İlahi iradeye, kader olgusuna dikkat çekilip-çekilmemesi bizim bakış aralığımız oldu. Baştan bu yana gazete ve dergileri hep bu bakış açısı ile okudum, TV programlarını bu gözle dinledim. “Ekonomik sistemdeki eksik, gedik ve arızalara amenna ama bu aynı zamanda yaptığımız çeşitli yanlışlardan dolayı Allah’ın cezalandırmasıdır.” diyen birisi çıkar mı diye baktım. Din adamları başta, siyasilere, bürokratlardan, yönetimin kurmaylarından acaba böylesi bir özeleştiriyeye kapı aralayan olur mu diye bekledim. Birisi

çıkar da “Paradan para kazanma düşüncemiz, reel ticaretten yoksunluğumuz, kumarhaneye döndürdüğümüz borsa ve döviz sektörümüz, vicdan unsurunu adeta devre dışı bırakıp para kazanmak için her şeyi meşru saymamızdan dolayı Allah bizi ikaz ediyor.” der mi diye düşündüm. “Irak, Afganistan vb. yerlerde demokrasi, insan hakları diyerek girdiğimiz savaşlarda binlerce, milyonlarca masum sivilin âhını aldık. Aynı çizgide tevbesi yapılmamış, kefareti ödenmemiş başka asırlık günahlarımız da var. Acaba bunların etkisi olabilir mi?” diye sorgulayanlar olur mu dedim. Hâlbuki kasırgaları bu bakış açısı ile değerlendiren niceleri olmuştu. Din adamlarından akademisyenlere uzanan birçoğlarının bu meyanda söyledikleri şeyler medyada günlerce aylarca müzakere konusu olmuştu. Mehmet Kutlular Gölcük depremine “İlahî ceza” demişti de adli makamlar tarafından cezalandırılmıştı. Burada öyle bir korku da yok; buna rağmen çıkmadı. Hâsılı; madem kâinatta abes yok; madem Allah hikmetsiz bir şey yaratmıyor; o zaman meseleye bir de bu perspektiften bakılmasında bence büyük fayda var.

Son husus; taban kitle bizim Tavşanlı tabiriyle “Eşinde, işinde ve aşında.” Siyasî ve ekonomik çevrelerde, dev şirketlerde, gazete yazarlarında, TV yorumcularında, ekonomiyi ilgi alanı olarak seçen akademisyenlerde gördüğümüz panik ve telaş havası her nedense taban kitlede yok. Ya vurdumduymazlar ya da yaşananların kısa, orta ve uzun vadede kendilerine yapacağı etkinin farkında değiller. Bir fıkra ile bitireyim; hırsız gece bankanın kilidini elindeki eğe ile aşındırarak açmaya çalışıyor. Yoldan geçen bir sarhoş “Ne yapıyorsun?” diyor. Hırsız “Keman çalışıyorum.” diye cevap veriyor. “Ama sesini duymuyorum.” diye karşılık veriyor sarhoş. Hırsızın cevabı oldukça hakîmâne: “Bu kemanın sesi yarın hem de şehrin her yanından duyulur.” diyor. Sanırım, taban kitle bu kemanın sesini bugün duymasa da yarın duyacak.

Din Özgürlüğü ve Bir Soru: Ya Bizde Olsaydı?

Şöyle düşünün; öyle bir ülkede yaşıyorsunuz ki ihtimal 100 yıllık -fazlası var eksiği yok- maziye sahip ekonomik sistemin, o sistemin yöneticilerinin öngöremediği, şu ya da bu, haklı veya haksız sebeplerle sebebiyet verdiği gelişmeler nedeniyle ekonomik alanda çok büyük bir sıkıntı ile karşı karşıyasınız. Kaos kelimesi bu sıkıntıyı ve sıkıntının büyüklüğünü anlatmaya yetmez. Öyle ki savaş zamanlarında bile yaşanmamış bir ortam. Kimse önünü göremiyor. Yarın ne olacağını kestiremiyor. Bunu önlemek adına yapılan toplantılar, verilen kararlar, kararların uygulamaya geçilmesi çözüm getirmiyor, piyasalardaki fırtınanın dinmesini sağlamıyor. Sistemin iflası mı? İhtimal. Kesin bir şey söylemek şimdiden zor ama yara çok büyük. Pansuman tedbirlerle geçecek gibi değil. Dünya genelinde sahip olduğunuz konum itibarıyla sizde yaşanan bu kriz, bu çöküş bütün dünya ülkelerini az veya çok etkiliyor. Piyasalar allak-bullak. Ekonomik alanda yaşanan çöküşün sosyal alana yansımaları henüz görülüyor; uzmanlar bu konuda ağzılarını açmak istemiyorlar. Neden? “Dua olur diye korkuyorlar.” diyelim isterseniz.

Tam bu aşamada hükümetiniz bir paket üzerinde çalışıyor ve 700 milyar dolarlık bütçeden yardım önerisini Millet Meclisine sunuyor. Yapılan hesaplamalara göre bu sıcak para piyasaya sunulduğu takdirde kriz hızını kesecek, piyasalarda toparlanma başlayacak, halka ümit ve güven gelecek vs. vs. Ama ne çare ki paket 23 oy farkla reddoluyor. Bu defa bütün dünya piyasaları bir deprem daha yaşıyor. Artçı şok değil, ana depremin ta kendisini hem de. Paketin reddinden sonra bir günde kaybedilen para pakette önerilen miktardan daha fazla; 1.2 trilyon dolar.

Ve siz bu ülkenin Millet Meclisinde bir üyesiniz ve aynı zamanda “Finansal Servis Komitesi”nin başındasınız. Paketin

reddinden sonra heyetinizi toplayıp “ne yapabiliriz”i yeniden düşünmek, göz göre göre batmaya yüz tutan geminize yeni rotalar çizmek zorundasınız. Zorundasınız ama öyle bir ikileme karşı karşıyasınız ki... Nedir o ikileme? Tam bu hadisenin gerçekleştiği günün sonrası sizin iki gün boyunca devam edecek dini bayram günlerinize rastlıyor. O günleri size bayram diyen dininiz, o günlerde dünya işinde çalışmamanızı emrediyor. Dua edebilirsiniz ama çalışmazsınız; ailenizle birlikte hoşça vakit geçirebilirsiniz, hatta geçirmelisiniz ama çalışmazsınız; sportif faaliyetlerde bulunabilirsiniz ama çalışmazsınız diyor.

Anlaşıldı sanırım. Olayın cereyan ettiği ülke, ABD. Millet Meclisi, 435 üyeli ABD Temsilciler Meclisi. İkileme içinde kalan kişi finansal komite başkanı 1981’den beri Massachusetts eyaletinin demokrat milletvekili Barney Frank. Bayram ise Yahudilerin Rosh Haşhanah dedikleri yılbaşı bayramı. Bu durum karşısında Barney ne yapıyor? Ben yukarıda ikileme dedim de, aslında açıklamalarına, katıyet ve kesinlik ifade eden üslubuna bakınca hiç öyle ikileme yaşamamış Barney. “İki gün boyunca benim dini bayramım; ça-lı-şa-mam. Ama arkadaşlarım -Yahudi olmayan veya Yahudi olsa da benim ölçümde dindar olmayan demek istiyor Barney (AK)- çalışmaya devam edecekler.”

Hayat-memat meselesi diye adlandırabileceğiniz ülkenin yüz yüze olduğu böylesi önemli bir problem ve eşik karşısında yapılan bu tercihi basın küçük bir haberle kamuoyuna duyurdu. Konuyu ne manşetlerine taşıdı ne de hakkında ileri-geri sözlerle yorumlar yaptı. Hiç kimse “Yahu ülke batıyor, sen neden bahsediyorsun!” demedi.

Şimdi şu soruları kendimize bir soralım: Yazının başlığına çektiğim cümle ile bu durum “Ya bizde olsaydı?” Böylesi bir hadise Ramazan veya Kurban bayramına rastlasaydı, İslâm’ın dini bayramlarında böyle bir zorunluluk olmamasına rağmen meclis finans komitesi başkanı milletvekilimiz Barney gibi “ça-lı-şa-

man” deseydi, ne olurdu? Bizim basın, ABD basını gibi susmayı mı tercih eder, din özgürlüğünün bir parçası bu deyiş saygı mı gösterirdi? Yoksa...

Ramazan başında yaşadığım hadise ile yazıyı tamamlayalım; Ramazan’ın ilk günü bir telefon aldım. Ahizenin diğer ucundaki zat bana “Ramazan bayramında dininiz size oy kullanma izni veriyor mu?” diye bir soru soruyordu. Ne soru soranı tanıyordum ne de soruda kastedilen manayı anlamıştım. Şaşırđım kaldım. Kimsiniz dedim. Bir Yahudi Sinegog’unda görevli haham olduğunu ifade etti. Ne kastediyorsunuz bu soru ile dedim. Yahudilerin yılbaşı, Ramazan bayramı ile aynı günlere rastlıyormuş bu sene. Bu ortak bayram gününde Sinegog’unda üye olduğu bir organizasyonun başkanlık seçimleri varmış. O gün Yahudilere tatil dolayısıyla çalışmak harammış. Müslüman dernekler de bu organizasyona üye imiş. Eğer Ramazan bayramı ile çakışan o günde bizim dinimize göre de çalışmak haram ise seçim gününü değiştirmek için ilgili kuruma müracaatta bulunacaktı. İnternette araştırma yaparak bulduğu bizim kurumdan öğrenmek istediği buymuş.

Şimdi gerek Barney, gerekse telefonda konuştuğumuz Haham’ı bu kadar duyarlı ve tavizsiz yapan Rosh Haşhanah’ın mahiyeti hakkında iki cümle edelim. Yahudilerde dini bayramlar neşe, coşku ve eğlence ile kutlanmaz. Rosh Haşhanah ve on gün sonra gelen Yom Kippur onların inanışına göre bir yıllık muhasebenin yapılacağı, pişmanlıkların yaşanacağı, tevbe ve istiğfarların edileceği günlerdir. Çünkü Allah yılın ilk ayı olan Tışri ayında kullarını yargılayacaktır. Elul ise bu yargılamanın yapılacağı aydan önceki aydır. Öyleyse Tışri ayına ciddi bir hazırlığın yapılması gerekir. Bu açıdan Rosh Haşhanah ve Yom Kippur ciddiyetle kutlanmalıdır.

Ne dersiniz? Biz kendi dini bayramlarımızı bu ciddiyette kutluyor muyuz acaba? Vicdanlarımızın sesine kulak verelim ve

ulaştığımız neticeyi kimselere söylemeyelim. Gereğini yapalım yeter. Çünkü zaman söz değil, fiil zamanı.

Savaş ve İnanç

Sözlük anlamı itibariyle gece uyumama, gece nöbeti gibi manalara gelen “Vigil” eski dönemlerde savaşa gidecek olan Hıristiyan şövalyelerinin (knight) kılıç kuşanma törenlerine verilen isimdir. Bu törende askerin önce saçları tıraş edilir, ardından da asker, ağaçtan yapılmış küvet içinde gül suyu ile baprist edilmiş. Peşi sıra askere uzun kollu yeni beyaz elbise giydirilmiş. Sonrasında kilisede silahları ile beraber tek başına inzivaya çekilen asker, yaklaşık 10 saat kadar hiçbir şey yememek suretiyle oruç tutarak duaya dururmuş. Bu süre sonunda inzivadan çıkan askeri, papaz kutsar ve şövalyelik unvanını almanın son aşaması olan kılıç kuşanma merasimine geçilmiştir. Bütün bu işlemlerden sonra asker şövalye unvanını alır ve savaşa çıkarmış. Çok kısa cümleler hâlinde anlattığımız bu işlemlerin her birinin elbette sembolik anlamları da varmış. Mesela; askerin baprist edilmesi; geçmiş günahlarının bağışlanıp hayata günahsız yeniden gelmesine, saç tıraşı, Allah’a kendisini adamasına delalet eder, beyaz elbise de Allah ve kral için kanını akıtmaya hazır olması manalarına gelmiştir.

“Miş’li” geçmiş zamanla özetlediğimiz bu “vigil” töreni bugün yapılmıyor. Dolayısıyla 1. Dünya, Vietnam, Körfez, Afganistan ve Irak savaşlarına katılan ABD askerleri bu türlü bir muameleden geçmemişler ve geçmiyorlar. Fakat bu muamelelerin ihtiva ettiği ruhun bütün bütün yok olduğunu kimse iddia edemez. Nitekim günümüzde bütün acımasızlığı ile devam eden Irak savaşı merkeze alınacak olduğunda bu ruhun hem asker hem de asker ailelerinde yeniden canlanmaya başladığını söyleyebiliriz.

Neden? Cevabı alabildiğine basit bu sorunun; insan fıtratı boşluk kaldırmıyor da ondan. İnsan olarak fıtratımızda var olan kutsala, aşkın olana inanma ihtiyacı savaş şartlarında kendini daha net olarak gösteriyor da ondan.

İnanç perspektifinden bakıp ABD'deki manzarayı isterseniz şöyle özetleyelim; aslında ilk günlerden itibaren varlığı inkâr edilmese de, son günlerde iyice ayyuka çıkan sorular var kamuoyunda. Çokları cevapsız bu soruların ya da verilen cevaplar vicdanı, kalbi, ruhu ve tabii ki akli tatminden alabildiğine uzak. 11 Eylül'ü takip eden, gerek Afgan gerekse Irak savaşının ilk günlerinde olayın sıcaklığı ile akla gelmeyen gelse de sıcak gündem içinde kaybolan bu sorular birçok dini çevrede yüksek sesle ifade ediliyor şimdi. Birkaç gün önce yeni bir istifa ile sayıları 4'e düşen Beyaz Saray güvenlik danışmanlarından, üniversite veya düşünce kuruluşlarındaki itiraz seslerinden yahut ekonomik çevrelerdeki endişelerden değil, dini çevrelerden ve din eksenli sorulardan bahsediyoruz. Ezcümle; "Allah bizimle beraber mi, Irak halkını tiranlardan kurtarmak dinî bir vazife mi, Seküler bir idarenin kararıyla savaşa gidip ölen kişi cennete girer mi?"

Neresinden bakarsanız bakın Irak savaşını sorgulayıcı bu tavır değişikliğinin temel sebebi savaşa katılan askerlerin ölümlerine yüzleşmeleri. Dini değerlere dönüş yapan yüzlerce, binlerce askerle yapılan röportajlardan çıkartılan sonuç bu. Demek ölümün soğuk yüzü herkesi etkilediği gibi onları da etkilemiş. Tabii evlatlarının "Rumsfeld'in cehennemi" adı verilen Irak'tan sağ salim dönmesini bekleyen anne-babaları da bu arada unutmamak lazım. Evlatlarına kavuşma özlemiyle yanıp tutuşan bu anne-babalar da aynı hissiyatla kendilerini kilisenin, sinagogun veya kendi inanç dünyasının mabedinde buluyor. Yapılan araştırmalar sonucu kamuoyuna ilan edilen rakamlar gösteriyor ki dini ibadetlere katılan asker sayısı gün geçtikçe artıyor. Buna

bağlı olarak görevlendirilen din adamı sayısında da ciddi bir artış var.

Burada çoklarının aklına elbette din-devlet ayırımı ilkesine sadakatle bağlı bir ülkenin siyaseten böyle bir şeye nasıl izin verdiği sorusu geliyor. Gerçekten yetkili ve uzman kişiler “askerin amentüsü” veya “ordu değerleri” adını verdikleri liste içinde dinin yerinin olmadığını kabulleniyorlar. Bir fikir versin diye o değerleri kısaca ifade edelim önce: “ABD anayasasına ve ordusuna sadakat, vazife şuurunu, başkalarına saygı, her şeyde başkasını kendisine tercih edecek ölçüde fedakarlık ve diğerkamalık, şeref, dürüstlük ve doğruluk ve son olarak korkudan korkmayıp ölümün yüzüne gülererek bakabilecek ölçüde cesaret. Nitekim “I am an American soldier/Ben bir Amerikan askeriyim.” diye başlayıp aynı cümle ile biten “soldier’s creed/askerin amentüsü”nde bunların hepsini bulmak mümkün. Fakat diyor yetkililer: “Bu vasıfların kişilerin hayatında yer alması, dinî, ruhanî, moral ve ahlâkî değerlerle mümkündür. Dinî ve ahlâkî değerler olmasızın, diğerlerinin olması imkânsızdır.” Hatta bazıları Abu Garip, Guatemala’da yaşanan skandalları da buna bağlıyor ve dinî/ahlâkî eğitim ve öğretimin verilmesi gerektiğini vurguluyorlar.

Popüler kültürün insan ve toplum hayatında meydana getirdiği bir boşluğu kapatma adına atılan adımlar olarak görebilirsiniz bunları. Şahsî kanaatim, Ortaçağlardaki kahramanlık, fedakârlık, atılganlık, vatanseverlik, dindarlık gibi insani hasletleri bireysellekle, kendine güven, enaniyet, tek başına yeterlilik, köşe dönme, gemisini kurtaran kaptan olmakla yıkan popüler kültür, mezkûr dini değerlerle bu boşluğu kapatamaz. Bir başka ifadeyle üniversite parasını biriktirmek, resmi işlemlerini halletmek, ev almak, daha iyi arabaya sahip olmak vb. gayelerle savaşa katılan askerleri, başta aktardığımız “vigil” törenindeki şövalyeler hâline getiremez. Ama onlar adına gelinen noktayı da görmezlikten gelmek imkânsız.

İnsanlık tarihinde kültürlerin, medeniyetlerin birbirleri ile karşılaşmaları sonucu karşılıklı etkilenmelerin olduğu inkâr kabul etmez bir gerçektir. ABD askerlerindeki dini yönelişte Irak'taki dini hayatın rolünün büyük olduğunu düşünüyorum. Başka bir anlatımla, Şii'siyle, Sünni'siyle, askeriyle sokaktaki sıradan vatandaşıyla Iraklı insanların asgari düzeyde dahi olsa dinle irtibatları onların dini açıdan kendilerini sorgulamalarında etkin rol oynamıştır.

Onlar öyle biz neredeyiz diyecek olursanız; bu soruya kestirmeden “kıssatün lâtentehî” diyerek cevap vermeyi tercih ederim. Yani bitmeyen hikâye. Şu an itibariyle sahibi oldukları maddî imkânlar ve makamlardan dolayı sesleri alabildiğine gür çıkan bir kısım azınlık istisna edilecek olursa, bizim dinimiz ile olan irtibatımız tabandan tavana onlardan çok daha iyi durumdadır. Önce bu gerçeği kabullenmek gerek. Ardından şunu ifade edebiliriz; asırlardan beri kendimize rehber edindiğimiz Batı dünyasındaki bu gelişmeler kim bilir bizdeki dinle, dindarla mesafeli olan bazı kesimlere farklı açıdan tesir eder ve onların da gözleri hakikate açılır. Zaten “Güneş Batı'dan doğar.” demiyorlar mıydı?

ABD'de İlgi Kültür Savaşı Üzerine

Yakın geçmişimizde Osmanlıcılık, Batıcılık, İslâmcılık eksenli yapılan uzun soluklu tartışmalar erbabının malumudur. Batı dünyasının sanayi devrimi ile birlikte başlayıp belki günümüze kadar devam eden teknik ve teknolojik ilerleme ve üstünlüğü, bizde “Nerede yanlış yaptık?” sorusuna cevap arayan tartışmaların başlamasına vesile olmuştu ve bu tartışmalar işte onlardı. Söz konusu tartışmalar devam ederken, İslâm dünyasında fiili olarak çözülüş ve yıkılışlar da ardı arkasına devam ediyordu. “Nerede yanlış yaptık?” ile başlayan fikri tartışmalar,

bu fiili durumla birleşince, tartışmaların eksenini “Biz kimiz?” sorusuna kaydı ve bizim dünyamız istemeden de dahi olsa kendini ciddi bir kimlik bunalımı içinde buldu. Bu tartışmalar belli ölçüde günümüzde de devam etmektedir.

Yalnız hemen ilave edeyim; sözü edilen fikrî çaba ve gayretleri, hangi canipte olursa olsun üretilen düşüncelerin dile getirilmesini sadece ‘tartışma’ diye nitelendirmemizin doğru olmadığını düşünüyorum. Zira onlar tefekkürden, tezekküre, musahabeden, müzakere ve münakaşaya kadar uzanan mahiyete sahiptir. Ama gel gör ki eskilerin dik-i elfâz dediği hakikat burada bizi de pençesine aldı ve bugün nice doktora tezlerine konu olan söz konusu fikri mirası “tartışma” kelimesinin içine sığdırdı!

Sözünü ettiğimiz kimlik bunalımı eksenli tartışmalar şimdilerde farklı kavramlar etrafında dönüyor; sekülerleşme, modernleşme, çağdaşlaşma, liberalleşme vs. Aslında her iki döneme bir bütün olarak bakıldığında, tartışmaların çok farklı bir mahiyete sahip olmadığı söylenebilir. Zira kullanılan argümanlar değişik olsa da, işin mahiyeti hemen hemen aynı noktada düğümleniyor; kimlik.

Maksadım bunları anlatmak değil; tam aksine aşağı-yukarı aynı türden tartışmaların, günümüz ABD’sinde de yaşandığı. Hem de çok yoğun bir biçimde. Dış dünyadaki insanlar genelde ABD’yi dış politikaları itibarıyla tanısa, Irak ve Afganistan savaşları, Kuzey Kore ve İran’ın nükleer silah elde etme istekleri karşısında direnç gösteren çıkışları ve kısmen terör karşıtı politikaları ile takip etse de, bunlar iç dünyada yaşanan kimlik eksenli tartışmaların, müzakerelerin, münakaşaların varlığına halel vermiyor. Başkaları bilmesede bu ülkede sözü edilen tartışmalar yaşanıyor ve buna “kültür savaşları” adı veriliyor. Bu uğurda mücadele eden kişilerin isimleri de “kültür savaşçıları”

Tahmin ettiğiniz gibi ortada savaş ve savaşçılar olduğuna göre hadisenin en az iki tarafı var; bunlardan birincisi

gelenekselciler; diğeri ise özgürlükçüler. Çeşitli kurumlarla temsil ediliyor zıt kutuplarda yerlerini alan bu gruplar. Akademik camiada, düşünce kuruluşlarında, kültürel müesseselerde, basın-yayımda düşünce üreterek görev yapan kişiler bir tarafa, bunların fikri ve zihni önderliğini yaptığı tabandan bahsediyorum. Yani bir bakıma sokağa taşmış, kaldırımlarda dolaşan insanlara ulaşmış bir yapı olarak bakabilirsiniz buna.

Gelenekselcileri, 6-7 nesil önce dini baskılardan kaçarak ABD'ye gelmiş ve genelde Orta Amerika'daki eyaletlerde yaşayan kişiler temsil ediyor. Buraların sürekli göç alan okyanus sahillerinden uzak oluşu, bu insanların geleneksel değerlerini korumasında oldukça etkili bir faktör olmuş. Şimdilerde bu zeminin bir şekilde kaybolduğunu hissediyorlar bunlar. Ateşin bacayı sardığını görüyorlar. Liberal değerlerle beslenen çocuklarının tanınmayacak şekle bürünmesi adeta bunları tetiklemiş. Şimdilerde bu insanlar 200 yıl ABD, ondan önce de Avrupa deneyip tarihi ve kültürel miraslarına sürekli vurgular yapmaktalar. CNN, Fox Tv, MSNBC, ABC, NBC vb. ülke geneli yayın yapan televizyonlardaki haber sunucularından, gece yarısı komedyenlere kadar hemen herkes ve her program bu gelenekselcilerin büyüteçli bakışları altında. Kültür savaşında aldıkları yer, delilleri ile birlikte kamuoyuna çeşitli yollarla duyurulup, halktan tavır belirlemesi isteniyor.

Bu çerçevede cereyan eden en ilginç notlardan birisi 1920'li yıllarda New York eyaletinde lokal olarak kurulup bugün milli bir hüviyet kazanan "ACLU; American Civil Liberties Union; Amerikan Sivil Özgürlükler Birliği" adındaki kurumun durumu. Birlik, 11 Eylül sonrası çıkan vatandaşlık kanununda özgürlüklerin kısıtlanması karşısındaki propagandalardan dolayı üye sayısında patlama yapmıştı. İfade özgürlüğü, kamu mülkiyeti, din, dil, ırk ayrımcılığı, suç zanlısı ve mahkûm hakları, göçmenler vb. konularda yaptıkları çıkışlar her kesim

tarafından takdirle karşılanmıştı. Ama birliğin bu günlerde eş cinsellere ve kürtaja özgürlük tanıyan politikaları, devlet okullarında dini içerikli aktiviteler, mesela her talebenin kendi inancına göre dua yaptığı “moment of silence”a karşı “özgürlük” deyip karşı duruşları gelenekselcileri ciddi biçimde rahatsız etmekte. Onların velev ki devlet çıkarlarına, hedeflerine aykırı bile olsa hemen her şeye sadece ‘özgürlük’ penceresinden bakmaları, dini, milli ahlâkî ve insanî değerlerin yitirilmesine yol açacak davranış modeli olarak görülüyor ve itirazlar her geçen gün artarak büyüyor.

Bu tartışmalar nereye kadar uzanır, neticesinde kim kazanır, ya da bunun galibi ve mağlubu olur mu olmaz mı tahmin etmek zor ama bu hamurun daha çok su götüreceği kesin. Tıpkı biz de olduğu gibi. Ne diyelim; kolay gelsin!

Beyaz Saray’ın Mahkûmları ve Liyakat

100. iş gününü dolduran Obama yönetiminin 100 günlük icraatları çok değişik açılardan çok farklı değerlendirmelere konu oldu dünya basınında. ABD ile başlayıp bütün dünyayı etkisi altına alan ekonomik kriz, işsizlik, göçmenlik, terör, dış politika vb. alanlarda genel, İran, Suriye ve Küba konusundaki gelişmeler, Nato toplantısı, Obama’nın Türkiye ve Meksika seyahatleri, Guantanamo’nun kapatılma kararı, orada yapılan işkenceler ise özel manada masaya yatırıldı sözü edilen yorumlarda. Seçim vaatleri baz alındı; yapılanlardan hareketle vaad edilen bu şeyler yapılabilir, bunların yapılması için zamana ihtiyaç var denildi.

Söz konusu yorumlara mutlaka ilave edilmesi gereken en önemli unsurlardan bir tanesi ise ekip çalışması üst başlığı altında ele alınacak tavrı değişikliğidir. Bir başka ifadeyle, görevlendirmede ehliyet ve liyakatin ön plana yeniden çıkmasıdır. Konuyu ifade ederken kullandığımız “tavır değişikliği

ve yeniden” kelimeleri aslında bakış açımızı yansıtmaktadır. Çünkü çoğulculuğu kuruluşun temeline koyan kurucu zihniyet, ara sıra kesintiye uğrasa da Amerikan tarihi boyunca hep uygulanagelen bir metot olmuş. Sabık başkan Bush dönemi hiç şüphesiz sözünü ettiğimiz zihniyetin kesintiye uğradığı dönemlerden biridir.

Obama’ya geri dönecek olursak; basın-yayın yoluyla olayları takip eden ve pratik hayatın içinde masa başında alınan kararların hayata yansımaları bizzat yaşayan birisi olarak şunu rahatlıkla diyebilirim ki Obama’nın bugün söylem ve eylem bütünlüğü içinde sorumluluk sahibi bir lider olarak kamuoyuna mal olduğu söylenebilir. Nitekim 2009 yılı Ocak-Nisan arası nazara alan anket çalışmalarında “Ülke şimdi sahibini buldu; eskiye nispetle daha iyiye, daha güzele gidiyor.” diyen insan sayısı %23 oranında artmış.

Pekâlâ ekip çalışması üst başlığı altında neler yaptı Obama yönetimi? Her şeyden önce görevlendirmede liyakat ve ehliyet esasını ön plana çıkardı. Siyasi, dini, cinsi, ideolojik, kültürel her türlü farklılığı bir zenginlik olarak kabulleneceğini fiilen gösterdi. Ön yargılara takılıp kalmadı. Tabanda yer alan her kesimin dilek-istek ve taleplerini direkt yönetime aktaracak, sadece sorun değil, çözüm yollarını da gösterecek kapasiteli, kabiliyetli herkeşe Beyaz Saray’ın kapılarını açtı. En basitinden Türkiye basınına da konu olan başörtülü Müslüman bayan Dalia Mogahed’i Beyaz Saray danışmanları arasına aldı. Kanaatim Obama yönetimi bu tarihi karara imza atarken -tarihi, çünkü ABD tarihinde ilk başörtülü Müslüman bayan Beyaz Saray’a görevli olarak giriyor- Amerika’nın İslâm dünyasındaki menfi imajını düzeltmeyi merkeze alan bir görevlendirmede bulunmadı. Aksine onun eğitim ve tecrübesini merkeze alan bir görevlendirmede bulundu. Bununla İslâm dünyasına mesaj verilmedi mi? Elbette verildi ama verilen bu mesaj ikinci dereceden dolayı bir hedef veya

kazanımdı. Eğer Dalia Mogahed o liyakati izhar etmeseydi, görevlendirilme yapılmazdı.

Gelelim Obama yönetiminin danışma kuruluna; kurulda yer alan üyelerin her birisinin aidiyet bağıyla bağlı olduğu dine, milli köklerine, kültürel arka planına baktığımızda sözü edilen çeşitliliği bütün renkliliğiyle görebilirsiniz. Kurul üyelerinin ideolojik farklılıklarını, hayat tarzlarını, felsefelerini nazara alırsanız, aynı renkliliği orada da görebilirsiniz. Ama son tahlilde bunlar ortak bir gaye etrafında farklılıklarını bir kenara bırakarak toparlanmakta, bilgi ve birikimlerini ABD ve dünya insanlığının yüz yüze olduğu sorunların çözümü için ortaya koyabilmektedirler. Newsweek dergisinin sayfa başına taşıdığı başlıkla ifade edecek olursak “Beyaz Saray’ın gönüllü mahkûmları” isimlendirmesini hak edecek ölçüde çalışabilmektedirler.

Şimdiden bir şey söylemek imkânsız denecek ölçüde zor. Çünkü vakit çok erken. Dört yıllık başkanlık döneminin daha dört ayı tamamlanmak üzere. Ama bu yapı sonuna kadar korunabilir, ahenk ve uyum içinde çalışmalara devam edilir ise Obama yönetimi başarılı olabilir. Nitekim tarihe bu perspektiften baktığımızda aynı şeylere şahit oluyoruz. İslâm tarihi içinden bir misalle ifade edecek olursak; Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) sonrası Hz. Ömer, Hz. Peygamber dönemi istişarî yapıyı korumayı devlet başkanı olarak asli vazifelerinden biri olarak belirlemiştir. İslâm’ın başlangıcından itibaren Kur’ân’ın nüzûlünden Hz. Peygamber’in (sallallahu aleyhi ve sellem) vefatına kadar onunla beraber olan mümtaz sahabileri danışma heyetine almış ve onların ısrarlı orduya katılma isteklerini geri çevirmiştir. Hatta rivayetlerde anlatıldığına göre Medine’den Mekke’ye hac ve umre için gidişlerini bile izne tabi tutmuştur. Sebep çok açık ve nettir; “devlet düzeni adına büyük çaplı temellerin yeni atıldığı, ana ilkelerden hareketle teferruata ait kuralların karara bağlandığı, yönetim sisteminin

değişen ve gelişen şartlara bağlı olarak her gün yeniden inşa edildiği bir dönemde bu kişilerin fikri cehd ve çabalarına ihtiyaç vardır. Bilek gücü gereken ordu safları arasında yer almayı başkaları da yapabilir.”

Hız. Ömer'e ait bu yaklaşımın getirilerini bugün o döneme ait yazılan kitapların sayfaları arasında bazen açık ve net, bazen ise satır aralarından görmek mümkündür. Kaldı ki Hız. Ömer dönemi sonrası yapılacak kıyaslamalar da bizi aynı neticeye ulaştırır. Mesela yumuşak başlılığı ile tanınan Hız. Osman'ın sözü geçen heyetten bazılarının orduya katılma isteklerine evet deyip heyeti bozması, siyer felsefecilerinin yorumlarına göre yönetim mekanizması adına büyük bir boşluk doğurmuş ve bu boşluk Hız. Osman'ın devlet başkanlığı dönemince kapanmamıştır.

Hâsılı; İslâm insanı olarak aslını bizim dini ve milli köklerimizde bulduğumuz bir değer, yabancı bir ülkede bizden daha iyi uygulanması bizi sadece sevindirir. Ama asıl üzücü olan bizde neden uygulanmadığı ve uygulanamadığıdır? Keşke küçükten büyüğe, sivil toplum kuruluşlarından devlete kadar hemen her yerde, bu yapıya yer verilse. Adını dillerimizde pelesenk ettiğimiz mesela istişare, meşveret, ehliyet, liyakat, sadakat, fikir özgürlüğü, ifade hürriyeti gibi kavramlar, gerçek hayatta gerçek mahiyetleri ile kendilerine yer bulabilse. Keşke!

İKİNCİ BÖLÜM

ABD ve Terör

ABD ve Terör

Önce Düşman Tanımı

İster ‘saçma’ deyin isterse ‘neden olmasın’; ama önce denile-
ni duyun: “Bugün yerküremizde yaşanan terörü önlemenin
yegâne yolu, dünya nüfusunun beşte birini oluşturan Müs-
lümanları Hıristiyan yapmaktır!”

Sözün sahibi, cümlesini “yapmaktır” diye bitiriyor, biz arzu ederseniz “yapmakmış” diyelim. Aslında deveye “Nerem doğru ki?” dedirten suali sormanın tam zamanı, fakat israfı gerek yok; çünkü her tarafından yanlışlık, ön yargı, ufuksuzluk dökülen bu düşüncenin tutarlı hiçbir tarafı yok. Yok ama bu düşünce farklı bir zaviyeden İslâm adına bazı radikal kişiler/gruplar tarafından seslendirilen düşünce ile paralellik arz ediyor. Malum bazı radikaller de Batılıların “Ya İslâm ya ölüm” sloganı ile dile getirdikleri gayrimüslimlerle ölümüne savaşılmaması gerektiğine inanıyorlar. Dünyayı Müslüman olan ve olmayan şeklinde ikiye ayıran bu yaklaşımda çeşitli ayetler de siyak-sibak bütünlüğünden kopartılıp delil olarak kullanılıyor.

Radikal düşüncelerin ne İslâm, ne Hıristiyanlık, ne Yahudilik ne de gayri semavi dinlerle bire bir ilgisi var. Nitekim dün ve bugün siyaset, iktidar ve hükümet etme alanında yaşanan öyle radikal şeyler var ki; bunların din ile alâkası yoktur. Hatta köle ticaretinden ırk ayrımcılığına, etnik çatışmalardan çevrenin tahribine kadar uzayan birçok olumsuzlukların altında radikal politik düşünceler, ideolojiler ve sistemler vardır. Bu sözler, istikametini temsilcisi olan İslâm dinini ve değerlerini

müdafaanın anlamı taşımaz. Çünkü onun müdafaaya ihtiyacı yok. Her şey ayan beyan ortada. Ortada bir yanlışlık varsa bu, İslâm'dan değil, onu yanlış anlayan ve yorumlayan müntesipleri ile böylesi yanlış yorumlamalara zemin hazırlayan haricî şartlardan dolayıdır.

Başta dönecek olursak; öncelikle bütün Müslümanları terörü önleme adına Hıristiyan yapma, zımnen Müslümanların hepsini terörist olarak kabullenme demektir. Yeryüzünde 1,3 milyar Müslüman olduğuna göre... Cümlelerin gerisini getirmeye gerek yok sanırım. Hâlbuki terörist eylemler ister devlet, ister şahıs isterse gruplar eliyle yapılsın, eğer siyasî, ideolojik, ekonomik, kültürel, askerî, güvenlik vb. sebeplerle kuvvetlinin kuvvetsize saldırması ise bu perspektiften insanlık tarihinde yaşanan savaşlar, gayrimüslimler adına iyi şeyler söylemeyecektir. 100 binden fazla ölü olan savaşlara tarihçiler büyük savaş adını veriyor. Gariptir, bu savaşların hepsi Batı dünyasında ve son iki asırda cereyan etmiştir. Muhataplar da aynı dine mensup insanlardır.

Eğer terörizm, menfaat/çıkar düşüncesi ile haricî entrikalarla menfaatin söz konusu olduğu coğrafya ve halklar üzerinde iç savaşa kadar uzanan hadiselerle sebebiyet verme, yer altı, yer üstü zenginliklerini sömürme ise yine gerçekler, Müslümanların değil başkalarının başını öne eğdirecektir.

Eğer terörizm, sahip olunan inancı, yorumu veya ideolojiyi başkalarına dayatma ve bunun adına kan dökme, çevreyi yakıp yıkmaya, idam sehpaları kurma, engizisyon mahkemeleri inşası ise sonuç şimdiden bellidir.

Ve eğer terörizm günümüzde cereyan ettiği şekliyle masum siviller üzerine ölümüne saldırıda bulunma ise bunun dinî kimlikle alâkası yoktur. Tarihe 'Oklahoma bombacısı' olarak geçen, 168 ölü, 800 yaralı ile geriye enkaz bırakan Timothy McVeigh'in Hıristiyan olduğunu bütün dünya biliyor. Bütün bunlardan

sonra kısaca denilebilir ki tek başına dinî aidiyet terörizmi önlemeye yetecek bir unsur değildir.

İlk paragrafta alıntıladığımız düşünceye farklı bir açıdan bakmak lazım. Bence bugün Batı dünyasının terörizmle mücadelede muhtaç olduğu ilk şey, düşmanını belirlemesi, onu çok iyi tanınması ve tanımlamasıdır. Zafere giden yol bundan geçer. Eğer insan düşmanını tam anlamıyla bilmiyorsa, vereceği mücadele yel değirmenlerine savaş açmanın ötesinde bir anlam taşımaz. Dünyanın çeşitli yerlerinde yıllardır süre giden mücadelelerden kesin, net ve kalıcı sonuçların alınamamasının temelinde yatan en önemli faktörlerden biridir bu. Mücerret anlamda dile getirdiğimiz bu düşünceyi müşahhas hâle getirmek, yer, zaman, ülke, çete, operasyon, savaş isimleri ile doldurmak sizin irfan ufkunuza kalmış.

Terörizm bugün global dünyanın en büyük problemlerinden biridir. Herkesin ortaklaşa kabullendiği bir tespittir bu. Öyleyse onunla mücadele, yer kürede yerini alan her bir insanın öncelikli görevleri arasındadır. Muhatap kim, dinî aidiyeti ne olursa olsun netice değişmemelidir. Fakat bu mücadelede başı çeken devletlerin, kurumların dünya kamuoyundan destek alabilmek için düşman tanımını yapması gerekmektedir. Öyle bir tanım ki, herkes buna evet demeli, aksine ihtimal verilmemeli, “ama”larla, “fakat”larla başlayan cümlelerle itiraz sesleri yükselmemelidir.

Bu zaviyeden mesela bazı devletlerin “terörist” ilan edilmesi alabildiğine yanlış bir uygulamadır. Cebrî kader gereği o ülkede doğan ve o ülke vatandaşı olan herkesin potansiyel terörist muamelesi görmesinin akıl ve mantıkla izahı yapılamaz. Bu, terörle mücadeleye menfi tesir yapmakta, belki çoklarının o yola girmesine sebep olmaktadır. “İnsan, suçluluğu ispat olana kadar suçsuzdur.” evrensel prensibi nerede, üç-beş kişinin yaptığı terörist faaliyetten dolayı, o ülkeye mensubiyeti olan herkesin terörist kabullenilmesi nerede?

Sözün burasında düşman tanımı adına belki bazılarında uçuk gelecek bir yaklaşımı dile getirmek, düşmanı dışarıda arayan muktebes sözün sahibine şöyle seslenmek istiyorum; belki de düşman, terörizmle mücadele diyerek bütün dünyayı arkasına almak isteyen Batı dünyasının içindedir. Kim bilir belki onlar idarî mekanizmalarda, idareyi yanlış yönlendiren, hemcinsini ötekileştiren ve çatışmaya zemin hazırlayan akademisyenler, düşünce kuruluşu uzmanları içinde bulunmaktadır. Veya şahsî çıkarlarını her şeyin üzerinde tutan işadamlarında, ticaret erbabında, çeşitli sanayi sektörlerini tek ellerinde tutan vatandaşlarımız arasındadır. Ya da şöyle diyelim; bütün bunlara zemin hazırlayan, bu çıkar gruplarına, bu ideolojik saplantıları olanlara, dinî, millî kimliği dolayısıyla ötekileştirdiği kişilere ön yargılı yaklaşp, onlara hareket inkâmı veren siyasî veya ekonomik sistemin kendisidir. Irak'tan Afganistan'a, İsrail-Filistin çatışmasından Bosna katliamına, Darfur'dan Pakistan'a, Doğu Türkistan'dan Kosova'ya uzayan coğrafyada cereyan eden hadiselerle bakınca bu ihtimalin yabana atılmaması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkıyor. Nitekim Irak çıkmazı içinde bulunan ABD'ye yönelik soğukkanlı ve yapıcı eleştirilerde bulunan uzmanlar, bu hususa dikkat çekerek, idareyi yanlış yönlendirenlere göndermede bulunuyorlar.

Terörü önlemenin yolu ne Müslümanları Hıristiyan, ne Hıristiyanları Müslüman ne de herkesi Yahudi, Budist, Şintoist vs. yapmaktır. Terörü önlemenin yolu, insanı insan yapmaktır. İnsanı evrensel insanî doğruları kabullenen ve uygulayan seviyeye çıkartmaktır. İnsan olarak bizi birbirimizden ayırt eden dinî, millî, ırkî, coğrafi bütün unsurları bir kenara koyarak insanlık ortak paydası etrafında herkesin birleşmesini sağlamaktır. Gerisi lâf ü güzâftır. Unutmayın “sadece ölümler fikir değiştirmezmiş”. Belki saplantıları olanlar bir gün gelir bu çizgide buluşur. İşte o zaman insanlık ailesi olarak dünya genelinde her gün bayram yaşarız.

Güvenlik ve İnsan

ABD, 21. yüzyıl silahlarına karşı iç güvenliğini korumak için gerekli olan askeri veya sivil önlemler paketinde nerede? Bu önemli konu son zamanlarda ne basın-yayın organlarının manşetlerinden düşüyor ne de köşe yazarlarının gündeminden. Neden? Görünür bir tek nedeni var bunun; 11 Eylül'e kadar her şey yolunda giderken, 11 Eylül sonrası girilen süreçte terörizmle mücadele, Afgan, Irak savaşı, İran ve Kuzey Kore nükleer silah tartışmaları vs. derken bunun unutulması, belli bir takvime bağlanan çalışmaların aksaması.

Görünmeyen nedenlere gelince; perde arkası ciddi tartışmalara medar olan konular asıl bunlar. Nedir bu konular diyecek olursanız; bir, ABD'nin teknik rekabet gücünü rakip ülkelerle yapılan mukayeselere göre yitirmiş ya da yitirmek üzere oluşu. İki, bu alanlarda proje üretebilecek, üretilen projeleri hayata geçirebilecek kabiliyetli elemanların Afgan ve Irak savaşları başta farklı alanlarda kullanılmaya başlanması. Hatta bazı yorumlara göre ABD'nin yıllardan beri yapageldiği beyin göçünün tersine dönmesi ve söz konusu elemanların gönüllü olarak okyanus aşırı ülkelerde çalışması. Bu ülkelerin ABD'nin orta ve uzun vadede rakibi olan ülkeler olduğunu söylemeye gerek yok sanırım. Üç, 11 Eylül sonrası yine sahnenin görünen yüzünde her şeyin terörle mücadeleye bağlanması ve değil ABD'nin bütün dünyanın geleceğini ilgilendiren asırlık projelere, siyasetlere imza atabilecek lider kadronun yoksunluğu. Her şeyi kısa vadeli çıkarılara bağlayan bir zihniyet ve bu zihniyette eski dönem hükümetlerinin birçoğunda görülen bizim tabirle hikmet eksikliği, bütüncül ve kucaklayıcı bakış açılarının kaybedilmiş oluşu.

İster iç, isterse dış güvenlik adına olsun gerekli olan silah ve askerî mühimmat teknoloji araştırmalarının sivil inisiyatifin eline geçmesi, dünya devi şirketlerin bu sahada büyük

yatırımlar yapmaları bazı çevrelerce hoş karşılanmadığı da bilinen şeyler arasında. Özellikle askeri kesimin eskisine nispetle fazla söz sahibi olmaması dile getirilen şikâyetlerin başlıcaları arasında yer alıyor.

Kamuoyu önünde yapılan bu tartışmaları izleyen birisi olarak gözden kaçan bir hususa temas etmek istiyorum. Kısa-özetini sunduğum bu merkezdeki müzakereler, her nedense insan unsuru özelinde yapılmıyor. Hiç yapılmıyor, düşünülüyor, konuşulmuyor demiyorum ama gerektiği ölçüde konuşulduğunu hiç kimse iddia edemez. İç güvenliği sağlamak adına dünyanın en son, en harika ve en son teknolojisine sahip olmak, tek başına iç veya dış güvenliği sağlamaya yetecek bir unsur değildir ve olamaz. Ülkesini ya da yaşadığı yeri sevmeyen, memnuniyetsizliklere dolu, hınç ve intikam ateşi ile yüreği yanan bir tek insan, alınan ve alınacak olan bütün tedbirleri bir çırpıda boşa çıkartacak eylemlere girişebilir. Yapılacak küçük veya büyük çaplı eylemlerle zaten 11 Eylül sonrası berhava olan ve diken üzerinde devam eden -ki bunda kamuoyuna sürekli korku pompalayan idari iradenin rolü çok büyüktür- toplum hayatı bir çırpıda felce uğrayabilir.

Düşüncemiz o ki ABD toplumunu baştan bu yana oluşturmuş çoğulcu yapı ve bu yapının gerçekleri bir kez daha gözden geçirilerek gerekli politikalar üretilmeli ve uygulanmalı. Din, dil, ırk birliği esasları üzerine kurulmayan ve bundan sonra da sosyal ve toplumsal yapısı itibarıyla değişmesi imkânsız 300 milyonluk bu dev ülkenin, yaşayanlarını bir ve beraber yapacak, harici ve dâhili düşmanlara karşı el birliği ile mücadelesini temin edecek, hepsinden önemlisi birbirlerini bütün farklılıklarına rağmen sevmeye ve saygı göstermelerini sağlayacak yeni 'mutabakat unsurları' geliştirmesi gerekir. Bir taraftan bunlar yapılırken en eski ve aynı türden yapıya sahip hemen her ülkenin uyguladığı üst kimlik/vatandaşlık formülü uygulanmaya

devam edilmeli, bu kimliği elde etme usullerinde halk lehine kolaylıklar getirilmelidir.

Bu çizgide en önemli unsurlardan bir diğeri ise itibar ve kredi kontrolünün yapılarak gerekli adımların atılmasıdır. Afgan ve Irak savaşları sonrası dünya genelinde ABD'nin eski itibarının kalmadığı yerküre üzerinde yaşayan herkesin bildiği bir hakikattir. İç ve dış dünyada ülkenin yitirdiği bu itibar, ister-istemez o ülke vatandaşlarını etkilemektedir. Sadece vatandaş değil o ülkeye ait ekonomik, siyasi, kültürel her şeyi menfi bir atmosfer içine almaktadır. Yurt dışında ABD vatandaşım demeye korkan bir insanın halet-i ruhiyesini, ülkesine olan bağlılığını varın siz hayal dünyanızda canlandırın. ABD merkezli bir şirket olduğu için yurt dışında her zaman aldığı ihaleleri alamayan şirketleri tahayyül edin. Sabah-akşam muhabbetlerinde 'ne olacak bu ülkenin hâli, nereye gidiyoruz' sorularına cevap arayanları da bunlara ilave edin ve karşınıza çıkan resme bir bütün olarak bakmaya çalışın, ne göreceksiniz? Ülke, vatan sevgisi ile dopdolu, onun için varını-yoğunu feda edecek kişiler mi, yoksa...!

Merkezine insanı oturtmayan, onun fitratını ve hissiyatını kâle almayan, beklentilerini, ümitlerini karşılama, korkularını, endişelerini izale etmeyi düşünmeyen, bu istikamette gerekli düzenlemeleri yapmayan hiçbir hareket, hiçbir devlet, hiçbir doktorin, hiçbir sistem tarih boyunca başarılı olamamıştır, bundan sonra da olamaz. Baskı ve zorlama ile teknik ve teknolojinin ezici, yok edici gücünü kullanarak elde edilen imkânlar, makamlar hep geçici olmuştur ve olmaya da devam edecektir. İnsan fitratına, tabiat kanunlarına savaş ilan eden yenilmeye mahkûm olmuştur, bundan sonra da bu böyle devam edecektir.

O halde 21. yüzyıl silahlarına karşı iç güvenliğin konuşulduğu, bu çerçevede hücum veya müdafaa eksenli stratejilerin üretildiği yerde, insan unsurunun konuşulmaması bütün yapılanları

boşa çıkartacak ölçüde büyük bir yanlışıktır. 250 yıla yaklaşan geçmişinde, teorik olarak din, dil, ırk, cins farklılığı gözetmeyen bir anlayış üzerine kurulu siyaset felsefesine ve idare tecrübesine sahip bir devletten beklenen bu yanlışığın yapmamasıdır. Aksi halde aklıma gelen en çarpıcı örnek, bindiği dalı kesen adamı konu edinen Nasreddin Hoca fıkrasıdır.

Terör Tehdidi Geri Tepmeye Başladı

Semitizm ve anti-semitizm; dünyadaki siyasi gelişmelerle uzaktan yakından alakası olan hemen herkesin zihninde çeşitli çağrışımlar uyanır bu iki kavramı duyduğunda. Bu çağrışımlar Yahudi yanlısı ya da karşıtlığı, müspet veya menfi olabilir. Bu, biraz meseleye nereden baktığınıza bağlıdır. Nerede duruyorsunuz, ideolojiniz nedir, hangi dine ve kültüre mensupsunuz, nerede yaşıyorsunuz, eğitim durumunuz, analiz-sentez kabiliyetiniz, bu çerçevede cereyan eden hadiselerden etkilenme durumunuz vb. sorularının cevapları, semitizm, anti-semitizm karşısındaki düşüncelerinizi şekillendiren ana unsurlar olacaktır.

Meselemiz semitizm veya anti-semitizm değil; mevzuumuz bu tip kavramlara her gün yeni ilavelerin yapılması. Söz gelimi; İslâmofobia, İslâmofaşizim, yenilerde gündeme giren Eurabia ve bugünkü yazımızın konusu teşkil edecek olan terörofobia. (terorophobia)

Terörofobia genelde 11 Eylül sonrası başta ABD olmak üzere Batı ülkelerinin terör karşısındaki politikalarının tutarsızlığını nazara veren bir kavram. Bu kavram terörü önleme adına ortaya konan ve adına anti-terör/counter-terror denilen uygulamalarının karşısında yer alıyor.

Akl-ı selim sahibi herkesin iştirakiyle elde edilen ortak kanaat şu ki anti-terör/counter-terror denilerek 6-7 yıldan beri

acımasız ve tavizsiz bir şekilde uygulanan önlemler –ki savaşlar buna dahil– terörü yok etme adına istenilen sonucu vermiş değil ve gidişattan anlaşılıyor ki bu metodda ısrar edildiğinde verecek gibi de gözüküyor. İşte bu gerçeği gören üniversitelerdeki akademisyenlerden, think-tank kuruluşlarında çalışan uzmanlara varıncaya kadar birçokları, anti-terör politikalarına terörofobia ismini vermiş durumda. Bunlara siyasi kadrolardaki muhalif sesleri de ilave edebilirsiniz.

Hissi değil, aklî, mantıkî temeller üzerine oturuyor bu kesimlerin terörofobia eksenli değerlendirmeleri. En baştaki delilleri, yetkili makamların da bildiği ve önlem almak için çaba ve gayret içinde buldukları *Amerikan karşıtlığı*. Tüm dünya genelinde hemen her gün yükselen bu karşıtlık adına, PEW tarafından 26 İslâm ülkesinde yapılan anketin bazı sonuçlarına isterseniz birlikte bakalım: Bu ülkelerdeki Amerikan karşıtlığı ortalamada % 70'in üzerinde. Türkiye'de % 83. Anti-terör uygulamalarında ABD'nin taraf tuttuğu, Müslüman ülkelerle, Müslüman olmayan ülkeler arasında ayırıcılık yaptığı bu kanaatin oluşmasında en önemli etken. Afganistan ve Irak'a olduğu gibi gün gelecek bize de saldıracak endişesi ikinci etken. Ankete katılanların % 76'sı böyle düşünüyor. ABD'nin BM başta hiçbir uluslararası güce inanmaması, altında imzası bulunan anlaşmalara rağmen bu kurumları ve anlaşmaları yok sayması, bir başka dille onu kontrol edecek bir gücün olmaması ise bir başka önemli faktör. Diyor ki uzmanlar; "İşte bu bakış açısı bile, ABD ekonomisini menfi olarak etkiliyor ve etkilemeye de devam edecek."

Bunun yanında 11 Eylül sonrası çıkartılan vatanseverlik yasası sonucu terörist ithamı nedeniyle sorgulamaya alınan insanlara yapılan muameleler Amerikan karşıtlığını besleyen bir başka sebep. Nasıl olmasın ki Hollywood filmlerine bile konu oldu bu işkenceler.

Çok sesliliğin her şeye rağmen yaşandığı ABD’de yükselen bu muhalif sesleri destekleyecek çok başka argümanlar da var. En basitinden 11 Eylül’den bu yana el-Kaide’nin içinde bulunduğu terör eylemlerinde ölen kişi sayısı ortalama 300; ama ABD’nin terörü önleme adına yaptığı savaşlarda ölen kişi sayısı ise 80.000. Her iki rakam da yıllık. Daha açık bir ifadeyle terörü önleme adına devlet eliyle yapılan mücadelelerde ölen kişi sayısı terörist saldırılarda ölen kişi sayısınının 266 katı. Hem realite hem de psikolojik bağlamda özelde ABD’ye, genelde Batı dünyasına kan kaybettiren bir sonuç bu.

İşte bu tablodan dolayı yüksek sesle konuşan uzmanlar iç sorunlar itibariyle trafik kazalarının terör eylemlerinden çok daha sahici ve tehlikeli bir boyuta sahip olduğuna inanıyorlar. Rakamlar da bu görüşü destekliyor. Çünkü istatistiklere göre 2002 yılında ABD’de trafik kazalarında ölen insan sayısı 25,849. 2007 de ise 42,815. 5 yıldaki yükselişe dikkat. 2007 yılı rakamları esas alınacak olursa günde ortalama 117 kişi hayatını yollarda kaybediyor demek bunun manası. Oklahoma saldırısı ve 11 Eylül günü hariç günde ABD’de terörden bu kadar insan ölmemiş.

Sonuç itibariyle; ‘önleyici doktrin’ deyip savaşı da ihtiva eden önlemler paketinin yeni baştan ele alınması gerekiyor. Anketlerdeki sonuçlar da gösteriyor ki İslâm dünyası Batı’ya bir bütün olarak bakıyor. Belki inancın bağı onları böyle düşündürüyor. Belki savaşın sadece Afganistan ve Irak’a değil İslâm’a ve İslâm dünyasına açıldığına inanıyor. Bugün onların başına gelenlerin bugün olmasa da yarın kendi başlarına gelebileceklerini düşünüyor.

Onları böyle düşündüren unsurlar da yok değil. İran ve Suriye eksenli son dönemlerdeki tartışmalar bu bakış açısını destekleyen faktörler arasında sayılabilir bence. İsrail’in ABD’nin bir eyaleti statüsünde olduğu imajını veren sahiplenmeler bu

çizgide bir başka delil olarak kabul edilebilir. Nitekim bazı sağduyuyu sahibi uzmanların şu tespiti oldukça manidardır: “İran cumhurbaşkanı Ahmedinecad’ı şahsı, tavırları, karakteri itibarıyla sevmeyebilirsiniz ama dış politikamıza yönelik getirdiği eleştirilere yabana atamazsınız!”

Dile getirilen bu düşüncelerden ‘teröre karşı önlem alınması’ manası çıkartılmamalı. Ama alınan önlemler eşitlik ve adalet ilkesini gözetmeli. Heptenci ve toptancı bir tavır izlememeli. Terörofobia kavramını haklı çıkartacak korku ve panik unsurlarını bünyesinde barındırmamalı. Uzun soluklu, serinkanlı ve kalıcı çözümler üzerinde durulmalı. Bataklığı kurutmak hedef alınmalı. Dolayısıyla terörle mücadelenin yanında terörü doğuran sebeplerle mücadeleye daha fazla zaman, kaynak ve enerji ayrılmalı.

Gerçek bir anekdotla bitirelim yazıyı; terörle mücadelede en üst düzey yetkililerden birisi basın toplantısında gazetecilere, yakında 11 Eylül benzeri bir saldırı olabileceğini söylüyor. Gazeteciler hemen “Delilleriniz nedir, bu hususta istihbarat mı aldınız?” diye soruyor. Yetkili Türkçeye “Kalbime öyle doğdu.” diye tercüme edilebilecek bir cümle ile cevap veriyor. Sonuç, o günden bu yana 11 Eylül türü bir saldırı olmadı ama sırf bu endişelerden dolayı güvenlik alarmının rengi, hedef sanılan bazı şehirlerde ara ara turuncuya sonra kırmızıya çıkartıldı. Renk değişmesi diye hadiseye bakmamak lazım; her bir rengin değişimi alınan önlemlerden dolayı milyarlarca dolara mal oldu bu ülkeye. Ve şimdilerde mizahın konusu oldu yukarıda aktardığımız bu cevap. Diyorlar ki terör saldırılarını tespit adına bir “gut-o-meter” icad edildi. Gut, içgüdü demek. Kimin içgüdüğü? Yetkililerin!

İşin mizahi boyutu bir yana, gerçekten terörofobia kavramını haklı çıkartan uygulamalara son verme zamanı geldi de geçiyor bile.

Din Adına Şiddet ve İntihar Saldırıları

Allah adına şiddet eylemleri yaptığını iddia eden eylemcilerin beyanlarını aynıyla kabullensek bile şu soruları sormadan kendimizi alamıyoruz; söz konusu eylemlerin Allah adına yapıldığı iddiasına amenna diyelim ama acaba Allah'ın emri ve buyruğu istikametinde yapılıp yapılmadığı sorusuna cevabınız nedir? Te'vil, tefsir ve yorumla ihtiyaç duyulmaksızın o eylemlere meşrûiyet kazandıracak ayet ve hadisleri kaynaklarımızda aynıyla göstermeniz mümkün mü? Eğer değilse, o zaman ayet ve hadisler, o eylemlere imza atanların ya da teorisyenlerinin yaptığı yorumlardan ibaret değil midir? Eğer ikinci ihtimal doğrusa bundan, Allah adına gerçekleştirildiği deklare edilen şiddette Allah'ın adının kullanıldığı sonucu çıkmaz mı?

Sadece İslâm için değil, bütün dinler adına geçerli bu denimler. Allah yerine Tanrı/Yehova, Kur'an yerine İncil/Tevrat, hadis yerine Hz. İsa/Hz. Musa'nın beyanları deyin, bu soruları Hıristiyan ve Yahudiler için okumuş olursunuz.

Söz konusu sorular mevcut durumu tespit adına ortaya atılan önemli değerlendirme ölçüleridir. Şunu kabullenmeliyiz, İslâm öncesinde de sonrasında da, insanlık tarihi boyunca Allah/Tanrı/Yehova adına nice savaşlar gerçekleştirilmiştir. En genel manada 'din' adına yapılan bu savaşların belki çok az bir kısmı din adınadır. Tarihe din savaşları olarak geçen savaşların perde gerisine baktığımızda siyasî, ekonomik, güvenlik, kültürel vb. faktörlerin dinden daha ağırlıklı bir rol oynadığı gerçeği ile karşılaşırız. Din, tabii özellikleri itibariyle insanları harekete geçirmede çok büyük bir güç, tek başına büyük bir motivasyon kaynağıdır. Hele teknolojinin bu denli yaygın olmadığı, savaşların insan gücüne dayalı olarak yapıldığı bir dünyada bu gücün önemi tartışılmaz. Dolayısıyla o savaşlarda perde önü ile perde arkası her zaman için farklı olmuştur. Demokrasi, özgürlük,

kitle imha silahları ile petrol, bölgede hâkimiyet misalleri, vurgulamak istediğimiz konu ile alakalı olarak günümüz insanına çok şeyler hatırlatıyordur umarım.

Aslında şiddet insanın fitratında var olagelen bir olgudur. Yeryüzünde bir elin parmakları sayısınca insan varken tanışmıştır insanoğlu şiddetle. Kâbil Hâbil'i, bir başka dille insan kardeşini, karındaşını öldürmüştür. Sonra pişman olmuş ayrı bir mesele ama öldürme eylemi ile fitratını göstermiştir. Bütün semavî dinler getirdikleri prensiplerle insanoğlunu fitratında var olan şiddetten alıkoymayı hedeflemiştir. Ferdi veya toplumsal bağlamda ortaya konan ve sürekli vurgulanan evrensel insanî değerler, insanları barışa, uzlaşmaya, kaynaşmaya ve paylaşmaya davet etmiştir. Fakat şurası kesin ki maalesef insanoğlu bu aşamada fitratını aşamamış, zenginlik arzusuna, başkasına hükmetme ihtirasına mağlup olmuş ve bir avuç toprakla doyacağı akıbetini görmeden/göremeden, yaratılıştaki eşiti olduğu insanlara zulüm etmekten adeta zevk almıştır. Bunlar da şiddeti farklı bir zaviyeden hortlatan, körükleyen ve yeri geldiğinde insanın inancına, ahlâka ve evrensel doğrulara rağmen hareket etmesine zemin oluşturmuştur.

Günümüzü merkeze koyarak konuşalım; uluslararası siyâsî, hukukî, iktisadî anlaşmalarda çifte standartlı uygulamalar, temsil ölçüsündeki haksızlıklar, gelir dağılımındaki adaletsizlikler bu zemini ele vermektedir. Mesela; dünya nüfusunun % 6'sına sahip nüfusuyla, dünya gelirin % 60'ına sahip olma. Bir başka ifadeyle dünya nüfusunun % 80'i günde bir dolardan aşağı gelir elde derken, % 6'lık bu mutlu azınlığın % 60'lık tüketim payına sahip olması. Sadece bu bile içinde bulunduğumuz şiddet ortamını açıklamaya yetecek bir tablodur sanırım.

Sözün geldiği bu noktada geçtiğimiz yıllarda intihar saldırıları üzerinde yapılan bir çalışmaya dikkatlerinizi çekeyim. Chicago Üniversitesinde öğretim görevlisi olan Robert Pape'nin

intihar saldırıları üzerinde yaptığı geniş kapsamlı bir orjinal bir çalışma bu. “Dying to win; The Strategic Logic of Suicide Terrorism/Kazanmak için ölmek; İntihar saldırılarında stratejik mantık” ismiyle kitaplaştırılan, Irak ve Suudi Arabistan başta olmak üzere İslâm ülkelerinde gerçekleştirilen intihar saldırıları üzerine yapılan bu çalışmada ilginç sonuçlara ulaşılmış Pape.

İntiharlar stratejik, sosyal ve ferdî diye üç ayrı kategoriye ayrılıyor Pape'nin yorumlarına göre. Stratejik intihar, saldırganın şahsî iradesi ile gönüllü olarak değil, aksine perde arkasındaki planlayıcıların plan ve isteklerinin gereği olarak yapılıyor. Sosyal kategoride intihar saldırılarına ciddi bir halk desteği var. “Orantısız güç ve sınırsız şiddet” kullanımı, yıllardır süren her çeşidi ile baskı ve zulüm halkı hayatından bezdiriyor. Beklenen ulusal ve uluslararası yardım gelmeyip halk kendi kaderi ile başa kalınca intihar saldırısı tek seçenek olarak kalıyor. Üçüncüsünde ise yakınlarının öldürülmesi, tecavüz edilmesi gibi zulümlerden intikam alma veya dini, vatani, namusu koruma uğruna dinî asıllara yapılan şahsî yorumlar rol oynuyor.

İntihar saldırganları üzerinde yapılan bir başka kategorik ayırım, ego ve fedakârlık üzerine kurulu. Saldırganların bir kısmı sosyal hayattan alabildiğine kopuk bir vaziyette, travmalar geçiren, hastane köşelerinde ömür tüketmiş, sürekli depresyon ilaçları alan, hiçbir arkadaşı olmayan hayattan kopuk insanlar. Diğeri ise hayatla barışık, toplum ile içli-dışlı ama reva görülen zulme cevap vermek için takım hâlinde çalışıp kendi hayatını feda eden insanlar.

Biraz da rakamları konuşuralım; 1980-2003 yılları arasında dünya genelinde gerçekleşen 315 intihar saldırısının sadece % 88'i ideolojik gayelerle yapılmış. 1995-2004 yılları arasında Amerika ve müttefiklerinin orduları ile beraber bulunduğu topraklarda 11 Eylül'e kadar olan tarihte yapılan 5 intihar saldırısında 262, 11 Eylül'den sonraki 16 saldırıda 630 kişi ölmüş.

Bu saldırılarda ölen 43 saldırganın 34'u Suud'lu, 3'u Afganlı. Saldırı yerlerini baz aldığınızda 140 milyon nüfusta çıkan 43 saldırgan. Bunun istatistik diliyle ifadesi; 3.2 milyonda bir intihar saldırganıdır.

Irak ayrı bir sayfa. Irak özelinde en çarpıcı sonuç, 2003 yani ABD'nin Irak'a müdahalesinden önceki dönemde hiç intihar saldırısına rastlanmamış oluşu, hem de Saddam'ın halkına karşı olan onca zulüm, baskı ve eziyetine rağmen. 2003'de 20 kişi ile başlayan süreç 2007'ye kadar katmerlemesine artış göstermiş ve 2007'de bu rakam 350'lere ulaşmış. Saldırıların % 60'a yakın oranı Bağdat'ta gerçekleşmiş. %75'i hükümetin resmî binaları, polis konvoyları, polis karakolları gibi siyasî merkezler ile askerî mekânları hedef almış. Bu tablonun uzmanlarına söylediği netice şu; ABD kontrolünde bir hükümet istenmiyor.

Bana en çarpıcı gelen sonuç ise şu; 2003'den bu yana İslâm coğrafyasında vâki olan intihar saldırılarının % 87'si ABD'nin 'combat forces' yani muharip güç, % 94'u ise ABD'nin müttefikleri ile beraber askerî üs bulundurduğu ülkelerde gerçekleşmiş. Pekâlâ, Pape bu tabloyu nasıl okuyor: **"İntihar saldırıları kamuoyunda zannedildiğinin aksine dinî temel üzerine oturmuyor."** Bunun manası açık; suçu saldırganların ait olduğu dinî kimliklerden ve dinden ziyade başka faktörlerde aramak lazım.

Fazla söze hacet yok; görüldüğü gibi farklı perspektiften objektif bakışlar insanlara neler öğretiyor. Terörizm adına her şeyin İslâm ve Müslümanlara mal edildiği böylesi bir dünyada Batılı bir araştırmacının bu gerçekleri yazma cesareti gösterebilmesi sorunun çözümünü adına müspet bir adımdır. Umarım bu adımı insanlığın kaderine sebepler planında yön veren siyasî ve bürokratik kadroların adımları izler. Tarihî düşmanlıklarını ön yargılar hâlinde bugüne taşıyan medya mensupları da, bu hakikatlere kulak kesilir ve haber ve yorumlarında sorumlu

yayıncılık anlayışı sergileyerek çözüme katkıda bulunur. İftiraka değil ittifaka, bölme ve parçalamaya değil uzlaşma ve kaynaşmaya hizmet eden yayınlar yapar.

Texas Terör ve Basın Yayın

Nidal Malik Hassan 5 Kasım 2009 günü Texas'ın Fort Hood askeri birliğinde 13 kişiyi öldürdü. Hadise bütün gözlerin Texas'a çevrilmesine neden oldu? Özellikle saldırganın Müslüman olması, çoklarının zihninde "İslâm ve Müslümanlar aleyhine yeni bir karalama kampanyası başlayacak mı?" tarzında sorulara yol açtı ve endişeli bekleyiş başladı.

Haklılardı bu insanlar; çünkü hadise 11 Eylül ölçüsünde büyük olmasa da, 11 Eylül'den sonra takip edilen Müslüman karşıtı yayın politikaları ve bunları destekleyen siyasi ve askeri manevralar, sadece ABD'de değil dünyanın her tarafındaki Müslümanları maddî ve manevî etkiledi. 11 Eylül 2001'den bu yana cereyan eden ve başrollerinde radikal Müslümanların rol aldığı başka terör hadiseleri de bu zihniyete destek veren ayrı faktörler oldu. Tarifini yapmaya çalıştığımız hâlin sürekliliği özellikle gayrimüslim ülkelerde yaşayan Müslümanları halk tabiriyle "diken üstünde" durmaya, kesintisiz bir dikkat ve teyakkuza ve bazılarını da psikolojik suçluluk duygusu içine itti. Öyle ki bazıları dînî kimliğini saklar hâle geldi; Müslüman kimliğini yansıtan isimlerinden utanır oldu.

Üzerinde ısrarla durulması gereken bu nokta, maalesef kişilerle sınırlı kalmayıp zaman zaman kurumsal bir hâl kazandı. Nitekim Texas hadisesinin hemen akabinde Türkiye'de yayınlanan bazı gazetelerin manşetlerinde bahsini ettiğimiz suçluluk ruh hâlinin tezahürlerini çok açık ve seçik olarak gördük. "ABD'deki Müslümanlar yine diken üstünde" tarzı cümleler manşetlere çekildi; haber ve spotların ana fikrini oluşturdu. Henüz yetkililerin

nihai açıklama yapmaktan çekindiği, fail veya faillerin kimlikleri adına tereddütlü haberlerin geldiği bir zaman diliminde Türk basını tarafından böyle manşetler atılmasını şahsen ben sözünü ettiğimiz zihin ve ruh hâliyle açıklayabiliyorum. Kaldı ki beni bu çerçevede destekleyen fiili durum var. Zira fiiliyatta ne Müslümanlar diken üstündeydi ne de yetkililerin Müslümanları bu duruma sevk edecek açıklama ve tavırları oldu. Aksine Hassan'ın Müslüman kimliğinin açıklanması ile birlikte, en yetkili ağızlar tarafından hadisenin münferit olduğu, teröristin dini kimliğinden dolayı ait olduğu dine meselenin mal edilmeyeceği ve edilemeyeceği söylendi.

İşin daha garibi ABD basını da genel manada aynı çerçevede bir yayın politikası izledi. Alabildiğine soğukkanlı haber ve yorumların yer aldığı bir basın vardı karşımızda bu defa. Mesela 9 Kasım tarihli The New York Times'in birinci sayfada manşet ve göbek, içeri de ise tam iki sayfa hâlinde işlediği konu ile ilgili haber ve yorumlarda dengeyi gözettiği gözden kaçmadı. Özellikle Hassan'ın Afganistan veya Irak'a tayin haberinin ardından katliamı yaptı şeklindeki duyumların açtığı bakış açısından ABD ordusunda Müslüman kimlikle görev yapma kolaylığı zorluğu veya ikilemi ele alındığı haber enfesti.

Özetle demek istediğimiz şu ki ABD kamuoyunda Müslümanlar, Türk basınında yer aldığı şekliyle bir tedirginlik yaşamadı. Buna muhalif tavır takınan, 11 Eylül sonrası yayın politikalarını devam ettiren bazı basın-yayın kuruluşları elbette vardı; ama bunlar marjinal kaldı.

Pekâlâ dünyanın herhangi bir yerinde çeşitli nedenlerle terörist eylemlere bulaşan Müslüman'ın sorumluluğunu, bu zihniyeti ve davranışları tasvip etmeyen Müslümanların üzerlerine alması, sanki kendileri yapmış gibi suçluluk hâline girmeleri doğru mu? Kuzey Amerika İslâm Toplumu Derneği başkanı Ingrid Mattson -ki kendisi Amerikan asıllı bir

Müslüman'dır- The New York Times'a verdiği demeçte bu soruya şöyle cevap veriyor. Diyor ki Mattson: " Niçin Amerikalı Müslüman toplumu bir ferдин yaptığı işin sorumluluğunu üzerine alıyor ki! Ben bunu anlamıyorum." Haksız değil Mattson. Hukukun en temel ilkelerindedir suç ve cezanın şahsiliği. Gerçekten neden bir Müslüman olarak ben, tasvip etmediğim, ne zihnen ne de fiilen desteklemediğim bir hareketin ceremesini çekmek zorundayım ki? Aynı inanç paydasında buluşmamız, onun yaptığı hareketlerden benim de sorumlu olmamı gerektirmez ki? Tarihe Oklahoma bombacısı diye geçen ve 168 kişinin ölümü, 800 kişinin de yaralanması ile neticelenen bombalama eyleminin faili Timothy McVeigh'in Hıristiyan kimliğinden dolayı, Hıristiyanların sorumlu tutulmadığını biliyoruz. Bu zaviyeden Mattson elbette haklı.

Bununla beraber şahsen benim bu soruya cevabım şu; sorumluluğu üstlenmek doğru değil ama sorumluluk hissetmek doğru. Üstlenmek ile hissetmeyi burada ayırmak lazım. Evet; üstlenmek doğru değil; çünkü yapılanı resmen katliam olarak nitelendiriyor ve katiyen tasvip etmiyorum; dinen meşru bulmuyorum; Kur'ân ve sünnet ile telif edemiyorum; akıl ve mantık planında bir yere oturtamıyorum; yaşanan global dünya gerçekleri ile örtüştüremiyorum. Bununla birlikte sorumluluk hissetmek doğru; çünkü insanlık ortak paydasında bulduğumuz hem cinsimin masum insanları rastgele öldürecek ölçüde canavarlaşması beni üzüyor; hele bunu aynı din ortak paydasında bulduğumuz bir insanın yapması hepten kahrediyor; bir de bunu dine gerekçelerin ardına sığınarak izahı kahrımı ziyadeleştiriyor.

Ayrıca insanın kendini sorumlu hissetmesi emsali hadiselerin yaşanmaması için Müslüman'ı bir şeyler yapmaya teşvik eder. Nitekim zaten cami-ev-iş arasında ömür tüketmeyip, İslâm dinini dava şuuru içinde kabullenen Türk, Arap, Pakistan vs.

etnik kökeni ne olursa olsun milyonlarca Müslüman dünyanın dört bir bucağında bu hedef uğrunda çaba gösteriyor.

Şunu diyebilirim; doğru bilinen yolda yürünmesi; suçluluk psikolojisi içine girip istikametini değiştirmemesi; kamuoyunun farklı bakışlarını hiç nazara almadan müspet hareketle mesafe alınması gerekir. Zaten müstakim düşünen ve davranan Müslümanlar şu âna kadar bu türlü terör olayları karşısındaki düşüncelerini yüzlerce defa kamuoyu ile paylaştı. Söz konusu düşünceler pratik hayatın içinde yetkili ve etkili idari makamlar tarafından defalarca teste tabi tutuldu. Mazi ve hâl bütünlüğü içinde ete-kemiğe bürünen samimiyetleri meydanda. Dün ve bugünkü tavırları ise geleceğin teminatı. Öyleyse başarılarını her zaman olduğu gibi dik tutarak hayata kesintisiz devam etmeleri en güzeli.

Avrupa ve İslâm

2009 yılı başlarında yaptığımız kısa Avrupa seyahatimizde gezdiğim, gördüğüm her yere, konuştuğum her kişiye bakış açımı İslâm ve onun algılanışı üzerine odaklamaya çalıştım. Bunun sonucu nazarıma çarpan şeyler, 15 yıl öncesine dayanan kısa Almanya hayatım, o günden bu yana eksik olmayan geliş gidişlerimde edindiğim izlenimler, takip etmeye çalıştığım Avrupa ilim ve fikir dünyasından elde ettiğim bilgilerle birleşince Avrupa özelinde İslâm ile alâkalı olarak çok ciddi bir değişimin olduğu kanaatine ulaştırdı beni.

Şöyle ki; Avrupalının yakın dönem itibarıyla yanlış İslâm algısında akla gelen ilk menfi hadise hiç şüphe yoktur ki; İran İslâm devrimidir. İslâm'ın siyasal bir ideoloji olarak algılandığı o dönemlerde İran Devrim İhraç Komitesi'ne karşı birçok önlemlerin alındığı tarihî bir gerçektir. Ardından İran-İrak Savaşı, Afganistan'daki Taliban rejiminin yaptıkları, Saddam'ın Kuveyt

saldırısı Avrupalı insanın tarihî İslâm anlayışına -korkusuna demek belki daha uygun olurdu- destek veren ayrı unsurlardı. 11 Eylül hadisesi, peşi sıra Madrid ve Londra bombalamaları, bunların Müslümanlara mal edilmesi söz konusu algının tuzu biberi oldu. Öyle ki İslâm terörizm, Müslümanlar da potansiyel teröristler olarak piyasaya sunuldu.

Dikkat ederseniz yakın dönem İslâm algısından ve bu algıya destek veren şeylerden bahsediyorum. Bakış açısı bu olunca, Avrupa içinde yaşayan Müslüman nüfus devreye giriyor. Çeşitli etnik kökenlere dayanan ama son tahlilde Faslısı, Arap'ı, Hintlisi, Pakistanlısı, Türk ve Kürt'üyle Müslüman olan bu kitlenin -ki 25-30 milyon olduğu söyleniyor- yaşayan İslâm olarak Avrupalının mevcut İslâm algısı adına kilit noktada durduğu rahatlıkla söylenebilir.

Dün artık tarih sayfaları arasına karışmış ama bugün ve yarınki İslâm'ın temsilcileri olan Müslümanlar bu çerçevede iyi bir performans sergileyebilirse, Avrupalının tarihî öngörülerini de giderebilirler. Nitekim, 'İslâm, artık Avrupa'nın bir parçasıdır; dünün misafir işçileri bugün vatandaşdır' vb. sözlerle, yaşayan bir gerçek olarak kabullenilmeye başlayan, entegrasyon politikaları, mabet hürriyeti, vatandaşlık hakkı ile kültürel, dinî ve siyasî boyut kazanan bu olgu, bizzat müşahede imkânı bulduğum ferdi ve kurumsal sahada gerçekleştirilen müspet temsille İslâm ve insanlık adına farklı bir mecraya hızla yol almakta. Bazı hususları çok net ifade etmek birilerini rencide edebilir; ama herkesin bildiği, tarihe ve kamuoyuna mal olmuş bir hakikat olması itibarıyla bir cümle ile belirtelim; ikinci, üçüncü nesil diye adlandırılan nesil; baba ve dedelerinin durduğu yerde durmuyor. Dünya görüşü, hayat felsefesi, yaşam tarzı, ekonomik durumu, kültürel seviyesi, eğitimde aldığı mesafe, topluma katkıları onları Avrupalının nezdinde çok farklı bir konuma

taşınmış. Devletin soğuk yüzü değil, halkların hakla buluşması ve bire bir münasebeti sonucu oluşan sıcak hava, söz konusu buz dağlarını eritmeye başlamış.

Bunlar güzel ama yeterli mi? Bu süreci geliştirmek için neler yapmalı? Çok şeyler söylenebilir. Ben sadece belki bazılarının dikkat etmediği veya gündelik hayatın gel-git ve te-laşeleri içinde görseler de önemli görmediklerini zannettiğim hususa parmak basacağım; İslâm'ın tabiatından kaynaklanan ve onu yaşanılır kılan dinî değerlerin yeniden yorumlanması. Aslında bu, Mehmet Akif'in "Kur'ân'dan alıp ilhamı; asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı" sözleri ile ifade ettiği İslâm'ın ilk gününden bu yana değişmeyen gerçektir. Bu, bir taraftan Avrupalının nezdindeki İslâm algısının müspet manada değişimini sağlayacak, diğer taraftan Avrupa topraklarını herkesin kendi değerlerini koruyarak ahenk içinde yaşayabildiği bir mekân hâline getirecektir.

Bu sonuca ulaşabilmek için ilmî cepheden bakıldığında Avrupalı Müslümanlara düşen tercüme yanlışlığı içine düşmemeleridir. Dünyanın değişik yerlerinde ama özellikle İslâm dünyası içinde üretilmiş olan yorumların aynıyla Avrupa'ya taşınması, mevcut süreci menfî manada etkileyecek en önemli etkidir. Bunu derken elbette nassların varid olduğu alanını kastetmiyorum. Reformist bazılarının dile getirdiği 'Batılı Müslümanlık' olarak adlandırılabilir, dinî nassların Batı dünyası değerlerine göre yorumlanması gerektiğini söylemiyorum. Aksine Müslüman âlimler tarafından tarihin değişik zaman ve mekân dilimlerinde üretilmiş olan çeşitli bilgilerin aynıyla bu dünyaya taşınmaması gerektiğini vurguluyorum. Tercüme yanlışlığı derken kastım bu.

Biz bunu 70 ile 90'lı yıllar arasında kendi ülkemizde yaşadık. Şimdi de yaşamadığımızı kimse iddia edemez. Mesela, İran, Mısır, Pakistan şartlarında taban kitlenin ister istiklaliyetlerini elde etmek, uluslararası güçlerden ya da kukla yönetimlerden

kurtulmak, isterse dinî ve millî kimliğini korumak için girdiği mücadele alanında ürettiği bilgileri biz tercüme faaliyetleri ile ülkemize taşıdık. Sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik arka plan şartlarındaki farklılığın hiç nazara alınmadığı bu bilgiler, bizde farklı oluşumların sahne almasına vesile oldu. İslâm'ın siyasal bir ideoloji gibi algılanması ya da üretilmiş bilgilerin nass gibi te-lakkisinin altında bu vardır. Bilgi dağarcığımızın artması, farklı bakış açıları kazanmamız, şimdiye kadar hiç kimsenin aklına gelmemiş, ilk defa matbaa mürekkebi ile buluşan yorumlardaki enginlik vb. yönleri itibarıyla takdire şayan olabilecek bu faaliyetler; ama söz konusu düşünceler tıpkı ait olduğu ülkelerde olgu gibi ete kemiğe bürünerek hayata intikal edince; ciddi sınıktılar yaşamışızdır. Şu anda yaşanan bazı sıkıntıların perde arkasında da bu vardır. Hâlbuki işin doğrusu; onlardan istifade ile bizim kendi veri tabanımıza ve mevcut durumumuza göre yeni şeyler üretmemizdi.

İşte Avrupalı insanımızın bu yanlışlığa düşmemesi, kendi yorumunu, içinde yaşadığı şartlar muvacehesinde kendisinin üretmesi gerekir. Bu da dile ve kültüre vâkıf insanlarımızın bu sahaya tevcihleri ile mümkün olur. Mesela dinî açıdan, sahalarında ne kadar uzman olurlarsa olsunlar, dışarıdan devşirme ve ithal kişilerle bu işin tahakkuk edeceğine şahsen ben inanmıyorum. Ülkesinde oturmuş, fakültesinde dört duvar arasında yaşayan ve dünyayı TV ekranları, internet sayfaları arasında takip eden bilginlerle bu işin yapılacağına inanmak safdillik olur.

Çatışma kültürü üzerine kurulu bir coğrafya üzerinde yaşadıklarımızın farkında olmalı bizim insanımız. Tarihçilerin dile getirdiğine göre; öteki anlayışını Osmanlı'nın Avrupa'ya girmesinden sonra oluşturan, hatta Avrupalı kimliğini bu 'öteki' zemini üzerine oturtan bir dünya bu dünya. Bu zaviyeden bakılınca başta işaret ettiğimiz tabanda ve tavanda gerçekleşmeye başlayan Müslüman'ı kabulle oldukça önemli bir eşik

aşılmış ya da aşılma aşamasında. Eşiği aşır kapıyı aralama, ardından kapıyı bütün bütün aşma, başkasının değil, Avrupalı Müslüman'ın görevi.

“Uçan İmamlar”

ABD basınının “uçan imamlar” adını verdiği davayı bilmem hatırlar mısınız? Kasım 2006'da havaalanında başlayan ve uçakta cemaatle namaz kılmaya kadar uzanan istekler ile şüpheli davranışları, yolculardan bazılarının şikayetine sebep olmuş ve 6 imam uçaktan indirilerek sorgulamaya alınmıştı. Sorgulamada suç unsuru olabilecek bir şey bulunamaması sonucu, imamlar havayolu şirketini ve ismi açıklanmayan müştekiyi mahkemeye vermişlerdi. Uçan imamlar davasının konusu kısaca bundan ibaret.

Tarafların davalarına dayanak olarak gösterdikleri iki ana unsur şu; dini özgürlükler ve provakatif davranışlar. Tahmin edeceğimiz gibi imamlar, vakti gelmiş namazı kılmalarının dini bir hak olduğunu, bunu engellemenin dini özgürlükle bağdaşmadığını, dini inanışları yerine getirmenin anayasal hakları olduğunu iddia ediyor. Davalı taraf ise bu iddiaya şöyle karşılık veriyor: “İmamlar bir plan dâhilinde hareket ediyorlar. Amaçları, ‘ABD’de Müslümanların dini ibadetlerini yerine getirmesini izin verilmiyor.’ manzarasını ortaya çıkartmak, açacakları bir dava ile bunu ABD gündemine oturtmak. Kamuoyuna mal olmuş bu dava ile de Müslümanların bu ülkede mağdur ve mazlum olduğu imajı vermek.

İmamların, savunma makamının iddia ettiği türden şeyler planlayıp planlamadığını ancak Allah bilir. Mahkemenin kararı bu yazının kaleme alındığı dönemlerde henüz verilmemişti. Bu yazıda olayın görünen bu yüzünden ziyade görünmeyen taraflarına çift taraflı olarak temas etmeyi düşünüyörüz.

Önce ABD cephesi; Medya perspektifinden baktığımızda, 11 Eylül sonrası Müslümanların terörizmle özdeşleştirildiği bir dünyanın merkezi olarak görürsünüz ABD’yi. Irak savaşı başta, Müslüman ülkelere karşı takip edilen politikalardan, siyasi demeçlere, gazete köşelerinde yapılan yorumlardan, Müslümanlara yönelik haberlerin verilmiş keyfiyetine kadar birçok şey bu kanaate hak verdirir cinsten.

Hâlbuki medyanın görmediği (görmek istemediği demeliyiz belki de) istatistiklere yansımaya ama resmi kayıtlara bakıldığında çok rahatlıkla görülebilecek mağdurların hep Müslüman olduğu ferdi hak ihlalleri oldukça fazla. 11 Eylül sonrası “dini ve etnik ayrımcılık” temeline oturtulabilecek o kadar çok ihlal var ki, bunlar son tahlilde Müslüman sinesinde bir gerilim meydana getiriyor. Bu tespiti, davacı imamların savunma makamının iddia ettiği türden dahi olsa yapa geldikleri şüpheli davranışları haklı çıkartmaya yönelik seslendiriyor değilim. Ama bir sonuca ulaşmadan önce resmin bütün karelerini birden mütalaa etmenin şart olduğu da muhakkak.

Hiç kimse Müslüman olmak, İslâm’ı bir din olarak kabullenmek mecburiyetinde değil. Ama 15 asırlık maziye sahip, bugün yeryüzünde 1,5 milyar tabisi bulunan bir dini karalama hakkına da sahip değil. Her dinin mensupları içinde çıkabilecek radikal görüş ve uygulamalardan hareketle, İslâm’ı ve bütün Müslümanları tek blok hâlinde değerlendirip ‘terörist’ deme, yanlış kelimesinin izahında yetersiz kalacağı kadar büyük bir yanıltır. Kendi ülkesine, ülküsüne, dini ve kültürel değerlerine saygı bekleyenler, önce başkalarının aynı çizgideki değerlerine saygı göstermek zorundadır.

Bu sebeple resmi ve sivil tüm kuruluşları, toplulukları ile ABD insanının önceliği, İslâm dinini tehdit algılamasının dışına çıkarmak olmalıdır. Bu tutum onu hem kendi evinin içindeki Müslümanlara yönelik ayrımcılık iddia ve uygulamalarından

uzaklaştıracak, hem de bu dünya genelinde ve özellikle Müslüman ülkelerde yaygın olan Amerikan karşıtlığı imajını düzeltmeye yönelik bir adım olacaktır.

Artık bu ülkenin yetkili ağızları 19 ve 20. asrın sömürgeci lisanını terk etmelidirler. Bizzat kurdukları veya kuruluşuna öncülük ettikleri dünya çapında faaliyet gösteren siyasi, askeri, hukuki, dini ve kültürel kurumlarla verdikleri demokrasi, özgürlük, hukukun üstünlüğü mesajlarını, ülke içindeki ve dışındaki Müslümanlara da uygulamalı ve onlara yönelik aksamaları bertaraf etmelidirler.

Müslüman cephesine; bu ülkede yaşayan Müslümanlar meşhur Türk atasözünde ifade edildiği gibi “iğneyi kendine çuvaldızı başkasına batırma”lı, kendi yanlışlarını da nazara almalıdırlar. Bunun için öncelikle gerçeklerin görülmesi lazım. 11 Eylül sonrası ABD insanı medyanın yalan-yanlış bilgilerle aktardığı taraflı yayınları, genellemeci tavrı, korku pompalanması, siyasilerin heptenci ve toptancı demeçleri gibi sebeplerle genelde Müslümanlara karşı menfi bir bakış açısına sahiptir. Bu aşamada doğru veya yanlış, kabul edilebilir veya edilemez tartışması yapmaya hiç gerek yok; gerçek budur. “Aksi ispatlanıncaya kadar her insan masumdur.” evrensel hukuk kaidesi burada Müslümanlar için maalesef “Aksi ispatlanıncaya kadar her Müslüman teröristtir(!)” şeklinde algılanmaktadır. Öyleyse bu akıntıyı tersine çevirmek gerek. Bu da muhataba zaman tanımak, onunla ikili temaslara geçip yanlışlığını ispatlamakla olur. Strateji belirlenirken muhatabın bilgisi, ön yargısı, hissiyatı hesaba katılmak zorunda değil midir? Rüzgâra savaş açmanın bize kazandıracığı bir şey var mıdır?

Diğer taraftan turist, çalışma vizesi veya green kart hangi statü ile olursa olsun yabancı bir ülkede bulunan Müslüman, o statü ile kendine tanınan kanuni hakların dışına çıkmama, onları su-i istimal etmeme mecburiyetindedir. Bu alınan statü ile altına

imza atılan dünyevi bir yükümlülük olduğu gibi, aynı zamanda dünya ve ukba mesuliyeti mucip İslâmi bir vebcedir.

Mazlumiyet ve mağduriyet söz konusu ise bunu sonlandırmanın yolu meşru bir dairede olmak zorundadır. Eğer iddialar doğru ise Müslüman olarak seslerini duyurma, haklılıklarını anlatmak için, başkalarını yetkili makamlara şikayet etmelerine sebebiyet verecek ölçüde şüpheli davranışlarda bulunmanın İslâmi bir mantıkla bağdaştığını söylemek imkânsız denecek ölçüde zor. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) tarihin bu bağlamda gösterebileceği en büyük inanç mağdurlarından biridir. Tam 13 yıl Mekke’de görmediği eza ve cefa kalmamıştır. Ama o haklı davasını anlatmak, haklılığını ispat etmek, insani haklarını aramak için gayri meşru yollara hiç başvurmamış, bu konuda izin isteyenlere izin vermemiştir. Çok açık ve net; gerilim politikası ile bir şey elde edilemez, bir yere varılamaz. Maalesef “I want to be Usama; Ben Üsâme olmak istiyorum.” şarkıları bu gerilim siyasetinin uzantılarıdır. Bu ve bu gibi şeyler, taraflar arasında düşmanlığını körüklemekten, dostları düşman canibine itmekten başka ise yaramaz. İki menfi katiyen bir müspet etmez. Olumsuz bir şeyden olumlu doğmaz.

Nitekim imamların bu davası ABD’de iki şeyi tetiklemiştir. Ve bu her iki şey de son tahlilde Müslümanların aleyhine olmuştur. Bir; şüpheli hareketlerde bulunan insanları ihbar etmekte çekingen davrananlara yönelik ülke genelinde telkinlerde bulunmaya başlanmıştır. “If you see something, say something: Bir şey görürsen, söyle!” şeklinde sloganla adeta bir propagandaya dönüştürülen uygulamaya hız verilmiştir. 1800’lü telefon hatları, yollarda ışıklı levhalar, şehirlerde billboardlar, bu cümlelerin yer aldığı reklâm afişleri ile dolu.

İki; eğer imamlar haklı çıkarsa bu hadisede olduğu gibi yanlış ihbarlar karşısında açılacak davaları bizzat devletin üstlenmesi ve muhtemel tazminatı yüklenmesi için kanun hazırlıklarına

hız verildi. Yarın bu kanun da çıktıktan sonra 1800'lü şikâyet hatları 911 acil yardım hattı gibi çalışırsa hiç şaşmamak lazım.

Terör Sorun Değil, Sonuçtur

Kaba bir genelleme ile bugün dünya nüfusunun % 20'si yeraltı ve yerüstü zenginliğinin % 80'ini tüketmekte, yaklaşık 4 milyar insan da geri kalan % 20'yi kendi aralarında paylaşmaktadır.

Bu tabloda dillerden hiç düşmeyen eşitlik ve adalet olgusunun ne kadar gözetildiğini sizin iz'an ve idraklerinize sunuyorum. Sadece gözden kaçmaması için bir noktaya işaret edeyim; 1960'lı yıllarda en zengin ülke ile en fakir ülke arasında 3'e 1 olan fark, 1990'lı yıllarda 74'e 1 olmuştur. 1987-1993 yılları arasında günde bir dolardan az para kazananların sayısı 100 milyondan 1,3 milyara çıkmıştır. Bu rakam tahminlere göre 2015 yılında 1,9 milyar olacaktır.

Böyle bir girişle kastımız yazının başlığında belirttiğimiz ve bugün insanlık ailesinin en büyük sorunu olan teröre farklı bir zaviyeden bakmaktır. İktisadi, siyasi, hukuki ve dini haklarda eşitsizlik/adaletsizlik dünya idaresine hakim olan siyasi ve askerî süper güçlerin ısrarla görmediği ya da sürekli olarak şuurluca göz ardı edip görmek istemediği en büyük gerçektir. Dıştan yapılan alabildiğine sathi bir gözlem insana; "Bu süper güçlerin düşündükleri tek şey kendi menfaatleridir." dedirtmektedir. Söz-gelimi; imalat sanayinin ucuz işgücü sebebiyle üçüncü dünya yani 'gelişmemiş ve geliştirilmemiş' ülkelere taşınması, başta petrol ve maden yatakları olmak üzere birçok yeraltı işletmelerinin şimdilik kapatılarak ilgili ürünlerin yine aynı ülkelere ithali, bu menfaatin sürekliliğini sağlamak adına siyasi yapı ve idareye müdahaleden iç karışıklığa, ülkeleri IMF, Dünya Bankası gibi kurumlarla borçlandırmadan sendika kurma haklarını

engellemeye varıncaya kadar kısa ve uzun vadeli tedbirler uygulamaktadırlar. Tabii bunlar yapılırken dillerden hiç düşmeyen demokrasi, insan hakları, özgürlük, bağımsızlık kavramları hiç akıllara gelmemektedir.

Terör uzmanları terörün sebeplerini iki ana kategoride ele alıp incelemektedirler. Bir; dış odaklar, siyasi ve idari istikrarsızlık, güvenlik güçleri, istihbarat, cezaevleri ve insan hakları ara başlıkları ile derlenen direkt etkenler; iki; işçi ve işsizlik, nüfus artışı, yolsuzluk, gençlik, eğitim, kültür, sağlık, medya, yerel yönetimler, tepkisizlik gibi dolaylı etkenler. Ulusal ve uluslararası terör örgütleri ayrı ayrı incelendiğinde farklı etkenlerin de devreye girecek olması mahfuz, yukarıda zikredilen ana başlıklar terörü sebepler bağlamında anlamak isteyenlere ciddi bir perspektif sunmaktadır.

Yukarıda arza çalıştığımız manzara karşısında akla gelen bazı çarpıcı sorular ve gerçekler var. Bunlardan birincisi; küreselleşme, iletişim ve ulaşım imkânlarındaki gelişmeye paralel olarak Müslüman dünyasındaki zihni yapının eskiye nispetle akıl almaz bir hızla değiştiği. Halk tabiriyle artık karşımızda sırtına vurulunca lokmasının alınmasına sessiz kalacak bir nesil yok. Tam aksine dünyadaki gelişmeleri ABD'li, Avrupalı insan gibi eşzamanlı evindeki televizyonundan, sürekli yanında taşıdığı bilgisayarından takip eden ve ona göre hayatına kısa ve uzun vadeli yön çizen insanlar var. Her üçüncü dünya ülkesinde eşit derecede olmasa da, bu zihniyete sahip kişilerin birçoğu devlet ve hükümet makamlarında, akademik camiada, ekonomi sahasında etkin ve yetkin mevkie sahipler.

Artık eski çamlar bardak oldu. Zihinleri körleştiren/ köleleştiren politikalara prim verilmiyor. 19. yüzyılın ikinci yarısında gördüğümüz siyasi bağımsızlık mücadelelerinin bu defa farklı bir alanda yapılması gerektiğinin şuurundalar. Hatta diyebiliriz; Batı'nın kendi refah ve saadetini direkt veya dolaylı

yönlerden nazara veren Hollywood filmleri sözünü ettiğimiz dünyada kin, nefret ve intikam duygusunu körükleyici durumundadır.

İşte adaletsizliği her yanından salkım salkım dökülen bu mevcut manzara, teröre kadar uzanan, intihar saldırıları ile noktalanan karşıt politika ve mücadelelere sebebiyet vermektedir. Onun için diğer faktörleri de hesaba katarak diyoruz ki; terör sorun değil bir sonuçtur. Bu aşamada sinekleri öldürme yerine bataklığı kurutma tercih edilse terörle mücadelede çok daha kısa zamanda çok daha olumlu sonuçlar alınacaktır. Yukarıda sunduğumuz tablo ile alâkalı olarak akla gelen sorular ise şunlar: Bir, yaşama hakkı başta insani hakların, ferdi özgürlüklerin unutulduğu, hiçe sayıldığı bir yerde o insanların içinde yaşadıkları ülkelerin özgürlükleri bir anlam ifade eder mi? İki; fakirlik ekseninde milli ve milletlerarası nice akademik çalışma yapılmakta, ilgili komisyonlara raporlar sunulmakta, bütçelerden milyar dolarlık yardımlar ayrılmakta, en üst düzeyde fakir bölgelere ziyaretler yapılarak ‘yanınızdayız’ türü siyasi nutuklar atılmaktadır. Ama fakirlik ekseninde yapılan bu çalışmaların onda biri ölçüsünde dünya kamuoyunun dikkatini gelir dağılımındaki adaletsizliğe çevirecek çalışmalar yapılmamaktadır. Neden? İktisadi alanda fakirliği besleyen ana damarın adaletsiz gelir dağılımı olduğu bilinmiyor mu yoksa?

Üç; yapılacak şey belli; kendisi için istediğini din, dil, kültür, cins farkı gözetmeksizin insanlık ortak paydasında bulduğu başkası için de istemek. Ama muhalefet ve iktidarıyla siyasi iradeyi ellerinde tutanlardan, akademik camiaya, düşünce kuruluşlarından ekonomik, sosyal ve kültürel konumunu kaybetmeyi ölümle eşdeğer görecektir olan statüko mahkumlarına ve sahip olduğu ekonomik ve sosyal refahtan taviz vermeyi hayaline dahi misafir etmeyen sıradan halka kadar dünyanın % 80 yeraltı ve üstü zenginliği üzerine oturan insanlar bunu yapabilecekler mi?

Cevabı içinde gizli olan bu soruların gereği bir an önce yerine getirilmelidir. Yani insanlığı bir aile kabul edip dünya nimetleri adil biçimde yeniden paylaşırılmalı, zengin ile fakir arasındaki nihayetsiz uçurum kapanmalıdır. Unutmayalım, mevcut gelir dağılımı manzarası beşeri iradenin kendine, kendi hemcinslerine karşı reva gördüğü bir zulümdür. Halbuki “Allah, zulmü kendine meslek edinen kimseleri hidâyet etmez, emellerine ulaştır-maz.” (Kasas, 28/50)

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

ABD ve İslâm'ı Anlama

ABD ve İslâm'ı Anlama

İslâm'ın Doğru Anlatılması da Problem

ABD eğitim sistemi içinde ortaokul ve liselerde dünya ülkelerine ait genel bilgiler öğretiliyor. Coğrafi şartlardan nüfusa, dinden kültüre uzanan ve en genel bilgilerin öğretildiği dersin adı, sosyal bilgiler. Bu kitaplarda İslâm hem din hem siyasi ve kültürel boyutu ile yerini almakta. Neden ve nasıl sorularının cevaplarını detaylı olarak bilmemekle beraber bizdeki kadar sık olmasa da zaman zaman ders kitaplarının değiştiği bir vakıa. Bu sene sosyal bilgiler kitabı da değişiyormuş. Geçen sene Kaliforniya eyaletinde okutulan kitap önümüzdeki seneden itibaren bütün ABD çapında liselerde okutulacaktı. Yalnız bir problem var; o da ders kitabında İslâm'ın anlatılış şekli. Kitapta İslâm'ın ön yargılardan uzak aslî ve temel değerlerine uygun bir şekilde anlatılıyor oluşu bazıları rahatsız etmiş.

Coğrafi mekânların uzaklığından dolayı uzun süren gündelik trafik maceramızda dinlediğimiz radyo programlarından bir tanesinde yakaladığımız bu haber üzerinde duralım istedik ve mezkur kitabın ilgili bölümünü baştan sona okuduk. Niyetim açık; haber doğru mu-yanlış mı; doğru ise İslâm'ın doğru

temeller üzerinde anlatılmasından kim ve neden rahatsız olur; eğer yanlış ise yani İslâm yanlış öğretiliyor ise birileri bundan neden rahatsız olmaz? Hepsinden önemlisi mevcut bilgilerin doğru veya yanlış olduğuna kim karar verecek; acaba radyo programında baştan sona tenkit bağlamında konuşanların İslâm hakkındaki ilmi ehliyetleri nedir, hangi seviyededir?

Bu sorular kafamızda uçururken yaptığımız okumada gördüğümüz manzara şu; İslâm hakkındaki verilen bilgiler 5 ana bölüm hâlinde ele alınmış ve toplam 60 sayfada anlatılmış. Bölüm başlıkları şunlar; İslâm öncesi Arap yarımadası, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) dönemi, İslâm dininin temel prensipleri, kültürden medeniyete uzanan asırlar ve Haçlı savaşları: Sebepleri, sonuçları.

Okuma sonunda ulaştığımız kanaat şu oldu; radyo program yapımcıları kendi zaviyelerinden haklı! Gerçekten konu bütün netliği ve açıklığı ile lise talebelerin anlayış seviyesinde anlatılmış ve konuya hâkim, İslâm hakkında ön yargısız, tarafsız bir akademisyen tarafından kaleme alınmış.

İnsana “Doğruların er veya geç ortaya çıkma huyu vardır.” sözünü hatırlatan bir netlikte anlatılmış gerçekler. Bunu bize söyleten şu ana kadar olan İslâm-Batı ilişkilerindeki Batı'nın İslâm ve Müslümanlara karşı olan ön yargılı tutumudur. Malum, Batı'nın İslâm'a karşı olan bu yanlı taraflı tutumu 11 Eylül ile değil, İslâm'ın ilk günlerinde başlamış, boyutları ve derecesi farklı da olsa düşmanlık esası üzerine kurulan ilişkiler ağı günümüze kadar devam etmiştir. 11 Eylül ikiz kuleler, 7 Temmuz Londra metrosunu bombalama hadiseleri bu süreci hızlandırmış, ön yargıların kemikleşmesine ve kökleşmesine sebep olmuştur.

Pekâlâ bu güncel örnek bir kırılma noktasına geldiğimizi gösterir mi? İslâm hakkında yeni nesillere ancak bir Müslüman'ın kaleminden çıkabilecek ölçüde doğru bilgilerin verilmesi, Haçlı seferleri bölümü başta zaman zaman iğneyi de, çuvaldızı da

kendilerine batırdıkları, medeniyet tarihi bölümünde Müslümanlara hak ettiği medh u senaların gönderildiği ve son tahlilde gelecek nesillerin İslâm ve Müslümanlara karşı ön yargılı değil, daha objektif bakabilmelerini sağlayacak bilgilerin öğretiliyor/öğretilecek olması gerçekten bir kırılma noktası mıdır?

Bence bir tek örnekten hareketle genellemelere gitmek de, ümide kapılmak da hata olur. Bu mesele elbette bir adımdır ve önemli bir adımdır; ama her şey güllük-gülistanlık değildir. Kuvvetler ayrılığı prensibinin görünebilir yüzde çok iyi uygulandığı, şehir, eyalet, federal vb. sistem içinde çözülmesi oldukça zor ve karışık ilişkiler yumağında ortaya çıkmış bir eser gözüyle bakılabilir buna. Siyasi mekanizmalardan, bürokratik kadrolara, buralara tahminlerin üzerinde etkisi olan üniversitelerden, think-tank kuruluşlarına, dini çevrelerden, anket ve proje çalışması yapan araştırma kurumlarına varan çok geniş dairenin de meseleye böyle bakması lazım ki netice alınabilsin. Nitekim radyo programında teker teker isim zikredilerek bu kurum ve makamlara yapılan “durdurun bu işi” anlamındaki çağrılar bu açıdan çok anlamlı.

Bununla beraber ümitsiz olmamak lazım. Bu yazıyı kaleme aldığım günde New York Times'da dünyaca ünlü PEW anket grubunun “din ve halk hayatı” isimli anket çalışması yayınlandı. Çok enteresan sonuçlar var orada. Mesela; ABD halkının dörtte üçü mutlak anlamda kendini dindar görüyor; çünkü İlahi veya gayri İlahi bir dine inanıyor ve inancının gereklerini yerine getiriyor. Bir başka enteresan sonuç; dini inanç, ötekini kabulde belirleyici ve etkileyici role sahip. Sair dinlere mensup olan insanların cehenneme gidip-gitmeyeceği ve benzeri hususlardaki inancınız nedir sorusuna verilen cevaplardan elde edilen sonuç bu. Sonuçlar üzerinde yapılan yorumlarda “Gerçek kurtuluş Hıristiyanlıktadır.” görüşünde kırılmalar yaşanıyor diyor uzmanlar. Ehlinin malumu olduğu üzere bu inanç, Hıristiyanlar arasında yüzyıllarca devam eden iç savaşların temelini oluşturuyordu.

Fazla uzaklaşmadan radyo programına dönelim; dünya genelinde akli başında olan hemen herkesin nefretle andığı 11 Eylül hadiselerinin merkeze alındığı o konuşmada cihad, şehadet, terör, Allah için savaş vb. dillere pelesenk kavramlar etrafında ön yargılar konuşturuluyor ve mezkûr ders kitabında bir tek kelime ile bile olsa bunlardan bahsedilmemesi şiddetle ve nefretle eleştiriliyordu. Karşıt safta yerini alan uzmanlar konuşturuluyor, cihad başta olmak üzere kitapta yer alan bilgilerin yanlışlığı üzerinde duruluyordu. Onların baktığı perspektiften bakıldığında, onlara hak vermemek imkânsız. Çünkü onlar bugüne kadar İslâm'ı Müslüman'ın ağzından dinlemeyi, kaleminden okumayı hiç denememişler. Denemek bir kenara düşünmemişler bile. Dolayısıyla ezber bozan bu ifadeler karşısında şaşkınlıkları, şoka girmeleri kadar tabii bir şey olamaz.

Bundan sonra ne olur? Bunun ABD genelinde ders kitabı olarak okutulmasını engelleme adına çeşitli çevrelerin yoğun olarak yaptıkları lobi faaliyetleri netice verir mi? Bu sorunun cevabını zaman verecek. Bekleyecek ve göreceğiz.

Gördüğünüz gibi ön yargıların esiri olanlar ile yanlışa savaş açıp iyiye, güzele, doğruya yönelen insanların mücadeleleri her yerde ve her alanda devam ediyor. Bu ülkenin adı Türkiye, ABD, Küba, Pakistan vs. olmuş, fark etmiyor, çünkü mücadelenin özü aynı. Bir tarafta dünyanın değişen gerçeklerine gözlerini kapayıp dinî, ırkî özelliklerini, ekonomik, siyasi statülerini, ideolojik yaklaşımlarını kendilerini başkalarından ayırt edici bir çizgide kullanan ve imtiyazlı durumunu devam ettirmekten öte başka bir şey düşünmeyen statüko taraftarları, diğer tarafta insanlığın daha iyiye, daha güzele, daha doğruya layık olduğuna inanıp maddî-manevî fedakarlıktan kaçınmayanlar.

Şahsî mi kurumsal mı, mahallî mi genel mi bu mücadele? Zaman ve zeminine göre değişiyor. Bazı yer ve zamanlarda şahsî ve mahallî, bazılarında ise kurumsal ve genel. Bu mücadelenin

neticesi ile ilgili ümitleri dile getirmek (tahmin veya kehanet değil), galibi ve mağlubu şimdiden ilan etmek için de şöyle diyelim: Bu mücadelenin mağlubu şeksiz ve şüphesiz statüko taraftarları ile ön yargılarının esiri kişiler, kurumlar ve devletler olacaktır.

Bu gidişatı görememe hem ayıp hem de körlüktür. Başkalarının düşmanlıklarından beslenenlere artık yenedünyada yer olmadığını birilerinin anlaması lazım. İnsanlığın enerjisinin boş ve abes işlerde bir hiç uğruna harcanmasının kimseye kazandıracığı bir şey yok. Kaybeden, içinde Müslüman'ı, Hıristiyan'ı, Yahudi'si, zengini-fakiri, kadını-erkeği ile hepimizin olduğu dünya ve dünyalılar olacaktır. Kaybedilen zamana yazık. İnsanlık daha iyisine layık.

Anket Sonuçlarında Batı-İslâm Çatışması

Bilgi edinme kaynakları içinde 'ilahi vahy' olmayan kişinin veya sistemin kafası karışıklıktan kurtulamaz. İddialı bir tespit olarak görmeyin bunu. Zira bu ve son tahlilde bu manayı taşıyacak nice cümleler şimdiye kadar hem doğu hem de batı dünyasında yüzlerce-binlerce insan tarafından dile getirilmiştir.

Tabi yanlış anlamaları engellemek için hemen ilave etmek lazım; İlahi vahy derken akla, zaman, mekân ve insan unsurlarından meydana gelen değirmenin çarkları altında ezilmemiş, her şeye rağmen tahrif ve tebdilden kendini koruyan, aslı/orijinal hâli ile ayakta duran vahy gelmelidir. Yoksa vahiy diye ileri sunulan değerler, parçacı anlamda İlahi bilgiler olsa veya bazı İlahi hakikatleri bünyesinde barındırsa da, bütüncül anlamda onun, ne İlah ile ne de İlahilik vasfıyla bir alâkası yoktur. Onlar Kur'ân'ın tabiriyle "kendilerinin ve atalarının uydurduğu isimlerden ibarettir." (Yûsûf, 12/40)

BBC'nin yapmış olduğu bir anket hatırlattı bana bu düşünceleri. 27 dünya ülkesinde, her birinde 1000'er kişi ile toplam 27 000

insanla yapılan anketin ana konusu, Batı-İslâm çatışması veya yakınlığı. Medeniyetler çatışması tezinin halk bazından sağlamasının yeniden yapılması olarak da adlandırabilirsiniz bu çalışmayı.

Yakın ve uzak gelecek adına görüşlerin, düşüncelerin, kanaatlerin ve tahminlerin sorulduğu anket, ilginç sonuçlarla dolu. Şu an devam edegelen askeri, dini, siyasi, hukuki, iktisadi ve kültürel alanlardaki Batı-İslâm çatışmasının tamamen siyasi nedenlerden kaynaklandığını ve buna halkların değil hükümetlerin, devletlerin politikalarının yol açtığına inanıyor büyük bir çoğunluk. Bunun rakamla ifadesi ise şu; Batı ile İslâm arasında bundan sonra çatışma değil, kültürel yakınlık olacak diyenlerin oranı % 56; çatışma kaçınılmaz diyenler ise % 28.

Anketin en ilginç tarafı ise İngiltere'den alınan sonuç. İngiltere'de % 77 oranında insan, İslâm ve İslâm dünyası ile ortak noktaların bulunabileceğini ve hiçbir şekilde çatışmaya ve savaşa girmeden bu ortak değerler üzerinde işbirliği yaparak mesafeler alınabileceğini inanıyor. Halbuki daha geçen ay, üzerindeki mürrekkebi dahi kurumayan Foreign Affairs dergisindeki yazısı ile bu ülkenin en üst düzey yöneticisi, 'küresel değerler uğrunda mücadele/savaş' adlı makalesi ile 'değerlerimizin üstünlüğünü göstermediğimiz müddetçe terörizmle savaş kazanılamaz' diyordu. Global değerlerin ne olduğu üzerinde anlaşabilirsek, aslında bu görüşe biz de katılırız. Ama global değerler, Batı'nın insanları farklı din, dil, cins, renk ve etnik kökene mensup olmalarından dolayı ötekileştiren, başkalaştıran, dönüştüren, asimile eden, yer altı ve yer üstü zenginliklerini sövmeyi mubah gören ve bu uğurda binlerce-milyonlarca sivil masumun ölümüne, çevrenin tahribatına yol açan savaşa meşru diyen değerleri ise, bu fikre katılmak elbette mümkün değil.

Kaldı ki o yönetici ilgili makalesinde 19. asrın sonları 20. asrın başlarına giderek Arapların Osmanlı'nın inkırazını takiben girilen ulus-devlet sürecinde totaliter yöneticileri tercih ettikleri için hata

ettiklerinden dem vuruyor; sanki o süreçte hiç rolleri yokmuş gibi. Batı'nın İslâm dünyasında düşman ilan edilmesinin haksız gerekçelerini dile getiriyor, boy aynasına hiç bakmaksızın. Teröristlerin İslâm dünyasını modernize etmek gibi bir dertleri yok diyor, petrol başta, ucuz iş gücüne kadar uzanan sömürme emellerini hatırına getirmeksizin. Ve ardından 'Bu değerler savaşında başarılı olmak istiyorsak savaşmaktan başka çaremiz yok.' diyerek, davacı, davalı, avukat ve hâkim olarak bulunduğu mahkemede kendine beraat kararı veriyor ve işin içinden sıyrıldığını sanıyor.

Gördüğünüz gibi; bahse medar siyasetçi ile oylarını alarak iş başı yaptığı kitlenin temel düşünceleri arasında taban tabana bir zıtlık söz konusu. Bu da anketten çıkan sonucu yani Batı ile İslâm dünyası arasındaki uyumsuzluğun kaynağı dini ve kültürel olmaktan ziyade siyasi tespitini doğrulamakta. Buna, daha fazla kazanmayı, ayakta kalmayı çatışmaya/savaşa bağlamış çıkar şebekelerini, ekonomi devlerini, statüko mirasyedilerini de ilave etmek lazım.

İngiltere, İtalya, Amerika ve Kanada'da taban böyle düşünürken -ki İtalya'da Batı ile İslâm orta noktada buluşabilir diyenlerin oranı % 78, ABD'de %64, Kanada'da % 73- bir başka Batı ülkesi Danimarka'da Kur'ân'da şiddet içeren beyanlar var diye onun suç unsuru sayılması gündeme geldi. Böyle bir şeyin mesela bir yasa tasarısı olarak meclise sunulması bir tarafa, bu türlü saçma bir düşüncenin kaleme alınması, halka basın-yayın yoluyla duyurulması bile şayanı hayret. Kıta Avrupa'sının kendi kitapları, o kitaplara getirdikleri dini yorumları, o yorumlardan güç alan ve geride kanların, irinlerin, gözyaşların ceyhun olup aktığı tarih sayfalarının bize de anlattığı ve hatırlattığı çok şeyler var; ama biz dinimizden, kültürümüzden aldığımız edebimiz, nezaketimizle susuyor ve gerçekleri anlamaları için sabırla bekliyoruz. Hocaefendi'nin yaklaşımı ile "zamanın çıldırtıcılığı içinde sabır edip, hakikatleri sükûtun çığlıklarına havale ediyoruz."

Anlaşılan o ki Batı’da kafalar karışık; çünkü İlahi vahyin yönlendiriciliğinden uzak. Bir başka anlatımla sular bulanık. Ama olsun, çünkü “Su bulanmayınca durulmazmı!”

İslâm’ın 2.0 Versiyonu ve Rahatsız Olanlar

Başlıkta gördüğünüz 2.0 bir bilgisayar terimi. Piyasaya sürülmüş bir ürüne 1.0 dendi ise, onun bir üst ve geliştirilmiş versiyonu daha yüksek bir sayıyla ifade ediliyor. Bu teşbihi Middle East Forum adlı düşünce kuruluşunun İslâm karşıtlığı ile ünlü direktörü Daniel Pipes, İsrail Jerusalem Post gazetesinde çıkan bir makalesinde kullanıyor. Pipes’a göre Ayetullah Humeyni, Üsame Bin Ladin ve 5 Kasım 2009’da Texas Ford Hood askeri birliğinde terörist eylemde bulunan Nidal Hassan İslâmcılığın 1.0 versiyonunu temsil ederken, Recep Tayyip Erdoğan, Avrupa’da yaşayan ünlü düşünür Tarık Ramadan ve ABD’nin ilk Müslüman milletvekili Keith Ellison İslâmcılık 2.0 versiyonunu temsil ediyor.

Pipes’in yaptığı bu teşbih ve yaptığı mukayesede ayırt edici faktör, şiddet. Şiddeti kabul ve tatbik bakımından ikinciler, birincilerden çok ayrı bir yerde yer alıyor. Birinciler rahatlıkla insan öldürürken, ikinciler buna karşı çıkıyor. Birinciler yeryüzünün küresel bir halifenin başkanlığında şeriatla yönetildiği bir dünya tasavvur ederken, ikinciler buna hayır diyerek birlikte yaşanabilir bir dünya tasavvuru ön görüyor. Birinciler totaliter yönetimleri, teknik ve teknolojinin atom silahı vb. ürünlerini elde edip, şiddetlerini küresel hâle getirmeyi planlarken, ikinciler şiddetle rejimlerin değiştirilmesinin uzun vadeli olmadığını, İslâm’ı siyasal bir güç yapmadığını görüp, taban kitlenin gönlünü kazanmayı hedefliyor. Bu politikanın tabii uzantısı olarak da Cezayir’den Bangladeş’e, Türkiye’den Irak’a meşru yollarla iktidara geliyor. İkinciler bununla da kalmıyor; hayata geçirdikleri bu çekici ve cazibeli modellerle başka İslâm ülkelerinde hem siyasi

partiler, hem sivil toplum kuruluşları hem de sıradan vatandaşlar için örnek oluyor. Pipes'a göre sonuç; Üsâme b. Ladin misali mağaralarda hayatlarını sürdürenler değil, halkın ve hayatın içinde olan ikinciler kazanıyor.

Pekâlâ insanlığın güvenliğinden geleceğine uzayan yolda hangi anlayış, hangi yorum daha tehlikeli? Bu sorunun cevabına “elbette birinciler” diyorsanız sınıfta kaldınız! Pipes'a göre ikinciler daha tehlikeli. Üç ayrı dayanak noktası var Pipes'ın. Bir; bunlar ülkelerini yeniden şekillendiriyor. İki; başka İslâm ülkeleri için çekici model oluşturuyor. Üç; geleneksel değerleri görmezden gelip özgürlükleri yok ediyor. İşte bu üç nokta itibarıyla İslâm'ın 2.0 versiyonu, şiddet yanlısı 1.0 versiyonunun zalimliğinden daha tehlikeli.

İnanın veya inanmayın, ciddiye alın ya da almayın eksigi var fazlası yok söylenenler bundan ibaret.

Herkes böyle düşünmüyor ABD tabii ki. Tam karşı kutuptan bir başka misal vereyim sizlere. Haftalık Newsweek dergisinin köşe yazarlarından Jacob Weisberg 23 Kasım tarihli dergide yayınlanan makalesinde bir zamanlar Üsâme b. Ladin'in en büyük destekçilerinden olan Nasri b. Hammad ve Ahmed Halidi'nin şiddet yanlısı politikaların yanlışlığını kabul ettiklerini ve etrafındakilere: “Kaç tane masum sivil öldürdünüz?” diye sorduklarını aktarıyor. Hakeza dünyaca ünlü İslâm âlimi Yusuf Karadavi'nin masum sivillerin öldürülmesini yasaklayan fetvası ile Mısırlı Seyyid İmam Şerif'in Batı'ya ilan edilen topyekûn savaşın son bulması gerektiğine dair ifadelerini aktarıyor. Bütün bunlardan sonra kanaatini söyle açıklıyor: karşımızdaki Müslümanlar artık 2001 yılındaki Müslümanlar değil. Cihada, teröre, Batı'ya çok farklı bakıyorlar. Düşüncelerinde radikal değişiklikler var; biz de bunları görmeli ve cihad anlayışımızı yargılamayız.

Aynı istikamette bir görüşü de 18 Kasım tarihli New York Times gazetesinde Steve Simon ifade ediyordu. Yazısının başlığı

aynen şu: “Why we should put jihad on trial?” yani “Cihad anlayışımızı niçin yargılamıyoruz?”

Belki uzun sayılabilecek bir özet oldu; ama Batı'nın düşünce dünyasından basın-yayına yansımış iki önemli bakış açısını aktardım sizlere. Benim burada anlamakta zorlandığım Pipes ve düşünce ortaklarının rahatsızlık nedeni? Yeri geldiğinde meseleyi Asr-ı Saadetle temellendirerek tarih boyunca mağduriyet ve mazlumiyetlerini ön plana çıkartan; bu arada kadirnâşinaslık yapıp iyi örneklerden hiç bahsetmeyerek şuurlu bir karartma eylemine girişen bu tip insanların -İslâm 2.0 versiyonu ile alâkalı tespitlerini olduğu gibi doğru kabul etsek bile- İslâm düşüncesinin almış olduğu bu formdan rahatsız olmalarının sebebi ne?

Doğru kabul etsek bile dedim; çünkü Pipes'ın İslâm 2.0 versiyonunun daha tehlikeli olduğuna dair ileri sürdüğü gerekçelerin üçüncüsü bilgi yanlışlığı içeriyor. Şöyle diyordu Pipes: “Geleneksel değerleri görmezden gelip özgürlükleri yok ediyor!” Her şeyden önce İslâm'a göre geleneğin meşru gelenek adını alabilmesi için onun Kur'ân ve sünnet temelinde dayanması gerekir. Özgürlüklerin reddini ihtiva eden ne teorik ne de pratik yani ne bir ayet ve hadis, ne de Hz. peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) pratiğini İslâm'da göstermek mümkündür. Bu ana kökenden sapma manasına gelebilecek yorum ve uygulamalara gelince, onlara ne örf- adet, ne de gelenek-görenek ismi verilebilir.

Diğer gerekçelere yani başka ülkelere örnek olma ve yeniden şekillendirmeye gelince, bundan daha iyi ne olabilir ki? Başkalarının şiddet yanlısı düşünce ve eylemleri terk ederek daha güvenli bir dünya oluşması için katkıları takdirle karşılanmalı değil mi? Çoklarının takdirle karşıladığı bu rahatsızlıkları onlar hakkında söylenen “kendi kimliklerini ötekileştirdiği insan, millet ve devlet üzerine kurup, onlarla yapacağı çatışmalarla beslenen ve ancak bu faaliyetlerle ayakta kalabilen bir zihniyet” söylemlerine haklılık kazandırmıyor mu?

Aynı dünyaya ait bir başkasının hem de aynı günlerde yaptığı şu açıklama zihindeki kuşkuları artıran bir başka faktör bence. Şöyle diyordu o ünlü: “Türkiye’de ordu demokratik olmayan ama demokrasinin güvencesi olan bir kurumdur.” Türkiye’de yaşananlar özelinde meseleye bakınca bu açıklamanın hem zamanlamasını hem de muhtevasını bir kenara kaydetmekte fayda var.

Kur’ân ‘Siz hidayette olduğunuz müddetçe, dalalette olanların dalaleti size zarar vermez’ (Mâide, 5/105) buyuruyor. Müspet hareketin temel dayanak noktasını oluşturur bu ayet. Müspet hareketi kendilerine şiar edinenler söylenenlerden hareketle doğru yolda oldukları çıkarımını yapıp takdirlerle şırmarmadan, tenkitlere şaşırmadan yollarına devam etmelidir.

ABD’de Hikmet-i Hükümet ve İslâm

“Bütün camileri monitörle izleyelim; Mekke’ye bombalı saldırı tehdidinde bulunalım; İslâm’a taraftar olanlara 20 yıla kadar hapis cezası verelim; İslâm bir din değildir; bütün dünyayı siyasi hâkimiyeti altına almak isteyen bir sistemdir...” ve daha neler neler. İddia, hezeyan, tehdit, saçma ne dersiniz deyin, düşünceden nasibi olmayan bu cümleler, her gün e mail adresimize düşen yüzlerce haber içinden sadece birkaçı. Bu haberlerin İslâm ile Batı arasında var olan mevcut uçurumu derinleştirmekten başka hiçbir gayeye hizmet etmediğini düşünüyorum. Hele söz konusu ülke ABD ise, bunların dünya genelinde ve özellikle İslâm ülkelerinde var olan Amerikan karşıtlarının elini güçlendirdiği kesin. Zannediyorum akl-ı selim sahibi herkes de böyle düşünüyor. Bununla birlikte Sovyetlerin çökmesi ile başlayan, 11 Eylül ile ayrı bir hız kazanan İslâm-Batı karşıtlığı sürecinde değişen neredeyse hiçbir şey yok. Sadece vicdanının sesine kulak veren bazı kişiler hariç. Bahse medar olan ve ABD toplumunda hayatını sürdüren sağduyuyu sahibi vicdanının sesini

dinleyen bu kişiler şimdilik cılız bir sesle de olsa ‘Artık yeter!’ demeye, din özgürlüğü, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi evrensel değerlerin Müslümanlar için de geçerli olduğu hakikatini dillendirmeye başladılar. Kamuoyunu bu türlü şeylerle meşgul edilmemesi, bunlara bir ‘son’ verilmesi gerektiğini işaret ediyorlar. Keşke, kendi içlerinden çıkan bu aykırı seslere idarecilerden, medya mensuplarına kadar herkes kulak kesilse!

Aslı astarı olmayan, ne dinî, vicdanî ve ahlâkî ne de kısa, orta ve uzun vadede dünyevi çıkarlarına yönelik aklî bir temele dayanmayan bu düşünceleri seslendirenler kimler? Bu türlü sözde düşüncelerle kamuoyunu yanlış bir şekilde bilgilendirmek, şartlandırmak ve yönlendirmek isteyenler; evet kim bunlar?

Ne yazık ki bu sorunun tek bir cevabı yok. Çünkü bir reklâm filminde ifade edildiği gibi ‘ağzı olan’ konuşuyor. ‘Kimin eli kimin cebinde’ belli değil. Güçsüz, zayıf, mahkûm olan kişi, kurum, sistem, devlet, din, kültür herkes ve her şey şamar oğlanı hâline gelmiş zira. Gelen vuruyor, giden vuruyor. Ve yine ne yazık ki ilmi düşünceyi hayatın her alanında hâkim kılmak için düzenlemeler yapan zihniyete sahip bu ülkede, sözü edilen ve her tarafından kin ve nefret akan düşünce sahiplerinin ehliyetleri sorgulanmıyor. Hatta daha ötesi, devletin 2008 başkanlık seçimi yarışına aday aday olarak katılan birisi tarafından dahi dile getirilebiliyor. İşin vahim tarafı da zaten burası.

İslâm özelinde kamuoyunu yanlış bilgilendirme ve yönlendirme probleminde ABD son verebilir mi? Bence verebilir ve vermelidir de. Neden?

Birinci olarak; kuruluşundan bu yana demokratik devlet gelişimine sahip olması ABD için çok büyük bir şanstır. Çoğulcu toplum yapısı, bu yapının gerektirdiği lokal ve federal idari yapılar, sivil toplum örgütlerinin toplum ve resmi daireler nezdindeki yaptırım gücü ve etkinliği sözünü ettiğimiz şansın alt unsurlarını oluşturmaktadır.

İkincisi; inanma, inandığı değerleri yaşama, örgün eğitim ve eğitim kurumları ile bu inancı gelecek nesillere aktarma, devletin varlık ve bekasına zarar vermeyecek şekilde örgütlenme anlamına gelen din özgürlüğü, ABD'nin baştan bu yana kabullediği bireysel haklar kategorisindedir. Dünya coğrafyasında bir milyon nüfusa sahip inanç grupları bu haklardan istifade ederken, Müslümanların etmemesi, etmemesi için düşüncelerin ortaya atılması çifte standardın göstergesidir. Halbuki yukarıdaki alıntılardan da görüleceği üzere kamuoyuna mal edilmek istenen İslâm ve Müslüman düşmanlığıdır. 11 Eylül faturasının terörist eylemlere karışan Müslümanlara kesilmesi anlaşılabilir olsa da, bunun İslâm ve Müslüman düşmanlığına dönüşmesi ülke içinde de, dışında da katıyen anlaşılammaktadır. Her din içinde radikalizme kayan kişiler ve gruplar olabilir. Dinden daha ziyade siyasi ve ekonomik sebeplerin ağırlıklı rol oynadığı bu süreci gözden uzak tutup, İslâm düşmanlığı yapmak hadiselerle at gözlüğü ile bakmaya eş değer bir yaklaşımdır.

Üçüncüsü; başta ABD olmak üzere bütün devlet ve milletlerin; kısacası tüm insanlığın âlî menfaatleri, İslâm eksenli yanlış bilgilendirme ve yönlendirmelere son verilmesini gerektirmektedir. Küresel bir köyde yaşıyoruz artık. Bu köy içinde eğer farklılıklar bir zenginlik olarak kabul edilmez ve insanlar dinleri, dilleri, renkleri, ırklarından dolayı köklü ayrımlara tabi tutulacak olursa, iki asır önce yaşanandan çok daha farklı bir savaş bizi bekliyor demektir. Tek alternatif; öteki olan herkesi ortadan kaldırmaktır. Nitekim gariptir ve garip olduğu kadar da acıdır ki bunu da seslendirenler vardır günümüzde. Seslendirilen düşünce şu; İslâm ülkelerinde taş taş üzerinde bırakmayıp, oraları açık bir otopark hâline getirmek. Bu yapılmayacağı ve yapılamayacağına göre; uzlaşî kültürünü dünya geneline hâkim kılıp ahenk içinde yaşama tek çare ve bütün insanlığın menfaatinedir.

Medyaya bu istikamette çok büyük görev düştüğü aşîkârdır.

Toplumsal infiallere yol açabilecek, ideolojik kampaşma dönemlerinin ağzıyla haberlere bültenler içinde yer verilmemesi gerekir. Gazete ve TV'lerde sorumlu yayıncılığın gereğı olarak konu ile alâkalı uzmanların çalıştırılması şarttır ve elzendir. Uzmanlar hem haberlerin muhtevasını kontrol etmeli hem de yayın sonrası yol açabileceğı muhtemel tepkileri hesaba katmalılardır. Zira kut-sala hakaret özelliğini taşıyan her haber, her yorum başta 9 milyon ABD vatandaşı Müslüman'ın, ardından 1,5 milyarlık Müslüman dünyasının vicdanını derinden yaralamaktadır. Yaranın derinliğı ve verdiğı sızı kurşun yarasından daha derin ve daha acıdır.

ABD'de resmî ve sivil kurumların temsil ettiğı ortak akıl-isterseniz hikmet-i hükümet diyelim- bu problemin üstesinden er veya geç gelecektir. Arzumuz, beklentimiz vicdanlar harap olmadan bu işin başarılmasıdır.

Vatikan'ın Açıklaması!!!

Papa'nın Almanya Regensburg İlahiyat Fakültesi'nde yaptığı konuşmanın İslâm dünyasından aldığı tepkiler herkesin malumu. Bu tepkiler Vatikan'ı açıklama yapmaya mecbur bıraktı. Fakat ne yazık ki yapılan açıklama hiç de ikna edici değıl. Yapılan açıklamaya göre güya Papa'nın, İslâm'ın cihad öğretisini tartışmak, Müslümanların konu üzerindeki düşüncelerini tartışmaya açmak veya hislerini incitmek gibi bir niyeti yokmuş. Tek gayesi radikalizmi ve şiddet olaylarında dinin motive gücünü reddetmekmiş!.

Kendilerinin dahi inanmadığı bu açıklama Vatikan için aslında Papa'nın yaptığı konuşma kadar ayrı bir sıkıntı kaynağı. Çünkü bu defa muhatapları sadece Müslümanlar değıl, yapılan konuşmayı Müslümanlara hakaret olarak algılayan ve İslâm dünyasından özür dilemesi gerektiğı kervanına katılan kendi dindaşları da devrede Papa'nın ve Vatikan'ın.

İsterseniz bir kere de siz bu gözle okuyun Papa'nın konuşmasını. Ne demişti Papa meşhur konuşmasında; Bizans İmparatoru II. Manuel Paleologos ile İranlı bir düşünür arasında geçen diyalogdan imparatorun görüşlerini aktarmıştı. Papa'nın -pardon İmparatorun- görüşleri şunlar: (Hâşâ!) “İslâm ile akıl arasında bağ yok, İslâm'ın tanrısı soyut, İslâmi cihad akla ve Tanrıya karşı, Hz. Muhammed insanlığa kötü ve insanlık dışı şeyler getirdi, dinini kılıç güç ile yaydı.” İnsaf etmek lazım, bu cümleler de radikalizmi ve dinin şiddet olaylarındaki motive gücünü red nerede?

Papa, bu sözleri, Bush'un 11 Eylül sonrası yaptığı irticâli konuşmada, olayın sorumluları olarak görülen Müslümanlardan hareketle “Haçlı Seferleri” türünden şuur altı müktesebatını yansıtan bir söz olarak söylemiş olsa, bu açıklamanın yine de izah edilebilir, kabul edilebilir bir yanı olurdu. Ama hazırlıklı olduğu besbelli, eldeki yazılı metinden okunan ve üstelik “Alıntı yapıyorum, alıntı bitti.” vurgulamaları ile yapılan bir konuşmadan söz ediyoruz.

İlim adamlığı ciddi sorumluluk yükler insana. Teolojik tartışmaya girmenin hiçbir manası yok söylenen şeyler çerçevesinde. Ne soyut Tanrı inancı, ne cihad öğretisi. Çünkü ortada düşüncelerini, inancını, bakış açısını cesur ve mert biçimde kamuoyuna arz eden bir muhatap yok. Asırlar önce gerçekleşen bir tartışmada sarf edilen sözlerin arkasına sığınarak düşüncelerini ifade eden sözde ilim adamı ile ne konuşacaksınız ki?

Ama söz konusu olan şahıs Katolik dünyasının temsilcisi, hatta onların inancına göre Tanrı'nın yeryüzündeki yanılmaz ve yanılmaz temsilcisi(!) olursa hadisenin farklı boyutları olduğunu nazardan dur etmemek gerek. Özellikle konuşmanın siyasi içeriği ve dünyanın savaş-barış özelindeki mevcut durumu konuşmaya yüklenen, yüklenmek istenen manaları daha anlamlı kılıyor. Zaten günlerden beri devam eden üst düzey tepkilerin,

Hıristiyan dünyanın da katıldığı tartışmaların altında yatan sebep de bu.

Hadisenin bir başka yönü, Papa'nın bu konuşması ile Vatikan'ın Müslümanlara yönelik çizgisinin değişip değişmeyeceğidir. Herhangi bir soruya doğru cevap verebilmek için önce sorunun doğru sorulması gerekir. Onun için fikri ve zihni bir egzersiz anlamında isterseniz soruyu bir de şöyle soralım; Vatikan'ın Müslümanlara karşı tavır ve tutumları tarih boyunca farklı mı oldu? Eğri oturup doğru konuşmak lazım, iç dünyalarındaki genel kabulleri bilemem ama dış dünyaya yansıtıkları ilişki biçimleri bu farklılığı göstermektedir. En azından müteveffa Papa 2. Paul zamanında Katolik Hıristiyan-Müslüman ilişkisinde varılan nokta, mazi ile mukayese edilemeyecek boyutlarda müspet. İşte bu açıdan Papa'nın çıkışı İslâm dünyasını yukarıda sorduğumuz soruya cevap aramaya sevk ediyor. İKÖ'nün bu çerçevede bir toplantı yapacağını duyurması bunun göstergesi.

Yalnız, şu unutulmamalı ki Vatikan'ın tavrı ne olursa olsun, bizim Müslümanlar olarak duruşumuz bellidir. Kur'ânî ve Nebvî prensipler bizim, uzatılan dostluk eli veya tam aksi düşmanlık tutumu karşısında nerede ve nasıl duracağımızı belirlemiştir. 15 asırdan beri de -bazı dönemlerde görülen kayma ve sapmalar hariç- Müslümanlar olarak hep aynı yerde bulunuyoruz ve bu yeri korumaya devam edeceğiz.

Hadisenin bir de ABD'deki ikili ilişkiler çerçevesindeki yansımalarından bahsedeyim size. Konuşma yapıldığı günden beri bazı Hıristiyan kuruluşlarından veya diyalog çalışmaları münasebetiyle münasebettar olduğumuz kişilerden özür dileyen mesajlar alıyoruz. Papa'nın konuşmasına inanamadıklarını, alıntı yaptığı cümlelerin Hz. İsa'nın prensiplerine uygun olmadığını, tarihi açıdan da "historically inaccurate, hateful, cowardly, incendiary, and a tired old Christian propagandistic stereotype of an enemy" yani yanlış, nefret dolu, korkak, kışkırtıcı, Hıristiyanların artık

eskimiş propagandist düşman ön yargısına” dayandığı anlatıyor. Bu konuşmadaki muhatapların Yahudiler veya zenciler olması durumunda “hate speech; nefret konuşması, discrimination; ayrımcılık” suçundan dolayı ilgili şahsın kanuni kovuşturma geçireceğini söylüyor. Daha sonra ifade ettikleri ise tam anlamıyla bir özeleştiri; “Tarihi gerçekler şunu göstermektedir ki Hıristiyanlardır -Müslümanlar değil- başka din mensuplarını yıllarca işkence ve baskıya tabii tutan, yüksek rakamlarla ifade edilebilecek sayıda öldüren. Eğer Müslümanlar yayılmacı bir mantıkla başkalarına saldırdı ise tarihte, Hıristiyanlar aç gözlü, yağmacı ve haris biçimde onlardan daha fazla yayılmacılık yapmışlardır. Hıristiyanlardır -Müslümanlar değil- nükleer silahlardan, Yahudilere yapılan soykırımdan, bugün İsrail, Lübnan, Filistin, Ürdün, Suriye, Irak ve birçok yerdeki savaştan sorumlu olan. Dünyanın yer altı ve yer üstü zenginlikleri Hıristiyanların elindedir bugün ve 3 milyar insan bu yüzden fakirlik, açlık, susuzluk problemi ile karşı karşıyadır. Bir Hıristiyan olarak, bu suça ortaklığımı itiraf ediyor ve Tanrı’dan affımı talep ediyor ve sizden tekrar tekrar özür diliyorum.” Hemen ifade edeyim Müslümanlar değil vurgusu ilgili şahsa ait. Kim bu diyorsanız, ismi bende mahfuz ama şu kadarını söyleyeyim, hatırı sayılır, uluslararası saygınlığı olan bir üniversitede Hıristiyan dini üzerine eğitim veren bir profesör.

Bana ulaşan e-maillerden sadece bir tanesini paylaştım sizlerle, daha yüzlercesi var. Neden mi? Papa’nın bu konuşmasını fırsat bilip; diyalog çalışmalarına karşı öteden bu yana mesafeli duran, tavır takınan, eleştirel düşüncelerle söz konusu çalışmalara dostça veya düşmanca yön ve istikamet vermeye çalışan veya bu yolun gayri İslâmi olduğunu ayet ve hadislerle ispata çalışıp diyalog gayretlerinde bulunanları kâfirlikle itham edenlere kadar çok geniş bir yelpazede yer alan kişilere fikir vermek için.

Şahsen Papa’nın şuur altında yatan gerçek düşüncelerini ortaya koyduğu bu konuşmanın bizzat kendisi, diyalog ekseni

çalışmaların gereğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Asırlık ön yargıların kırılmasının yolu, o ön yargıya sahip kişileri muhatap almaktan, küreselleşen ve birlikte yaşamaktan başka alternatifimizin olmadığı dünyada ön yargıları, tarihi düşmanlıkları kırmanın yolu birbirimizi birbirimizden dinleyerek anlamaktan geçer.

Tamamıyla tamirin, insanın, ibdânın, ıslahın –dikkat edin tahrip değil– söz konusu olduğu ve milyarlık kitlelerin düşünce, bakış açısı, kabul değişikliğinin gözetildiği böylesi çalışmaların hemen netice vereceğini beklemek elbette safdilliktir. Hz. Eyyûb (aleyhis-selam) sabrı içinde doğru bildiği yolda yürümek aranan öncelikli şart bugün. Kahin, sihirbaz vb. onca iftira, baskı, eziyet, işkence, sürgün onca fiziki müdahalelere rağmen doğru bildiği yoldan dönmeyen Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellen), içinde yaşadığımız dünyanın gerçekleri istikametinde bunu tek yol, mecburi istikamet olarak gösteriyor. Yoksa yukarıda örnek olarak verdiğim e-mailin sahibi ve daha onlar gibi yüzlercesi de olmazdı sanırım.

Keşke aynı çizgide yer aldığımız dostlar da, oturdukları masa başında “dinler arası diyalog mu, din mensupları arası diyalog mu” gibi kavramsal tartışmalarla vakit öldüreceğine, sahaya inip bu ön yargılara sahip kişilerle birebir ilişki kursalar. İlmî yeterlilikleri, dini bilgileri, kültürel düzeyleri, yabancı dile hakimiyetleri, akademik kariyerleri bu işi yapanlardan daha ileri seviyede! İnanın bana.

The Da Vinci Code

Bu yazı, bir film değerlendirme yazısı değildir. Hatırlayanlarımız olacaktır, Dan Brown’ın The Da Vinci Code adlı romanından sinemaya uyarlanan aynı adlı film dünya gündemini çok meşgul etmişti. Gerçi bu roman, 2003 yılından beri dünyada birçok kişinin ilgi alanına girmiş, roman çeşitli dillere yapılan tercümeleri ile birlikte 40 milyon adet satmış ve film de kapalı gişe oynamıştı.

Nedir ve nedendir romana veya sinemaya bu ilgi; hem de Dan Brown kendisi ile yapılan röportajlarda romanın baştan sona hayal mahsulü olduğunu söylemesine rağmen? Söz konusu esere göre; Hıristiyanlığın kutsal peygamberi Hz. İsa, Mary Magdalene isimli bir kadınla evlidir ve bu kadın, Hz. İsa çarımha gerildiğinde bir kız çocuk doğurmak üzere hamiledir. Çarımhın ertesinde gerçekleşen yeniden dirilmede, Hz. İsa'yı tanıyan da işte bu Mary Magdalene'dir. Hz. İsa'nın babası olduğu bu çocuk, daha sonra annesi ile beraber Romalıların zulmünden Fransa'da bir sahil kasabasına kaçır. Bu kızın neslinden gelen birisi, çok ileriki yıllarda Fransa'nın kraliyet ailesinden birisi ile evlenir ve nesli günümüze kadar uzar. Katolik dünyasından Opus Dei isimli bir grup iz sürerek bu gerçeği bulur. Bu kutlu soy ağacının bütün bilgilerini bir kilisenin mahzeninde saklar. Hatta bu işe son vermek için de adeta bir mafya örgütü gibi çalışarak, hem bu gerçeği bir şekilde öğrenen birkaç kişiyi hem de soyu Hz. İsa'ya dayanan son temsilciyi öldürmek için çalışır.

Eksiği ve gediği ile filmin özeti bu. Bu satırları okuyan hemen herkesin tahmin edeceği gibi, Hıristiyan dünyasından çok farklı tepkiler oldu bu temanın işlendiği esere. Tabii haklı olarak. Kimileri kilisenin bir mafya örgütü gibi gösterilmesine, kimileri bu tip hayal ve kurgulara Hz. İsa'nın konu edilmesine ciddi tepkiler gösterdi. Birkaç gün önce filmi izlemeye gittiğim salonun girişinde ellerinde pankartlarla protesto gösterileri yapan bir grup vardı ve bu manzarayı hemen her yerde görmek mümkün bugün. Fakat gariptir kimileri de bunun olabileceğine inandı. Nitekim yapılan anketler bu inanmayı doğruluyor. Fransa'da yapılan bir ankete katılanların % 60'ı bunun doğru olabileceğini söylüyorlar. History kanalının binlerce dolar harcayarak yaptığı belgesellerde, kutsal soy ağacının DNA testleri ile tespitine kadar uzayan iz sürmesini de hatırlamak icap eder sözün burasında.

Bir Müslüman olarak, Kur'an'da ve sahih hadislerde bize

anlatılan Hz. İsa (aleyhisselam) gerçeğine bağlı olarak, bunun yazarının da dediği gibi sadece hayal mahsulü olduğuna inanıyorum. Peygamber telakkimiz de zaten bunu amirdir. Hatta bunu kutsala hakaret, insanların inanç değerlerine saygısızlık olarak görüyorum ki bu yazının kaleme alınış sebebi de zaten budur.

Fakat, şu gerçeği de ifade etmeden geçemeyeceğim; bizim peygamber telakkimiz ile Hıristiyan dünyanın -kendi aralarında küçük/büyük görüş farklılıkları olsa da- peygambere bakışı ve kabullenışı birbirinden alabildiğine farklıdır. Onlara göre; asli günah ile insanoğlu, mahiyetlerini temize çıkarmaları imkânsız bir günah işliyor. Nesilden nesile, insandan insana tevarüs eden bu günaha bir son vermek için, Allah bir kurtuluş planı yapıyor. Bunun için önce insanların idrak seviyesine göre kendisinin ilham ettiği peygamberleri gönderiyor. Günahattan masum olmayan bu peygamberlerin vazifesi, insanlığı Tanrı'nın İlahi özelliklerini bırakıp, insani özelliklerle inişine, zihinlerin bunu kabulüne hazır hâle getirmektir.

Konumuzla alâkalı değil ama yeri gelmişken bitirelim: İnsanlık belli bir kıvama gelince Logos/Tanrı, kendi tanrısal özelliklerini bırakıp, insan özellikleri ile yeryüzüne geliyor. Ve sonra malum hikaye; son akşam yemeğinde ekmeği bölerek 'Benim bedenimdir.' şarap 'Anlaşmamın kanıdır; Tanrı'nın yeni ahidini getirdim, onun kurbanı benim.' diyor ve çarmıhta "Rabbim beni neden bıraktın?" diyecek kadar çile çekerek, asli günahı affediyor ve yeniden İlahi özelliklerine geri dönüyor. Böylece Tanrı, insan şartlarında ölecek asli günahla her insanın mahiyetinde oluşan gedığı kapatıyor.

Hıristiyanlığın peygamber telakkisi ne olursa olsun, İslâmi açıdan baktığımızda; dinler insanlığın sahip olduğu kutsal değerlerin başında gelir. Hiç kimse, bir din tarafından kutsal sayılan değeri, düşünce ve ifade özgürlüğü kavramının arkasına sığınıp hakaret etme hakkına sahip değildir, olamaz ve olmamalıdır.

İnsan inanmasa da başkasının inandığı, saygı gösterdiği değerlere zarar verecek, söz, tavır, tutum ve davranışlar içine girmemelidir. Bu son tahlilde insanlık olarak bizim toplumsal huzurumuza zarar verir.

Yine İslâmi açıdan; bir peygamber olan Hz. İsa'yı (aleyhisselam) bu şekilde tasvir etme, peygamberlerin temel vasıflarından olan ismet sıfatına aykırı bir yaklaşımdır. Bir başka ifadeyle, dini ve tarihi gerçekleri çarpıtmaktır. Dini değerlerine vakıf ve saygılı bir Müslüman, bu hadiseden karikatür krizinde Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) yapılan hakaret ölçüsünde rahatsız ve rencide olmuştur. Çünkü herkesin bildiği gibi, Hz. İsa (aleyhisselam) Müslümanların peygamber olarak varlığını kabullenmek ve inanmak zorunda olduğu peygamberler cümlesindedir.

Arzumuz o ki; pozitivizm döneminin aksine bütün dünyada dinlerin her geçen gün insanlık nezdinde ayrı bir değer kazandığı günümüzde, bindiğimiz dalı kesercesine dini değerlerle oynanmamalı. Ticari, siyasi, kültürel menfaatler uğruna onların harcanması düşünülmemelidir. Bu kendi elimizle kendi geleceğimizi dinamitleme demektir. Gelecek nesiller bunun bedelini çok acı öder.

Şeriat Mahkemeleri ve İngiltere

2008 Aralığında New York Times'in manşetine taşıdığı bir haber Batı kamuoyunda büyük yankı uyandırmıştı. Konuya spekülâtif açıdan yaklaşan başka gazetelerin "İngiltere şeriat mahkemelerine izin verdi." şeklinde manşetlerine taşıdığı bu haber İngiltere'de yaşayan Müslümanların ailevi problemlerinde İslâm hukukuna göre hüküm veren mahkemelere müracaatından ibaret. Hayatın her alanını kapsamayan, İngiltere hukuk sistemini ve siyasi yapının egemenliğini zedelemeyen sınırlı alandaki bir uygulama bu aslında.

Kullandığım cümlelerden hadiseyi küçümsediğim gibi bir sonuç çıkartılmasın; aksine çok önemli bir adım olarak görüyorum bunu. Zaten okuduğunuz yazıyı kaleme alış nedenimiz de bu. Kaldı ki hem İngiltere’de hem de İngiltere sömürgesi olan ülkelerde yıllardan beri var olan bu uygulamanın yeni imiş gibi gösterilmesindeki farkı da itiraf edeyim ki anlayabilmiş değilim.

Genelde boşanma hadiseleri üzerine düşünülen bu düzenlemeye ne İngiltere hukuk düzeni, ne siyasî yapısı ne de halkı yabancı. Aksine Church of England mensupları bu hakka kuruluşundan bu yana sahipler. İngiltere Yahudilerinin ise 100 yıldan beri ailevi problemlerinin dinî hukuklarına göre çözüldüğü “beth din” adıyla anılan mahkemeleri var. Bu zaviyeden bakınca Müslümanların elde etmede çok geç kaldığı bir hak olarak dahi bakabilirsiniz buna.

Yarınlarmızı bugünlerimizden çok daha fazla alâkadar eden bu önemli hadiseye çok farklı açılardan bakabiliriz. Toplumsal sözleşme esası üzerine kurulu siyasî yapılanmalarda devlet vatandaşının dinî inanış ve tatbikatına birebir müdahale etmiyor. Başka bir tabirle siyasî otorite olarak dinî olanı, ahlâkî olanı belirlemeye kalkmıyor. “Şuna inanacaksın, buna inanmayacaksın, inancını şöyle uygulayacaksın.” türünden baskıcı yönetimleri hatırlatan zorlamalara girmiyor. Onların kendi inançları istikametindeki isteklerine temel hak ve hürriyetler zaviyesinden bakıyor. Bu uygulama ile İngiltere, kuruluşundan bu yana çoğunluğunun inandığı dini değerleri, oturumuna izin verdiği, hatta vatandaşlık hakkını tanıdığı başka din ve ırk mensuplarına dayatmayı din ve vicdan özgürlüğüne muhalif görüyor. Böylece devlet olarak dine taraf olmasa da kayıtsız kalmıyor.

İngiltere’yi merkeze alarak söylemeye çalıştığımız devletin din karşısındaki bu tavrı İslâm’ın temel değerlerine ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) dönemi başta olmak üzere 15 asırlık siyasî kültürümüze muvafık olduğu gözden

kaçırılmamalıdır. Tek başına Medine vesikası ve Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) başkanlığını yaptığı Medine şehir devleti bu felsefenin bütünüyle tatbik edildiği teori ve pratiklerdir. Konuya aşına olan herkesin bildiği gibi Medine vesikasına imza atan Medine Yahudileri, müşrikler devlet çatısı altında birlikte yaşamının getirdiği mükellefiyetlerde Müslümanlarla ortak, evlenme, boşanma gibi ailevî meseleler başta özel alanı ilgilendiren konularda ise kendi inançları veya kabile örfleri istikametinde uygulama serbestisine sahipti.

Devletin din karşısında tarafsız ama kayıtsız olmayan bu tutumu son tahlilde halk nezdindeki meşruiyetini sağlamlaştırmanın yanında toplumsal hayattaki muhtemel boşlukların ve kaosların oluşumunu engellemesi itibariyle de takdire şayandır. Daha önce fıkıh köşesindeki yazılarımızda uzun boylu ele aldığımız “imam nikâhı” özelinde yıllardır ülkemizde yaşanan ikilemi bu gözle yeniden değerlendirebilirsiniz. Aynı şey boşama ve boşanmalar için geçerli. Bugün mahkemelerde boşanmış ama dinî açıdan nikâh bağlarının hâlâ devam ettiğine can u gönülden inanan nice çiftler var.

Pekâlâ, İngiltere’de başlayan bu tatbikatla kim kazanıyor, kim kaybediyor? Bence burada hem devlet hem de vatandaş kazanıyor. Kaybeden yok. Başka bir anlatım tarzıyla “win-win/kazan-kazan” felsefesi kendini bütün çıplaklığı ile gösteriyor.

Devlet kazanıyor; vatandaşının dinî inançlarına göre evlenmesi ve boşanmasına zemin hazırlayarak vatandaşı nezdindeki meşruiyetini pekiştiriyor. Kaldı ki İngiltere’nin İslâmî inançlar özelinde hayatın başka alanlarındaki tatbikatları da var. Söz gelimi; faizsiz bankacılık, kuralları İslâm hukukuna göre düzenlenmiş araba sigorta sistemi ve bu yıl Ağustos ayında başlayan ön ödemeli master kredi kartları bu cümleden sayılabilecek örnekler. Burada Fethullah Gülen Hocaefendi’nin enfes vecizesini hatırlayabiliriz: “Bir hükümetin milletine ‘Benim milletim.’ demesinden ziyade, bir milletin

başındaki hükümete ‘Benim hükümetim.’ demesi daha önemlidir ve zannımca her zaman aranan da işte budur.”

Vatandaş da kazanıyor. Çünkü dini inançlarına uygun olmayan devletin kaide ve kuralları ile dini inançları arasında kalmaktan kurtuluyor. Akli hiçbir şüphe ve tereddüde mahal kalmadan ikna oluyor, kalbî ve vicdanî tatmine kavuşuyor.

Yukarıda yarınlarımızı bugünlerimizden daha fazla alâkadar eden dedim bu gelişme için. Neden? Çünkü bugün Avrupa genelinde belki büyük çoğunluğu yaşadıkları ülkenin vatandaşı olan 25 milyon Müslüman nüfus var. ABD’de resmi istatistikler Müslüman nüfusunu 9 milyon olarak gösteriyor. Aynı yoğunlukta olmasa bile Müslüman ülkelerinde yaşayan, oturumu olan, vatandaşlık kazanmış gayri müslimler de var. Hinduizm’in, Budizmin vb. dinlerin hâkim olduğu ülkelerde de ifade etmeye çalıştığımız dinî çoğulculuk gün geçtikçe kendini gösteriyor. Bunun manası ele aldığımız konu itibariyle şu: Bundan sonra ibadetten, muamelelata hayatın hemen her alanında kendi dinî inançları istikametinde düzenleme yapılmasını isteyen kitlelerle karşılaşacağız. Bu yakın geleceği şimdiden görüp hukukî düzenlemeler yapmak isteyen siyasî idare ve iradelere hatırlatılır. Unutmamak lazım; “Siyaset, hadiselerle tekaddüm sanatıdır.” Bu sanatı icra edebilen iradeler, iradenin hakkını hakkıyla veren idarelerdir.

Hz. Muhammed (s.a.s) ve Askerî Yönü

ABD’de MHQ adlı üç ayda bir yayınlanan, savaş tarihi konularının ağırlıklı yer aldığı bir dergi Efendimiz’i kapağına taşıdı. Kanada Royal askeri akademisinde öğretim görevlisi olan Prof. Dr Richard A. Gabriel’in “Eğer Hz. Muhammed başarılı, girişimci askeri bir lider olmasaydı, İslâm 7. yüzyılda tutunamazdı.” sözleri ile özetlenen makale, objektif değerlendirmelerin ağırlıklı olduğu bir yazı görünümünde. Zaten Oklahoma Üniversitesi

yayınlardan çıkan “Muhammed; İslâm'ın ilk Büyük Generali” kitabından da tanıdığımız yazar, alanında uzman birisi.

Makale özetle Efendimiz'i “askeri sahada eğitimi olmamasına rağmen büyük bir komutan, askeri teorisyen, organizasyonda ıslahatçı, stratejik düşünce sahibi, politik bir şahsiyet, kahraman bir asker ve inkılapçı kişi” sözleri ile anlatıyor. Fakat makalenin başından itibaren Irak'ta Amerikan işgaline direnen, intihar eylemleri başta gerilla usulü savaş metotları ile yüzlerce-binlerce ABD askerinin ölümünden sorumlu tutulan direnişçi veya teröristler için kullanılan ‘insurgence/insurgent’ kelimesini bir vasıf olarak Efendimiz'e kullanması oldukça dikkat çekici geldi bana. Kelimenin ‘isyancı, kurulu düzene ve otoriteye başkaldıran ayaklanmacı’ gibi sözlük manalarından öte, sıradan ABD vatandaşının zihninde çağrıştırdığı menfi mana idi dikkat çekici gelen. İçimden gelen bir ses iyi başlayan makalede halk tabiriyle ‘bir bit yeniği’ olabileceğini söyledi.

Nitekim ilerleyen satırlarda yanılmadığımı gördüm. “Coğrafi şartlar, savaş ve silahlı mücadele taktikleri, göçebe hayat, ideoloji, organize şekilleri” gibi unsurları nazara vererek Efendimiz'i öven satırların hemen peşi sıra yazar, sözlerini şöyle bağlıyor: “Terörizm, başarılı olmak için vazgeçilmez/vazgeçilemez ölçüde silahlı isyana ihtiyaç duyar. Muhammed'in hayatı da bunu ispatlıyor. O terörizmi çok basit olarak iki şekilde kullanmıştır. Bir; o davasından vazgeçen hainleri öldürmüştür; siyasi düşmanlarına şairler ve şarkıcılar dâhil öldürme emri vermiştir. İki; terörizmi çok geniş alanda insanların kalplerine korku hâsıl etmek için kullanmıştır. Yahudilerden Beni Kaynuka kabilesinin erkeklerini öldürtmüş, kadınlarını satmış ve çocuklarını esir etmiş, mallarını da Müslüman takipçileri arasında pay etmiştir.”(!) diyor. Bundan sonra yine Efendimiz'in askeri yanını ön plana çıkartan tahlillerle devam ediyor.

Şahsi kanaatim, sathi bir nazarla bakıldığında makale müspet gibi görünse de, kısaca iktibas ettiğimiz araya sıkıştırılmış

düşünceler itibariyle Efendimiz'e açıktan hakaret eden karikatürden çok daha tehlikeli unsurları bünyesinde barındırıyor. Batı insanının zihninde gerek İslâm gerekse Efendimiz hakkında menfi imajı zihinlerde kökleştirecek sinsî bir taktik güdüyor. Yalan-yanlış bilgiler üzerine kalıcı yorumlar yapıyor. En basitinden makalenin ana fikrine örnek olarak gösterdiği ve yazara göre katliam olan hadisede taraf olan Yahudi kabilesinin adı dahi yanlış yazılıyor ya da yanlış biliniyor. Bizim baktığımız yerden en tehlikelisi de günümüz teröristlerinin rehberinin (hâşâ!) Efendimiz olduğunu, verilen örneklerle de onların eylemlerine meşruiyet kazandırdıkları ima ediliyor.

Bahse medar olan menfi noktalar üzerinde bazı hususların tashih edilmesi gerekli. Her şeyden önce; Efendimiz'in 13 yıllık Mekke ve Bedir'e kadar olan 2 yıllık Medine hayatında silahlı hiçbir mücadele yapmadığı, konu ile ilgilenen herkesin baştan bilmesi ve öğrenmesi gereken bir bilgidir. Bu 15 yıllık sürede sadece dinlerini değiştirdikleri, Kur'an'ın ifadesiyle "Rabbimiz Allah" dedikleri için işkence gören, eziyet edilen, sürgüne maruz kalan, en zaruri ihtiyaçları adına dahi olsa aleyhlerinde boykot ilan edilen, taşınabilir ve taşınamaz mal varlıkları gasp edilen ve kendi memleketlerinde yaşama imkânı verilmeyerek göç etmek zorunda bırakılan Müslümanlardır. Buna rağmen bu mihnet sürecinde Müslümanlar fiili olarak hiçbir şekilde müşriklere karşılık vermemiş, sadece sabretmişlerdir.

Bedir ile başlayan silahlı mücadele devresinde ise; bir; Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Yahudi, müşrik ve Müslümanların ortaklaşa imza attıkları Medine vesikası ile kurulan Medine şehir site devletinin resmi devlet başkanıdır. Yazarın bahsettiği ve isyan/ayaklanma diye nitelediği küçük çaplı silahlı mücadeleler (seriyyeleri kastediyor galiba) içinde gayri müslim unsurların da yaşadığı meşru devleti ve milleti korumak için verilen mücadelelerdir ki resmi kayıtlara göre 10 bin nüfusluk Medine

şehir site devletinin 4,500'ü müşrik, 4 000'i Yahudi, 1,500'u Müslüman'dır. Dolayısıyla yazarın 'vur-kaç taktiği ile yapılan' ve hatta 'başka çıkar yol yoktu' sözleri ile güya övdüğü bu silahlı mücadeleler meşru müdafaadır. Kurulu düzene isyan değil, aksine kurulu meşru düzene yapılan saldırıları önleme amacına matuftur. Onun içindir ki resmi otoritenin müdafa amaçlı aldığı savaş kararına ne isyan denebilir, ne direniş ne de terör.

İki; Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hayatı boyunca dininden dönen hiçbir kimseyi sadece itikadî anlamda dinini değiştirdiği için öldürmemiş, öldürme emri de vermemiştir. Zaten böyle bir emir İslâm'ın temel prensipleri ile çelişen ve çatışan bir uygulama olurdu. Din hürriyeti İslâm'ın ana esaslarından bir tanesidir. "Sizin dininiz size, benim benim bana" (Kâfirûn, 109/6) , "Dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin" (Kehf, 18/29) ayetleri bu teminatın en büyük delilidir. Başka dinlerden İslâm'a geçen kişileri alkışlayan dinin, İslâm'dan özgür iradesi ile vazgeçen kişileri ölümle cezalandırması çifte standardın göstergesi olurdu ki Efendimiz'in ne kavli, ne fiilî ne de tahrîrî sünnetinde böyle bir şey göstermek mümkündür.

Fakat Allah Resûlünün (sallallahu aleyhi ve sellem) yazarın ifadesiyle "şairler ve şarkıcılar dâhil" savaştığı ya da haklarında ölüm cezası verilen kişiler mücerret anlamda inanç eksensiz din değiştiren, cephe değiştiren kişiler değildir. Aksine onlar dinlerini değiştirdikten sonra savaş hâlinde bulunan düşman cepheye intikal etmiş, onlarla birlikte Müslümanlara karşı savaş vaziyetini takınımlardır. Sayıları alabildiğine az olan bu kişilerin anlaşmalara muhalefet ile fiili savaş durumunda bulunan düşman cepheye katılmaları, yine anlaşma şartlarına bağlı olarak cezalandırılmalarına gerekçe teşkil etmiştir. Yani mesele salt dini ve pasif değil, siyasi ve aktif bir eksen üzerinde dönmektedir. Günümüzde de vatana, millete, devlete ihanet, bütün devletlerde ceza hukukunun konusu ve hukuki içtihatlarla göre ihanet

hapisten ölümüne kadar uzanan cezaların verildiği siyasi bir eylem değil midir?

Üç; terörizmin ana gayelerinden birisi elbette kitleler üzerinde korku hasıl etmektir. Bu bilinen bir gerçek. Ama Efendimiz'in bu çerçevede bir hareketinin olduğunu söylemek şartlanmışlığın, taraflılığın hatta hasmane tavrın ispatıdır. Çünkü 23 yıllık hayatı içinde 'ötekini' kabullenen, çoğulcu toplum yapısına uygulamalı olarak 'evet' diyen, getirdiği sözlü ve fiili prensipleri ile ümmetine hazine misal miras bırakan bizzat O'dur (sallallahu aleyhi ve sellem). Yazarın yanlış olarak örnek gösterdiği Beni Kureyza misali ise, (o Beni Kaynuka diyordu) anlaşmaya muhalefetin bir sonucu ve uzantıdır. Onlar Hendek savaşı esnasında Medine Vesikası şartlarına göre Müslümanlarla birlikte şehri Mekkeli müşriklerden koruma yerine, el altından onlara destek vermiş ve Müslümanları iki ateş arasında bırakmışlardı. Böylesi bir ihanetin devletçe karşılık bulmaması düşünülemezdi. Aksi halde ortada devlet otoritesi kalmaz, cezasız kalan bu amel başkalarının ihanetine kapı aralardı. Onun için savaş sonrası yine kendilerinin baştan kabullendiği anlaşma şartlarını uygulamak için Efendimiz o kavme gittiğinde, onlar Sa'd b. Muaz'ın hakem tayin edilmesini istemişler ve Efendimiz de bunu kabullenmişti.

Hasılı; İslâm'da esas olan barıştır, savaş değil. Savaş diplomatik yolların kapandığı en son noktada girilen zarurî ve kuralları olan bir yoldur. Savaşmayan masum kadın-yaşlı, çocuk, din adamlarına dokunulmaması, çevrenin gereksiz yere tahrip edilmemesi, esirlere insanca davranılması bu kurallar cümlesindedir. Zaten bu kurallar değil midir ki Efendimiz'in savaş tarihinde her iki taraftan şehit olan/ölen insan adedi 400'u ancak bulmaktadır. Terörizme gelince; onun meşru müdafaa ve zulmü önleme adına yapılan savaşla hiç ilgisi yoktur. Yeryüzünde terör ile ismi yan yana getirilemeyecek tek insan varsa, o Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), tek din varsa o da İslâm'dır.

D Ö R D Ü N C Ü B Ö L Ü M

Türkiye ve Umuda Yolculuk

Türkiye ve Umuda Yolculuk

Batılı Değerler ve Kompleks

Çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, eşitlik, özgürlük, ferdi teşebbüs, din ve vicdan hürriyeti, adalet ve benzeri değerler gerçekten batı dünyasına mı ait? Niçin böyle bir soru? Şundan dolayı; bugün dünya genelinde hâkim olan hava, sözünü ettiğimiz değerlerin Batı'ya ait olduğu merkezindedir. 7'den 70'e diyebileceğimiz ölçüde genel bir kabul vardır bu konuda. Doğruluğu her zaman ve her mekânda tartışılabilir bunun. Hele İslâm, Kur'ân ve sünnet merkezli teorisini; Hz. Peygamber dönemi başta erken dönem pratiği ile devreye girdiğinde karşımıza çıkacak sonuç şimdiden bellidir. Kaynaklara ve tarihe aşına olanlar sanırım yazının sonunu beklemeden gönülden evet demişlerdir şimdi bir önceki cümledeki düşünceye.

Geçenlerde bir arkadaşımın bu mevzular üzerinde kısa süren karşılıklı fikir teatisi yaparken yazmaya karar verdim bunu. Şu âna kadar farklı kalemlerin farklı pencerelerden irdeledikleri bir konu bu aslında. Dolayısıyla yeni değil. Hatta din ve vicdan hürriyeti bağlamında bu satırların yazarının da benzeri yazıları oldu daha önceden.

Şöyle başlayayım; Batı'nın sayısal ve sosyal ilimler, bunların ister sistem isterse teknik ve teknoloji olarak hayata intikaline paralel olarak oluşan bir kompleks ile bizim cepheden çoklarının yaptıkları türden "Bunların kökeni zaten bizde." gibi bir yaklaşım sergileme alabildiğine yanlıştır. Bu yanlışı itiraf etmek gerekir ki 19.yüzyıl ikinci yarısında başlamış, 20. yüzyılın ilk

yarısına kadar şiddet ve hararetle, o günden bu yana da harareti kısmen sönmüş bir şekilde devam etmiştir.

Ne elde edilmiştir bu yaklaşımdan? Bana sorarsanız; gerçeklerle yüzleşmekten uzaklaşmıştır. Kompleksin insana verdiği iç huzursuzluk bir şekilde bastırılmaya ve vicdan tatminine çalışılmıştır. Kendi kaynak ve değerlerine karşı duyulan şüphe ve tereddütler bu tür yorumlarla izale edilmek istenmiş ve yeniden güven tesisine gayret edilmiştir. Ve belki de hepsinden önemlisi tabanıya-tavanıyla koskoca bir toplumun kendini her alanda geçen bir rakibe karşı mücadele etme, rekabet etme duygusu, düşüncesi ve azmi -biz farkında olmasak da- köreltilmiştir. İsterseniz bunu ifade için daha edebi bir dil kullanıp ‘Bakışlar hayranlıkla bulandırılmış, şuurlar igdiş edilmiş, kalp ve vicdanın ışıkları söndürülmüş.’ diyebiliriz. Tabii bu durum her halükârda bizi kendilerine rakip gören dünyanın işine geldiği için, bu zihniyet tarafından, üstü kapalı ve açık her zaman takdirle karşılanmış ve maddî-manevî desteklenmiştir. Çünkü bir zamanlar âleme nizam veren bir dünyanın böylesi bir kış uykusuna yatması, onların gemilerini daha rahat bir ortamda yüzdürmesi anlamına geliyordu.

Eşitlik kavramını merkeze alarak açmaya çalışalım. Eşitlik denince günümüz dünyasında akla gelen ilk husus, kadın-erkek eşitliğidir. Bir başka dille cins merkezli ayırımın söz konusu olduğu alandaki eşitliktir. Eşitlik yazıp internet arama motorlarında yapacağınız kısa bir araştırma bunu göz önüne serecektir. Hâlbuki cinsin ötesinde insanları birbirinden ayıran başka alanlar da vardır ve eşitsizlik bu alanlarda da her zaman kendini gösterebilir; nitekim insanlık tarihi boyunca göstermiştir de.

Mesela; zenginlik-fakirlik, ırk, soy-sop, ait veya sahip olmayan meslek, inanılan din vb. İslâm dini, teoride eşitsizliğin söz konusu olduğu ve olacağı alanların hepsini içine alacak şekilde

genel, kapsayıcı ve kuşatıcı beyanlarla bunun yanlışlığını açık bir şekilde ifade etmiştir. Kur'ân ontolojik manada, Allah'ın yarattığı bir insan olarak Hz. Peygamber de dahil bütün insanların Allah katında eşit olduğunu ifade etmiştir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) insanların tarağın dişleri gibi birbirlerine eşit olduğunu aynı manaya gelen birçok sözüyle defalarca vurgulamış, insanların -dikkat edin Müslümanların değil!- birbirlerine üstünlük taslamasının hiçbir anlamı olmadığını, Hak katındaki gerçek ve hakiki üstünlüğün ancak ve ancak Yaratana karşı duyulan saygı ve haşyetle ölçüleceğini belirtmiştir. Şu sözler O'na ait (sallallahu aleyhi ve sellem): “İnsanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'den, Âdem ise topraktan yaratıldı. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın ise Araba üstünlüğü yoktur, üstünlüğün tek ölçüsü takvadır.”

Ayrıca dile getirdiği bu gerçekleri pratik hayata da yansıtmış. Kahramanın ister kendisi isterse Yahudi-Hıristiyan, müşrik veya Müslüman, kadın veya erkek, köle veya efendi olduğu birçok hadisede bu eşitlik ilkesini birebir uygulamış ve uygulatmıştır. Vazife yaptığı toplumun telakkilerine göre insandan bile sayılmayan, saçları üzüm tanesi gibi kıvrıkcık kıvrıkcık olan Habeşli köle Hz. Bilal, bizzat Efendimiz'in müezzini olmuştur. Belki çokları için yeni bir bilgi olabilir ama tarihi bir hakikattir; vefatından sonra Efendimiz'i Hz. Ali ile yıkayan ve mezarına indirme şerefine nail olanlardan biri Şükran Salih isminde hürriyetine bizzat Hz. Peygamber'in eliyle kavuşan bir köledir.

Bugünden o günlere baktığımızda eşitlik veya adalet ilkesine muhalif olarak yorumlanan bazı hadiseler ise; tevil ve telife muhtaçtır. Oralarda esas olan mevcut örf-adet, gelenek ve görenekler nazara alınarak tedricilik prensibi gözetilmiş olmasıdır. Köleliğin kaldırılmasından, kadınlara tanınan haklara kadar birçok sahada bunu net olarak gözlemlemek mümkündür.

Bütün bunlarla beraber şurası da bir gerçek ki eşitlik ve benzeri ilkelerin hayata intikalinde sürekli daha iyiye giden bir ivme izleyen veya en azından Asr-ı Saadet dönemini muhafaza eden bir maziye sahip değiliz. Eşitliğin yanı sıra başta ifade ettiğimiz çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, özgürlük, ferdi teşebbüs, din ve vicdan hürriyeti, adalet ve benzeri tüm değerlerin pratiğe yansımada karnemiz genel manada iyi değil. Zaten bizim bakışımızı bulandıran nokta tam burası.

Gerçeklerle yüzleşmek zorundayız. Kendi kaynaklarımızı, bir zamanlar başarı ile temsil edilen değerlerimizi yeniden gözden geçirmek mecburiyetindeyiz. Daha önemlisi aslı itibariyle bize ait bu değerlerin yeniden hayata geçirilmesi için önümüze çıkan bütün engelleri el birliği ile bertaraf etmeliyiz. Aksi halde bizi kendisine rakip gören bir medeniyetin ekmeğine yağ sürmüş oluruz.

Bu zaviyeden bakınca bugün ülkemizde yaşanan Kürt açılımı bağlamında ortaya atılan menfi düşünceler ister istemez insanın aklına geliyor ve hayret etmekten dür olamıyor insan. Gazetelerde çarşaf çarşaf dile getirilen aklıselim ve kalbiselimin kısıntısını bile üzerinde taşımayan sözde beyanların hiçbiri, İslâm dininden onay alacak düşünceler değil. Çoğulcu toplum anlayışını Medine vesikası ve Medine hayatı ile bizzat yaşamış Müslümanların söyleyeceği sözler ya da adaleti, özgürlüğü hayatın temeline, merkezine koymuş bir dine mensup olduğunu iddia edenlerin bırakın ağızlarına almayı, hayallerine dahi misafir edecekleri söylemler hiç değil.

Ergenekon'dan Önemli Olan Ne

Meşhur sözdür; “Gerçeklerin bir gün mutlaka ortaya çıkma gibi bir huyu vardır.” Ergenekon davası ekseninde yaşananlar, bu sözün doğruluğunu bir kez daha ortaya çıkardı. Hukukî

sonuç ne olur, şimdiden kestirmek zor. Çünkü hukukî sonuç en genel anlamda iç ve dış dengelerin nasıl şekil alacağına bağlı. Dengeler ise sabahtan akşama değişiyor. AK Parti'yi kapatma davasından 2008 Kasım ayında yapılacak ABD genel seçimlerine kadar birçok faktör var bu dengeleri etkileyen ve etkileyecek olan. Hukukî sonuç adına bir şey diyemsek de, kamu vicdanında verilecek hüküm adına bir şey demek mümkün. Hatta o hükmün iddianamenin açıklanması ile birlikte şimdiden verildiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. İddialar, ayakları yere basan, yakın ve uzak geçmişte örneklerini gördüğümüz “çuvalla sığmayan mızrak” kabilinden olduğu için hukukun “Herkes suçluluğu ispatlanana kadar masumdur.” ilkesi bile işlemez durumda halk nezdinde. Zaten bu sebeple dedik, hüküm verilmiştir diye. Umarım nedir o hüküm diye sormazsınız! Eğer soruyorsanız, dönün vicdanınıza ve cevabını ondan alın.

Sadece bizde mi bu türlü yapılanmalar. Hayır. Adına devlet denilip ardından kutsiyet ve peşi sıra malikiyet iddia edilen bu mevcut u meçhule, tarihin hemen her döneminde ve her millette sahip çıkarlar, “benimdir, bizindir” diyenler olmuştur. ABD'nin yakın geçmişi açısından bakın isterseniz aynı hadiseye. Kennedy suikastından, Richard Nixon'la patlak veren Watergate, Ronald Regan'ın başında patlayan İrangate ve son olarak Bill Clinton'ı yargı huzuruna çıkartan Monica Lewinsky skandallarına kadar hepsi sözde devlete sahip çıkma adına derinlerde tezgahlanan oyunlardan ibaret değil midir?

Biz ülkemizde Ergenekon gerçeği ile yüzleşirken, dünyanın sair yerlerinde hakkımızda cereyan eden başka gerçekleri gözden kaçırmamız gerekir diye düşünüyorum. Bu bağlamda bir gerçeğe işaret edeceğim. Şöyle ki, bu yazıyı kaleme almadan önce Bornes&Noble adlı kitap mağazası zincirinde sosyo-politik ve özellikle ülkenin iç-dış siyasetini alâkadar konuların ele alındığı dergileri bir karıştırıyım dedim. Foreign Policy, American

Interest, Americas Quarterly, Policy Review, The National Interest, WQ, The American Scholar dergilerine iki-üç saatimi ayırdım. İsimlerini saymaya devam etsem, bir o kadar daha sıralayabileceğim bu dergilerin bırakın muhtevasını ve ait olduğu kurumları, toplam adetleri bile insana bir fikir vermek için yeter. Genelde ülke ve dünya politikalarına yön veren düşünce kuruluşlarına ait olan söz konusu süreli yayınları ve bundan daha önemlisi hemen hepsi de sahalarında uzman akademisyenler tarafından kaleme alınan makalelerdeki fikrî yoğunluğu görünce insanın takdir hisleriyle dolmaması mümkün değil. Çok geniş bir özgürlük alanında cereyan eden ve aynı konu üzerinde birbirine alabildiğine zıt düşüncelerin, projelerin serbest bir biçimde çarpışmasını görmek insanı mutlu ediyor. Bununla beraber insanı mutsuz eden, ortak aklın, akl-ı selimin ve çoğunluğun aksine, son tahlilde bir avuç azınlığı mutlu ve zengin edecek, uzun vadede dünyayı yaşanmaz kılacak planların, projelerin tercihi ve hayata tatbiki.

Sözü daha fazla uzatmadan yüzleşmemiz gereken o gerçeğe dönelim. “Demographic-peace thesis” yani “nüfus barışı tezi” altında yürütülen çalışmadan bahsedeceğim. Nüfus, herkesin bildiği gibi devletlerarası münasebetlerde kullanılan en büyük kozlardan biridir. Şöyle diyebilirsiniz; nüfus, nüfuzun en önemli ayaklarından biridir. Başlı başına bir güçtür nüfus, hem savaş zamanında cephede hem de barış zamanında masada. Bu gerçeğin farkına varan devletler, nüfusu devlet politikası unsurları içinde mütalaa eder ve ona göre yönlendirmelerde bulunurlar. Çin’de ikinci çocuğun yasaklanması ile Avrupa’da çok çocuğun teşviki aynı politikanın ürünleridir. Bahsini ettiğimiz tezde, ülkelerin mevcut üreme hızı ve potansiyeli ile doğum kontrolünden çocuk yardımına uzanan nüfus politikaları birlikte incelemeye tabii tutuluyor. Ardından masaya yatırılan ülkelere yönelik siyasî, askerî, ekonomik, kültürel politikalar

belirleniyor. Bir başka dille ifade edecek olursak, o ülkelerin yakın ve uzak gelecekteki nüfus sayısı belirlenen politikalarda merkeze oturtuluyor.

Buraya kadar bir şey yok ama bundan sonrası bizim dikkatimizi çeken temel unsur; tezde Rusya, Çin, Hindistan, ABD vb. ülkeler müstakil ve ayrı ayrı ele alınırken İslâm ülkelerinin coğrafi ve kültürel onca farklılıklara rağmen bir blog olarak değerlendirilmeye tabii tutulması. Bu felsefeye göre Arap yarımadasının güneyindeki Yemen ile Afrika'nın kuzeyindeki Mısır, Cezayir, Fas, Tunus, Libya; Asya ile Avrupa'nın kesişim noktasındaki Türkiye ile Orta Asya'daki Tacikistan'dan Özbekistan'a bütün Türkî devletler aynı kefedede. Coğrafi uzaklık, tarihî ve kültürel farklılıklara rağmen bütün bu devletleri aynı şemsiye altında birleştiren unsur ne? Adı üzerinde İslâm.

İşte bu bakış açısı üzerinden üretilen “nüfus barışı” ve benzeri nice tezler Ergenekon ölçüsünde hatta ondan öte bizi alâkadar eden gerçekler. Çünkü bunlar sadece nüfus değil, siyasi, ekonomik, kültürel, hukuki vb. hemen her alanda her şeyimizi ipotek altına alabilecek planları muhtevi. Yeni Şafak yazarı Yusuf Kaplan Ergenekon davasına farklı bir perspektiften baktığı yazısında “Dolmuşa binmeyelim.” diyordu. Yakın geçmişte cereyan eden hadiselerle bakınca Kaplan'a hak vermemek mümkün değil. Okuduğunuz bu yazı da aynı bakış açısına sahip. Dolayısıyla seslendirilen düşünceler de aynı. Evinizin içindeki toztoprağı alıp yaz temizliği ile uğraşırken, evin içine de, dışına da, bugüne de, yarınına da müdahale edenleri gözden kaçırmamak, onlara da bir atf-ı nazarda bulunmak gerek.

İdeolojik Saldırı

Gündem alabildiğine yoğun. Dahilî ve haricî şartların ülkemizi kalkınma adına bir kıvama getirdiği aşamada, idare

edeniyle-edileniyle insanımızın heyecanının, enerjisinin boşa akıtılması affedilebilir bir hata olmasa gerek. Ama netice değişmiyor, kader hükmünü icra ediyor ve bu gündem yoğunluğu içinde düşünceler yoruluyor, zihinler yoruluyor, bedenler yoruluyor.

Başörtüsü –türban mı demeliydim yoksa!– konusunda serdi kelimedeceğimi anladınız zannediyorum. İnsanların farklı inanca, farklı dine sahip olmaları kadar doğal bir şey olamaz. “Allah dileseydi insanların hepsini bir tek ümmet yapardı.” (Mâide, 5/48) ayetiyle Cenabı Hak bu konudaki meşietini ve iradesini ortaya koyuyor. Buradan hareketle kıyamete kadar farklı dinlerin, farklı inançların var olacağı kesin ve kat’i. Bu sebeple olsa gerek inanılan dinî değerleri başkalarına anlatmayı bir sorumluluk olarak müntesiplerine yükleyen İslâm’da bu hususa sıkça vurgu yapılır. İnananlara “Siz size düşeni yapın ama O’nun meşietine karışmayın.” talimatı verilir, ta ki inanç bağlamında zorlamalara, baskılara girilmesin.

İmdi; inanç ve inançsızlık noktasında insanların birbirine zıt farklı kutuplarda yer alabileceğini kabul eden bir zihin, otomatikman ötekini kabulleniyor demektir. Çünkü düz mantık inanç cephesinde de, inançsızlık cephesinde de bunun böyle olması gerektiğini söylüyor. Buna rağmen anayasaya ilave edilecek türban maddesi tartışmaları, özellikle tartışmaya özgürlük karşıtı olarak katılanlar olarak düz mantığın emrettiği bir noktada bulunmadığımızı gösterdi. Ayrıca bu tartışmalar, çoğunluğu teşkil etmesine ve yıllardır süren mahrumiyet ve mağduriyetlerine rağmen özgürlük cephesinde yer alanların demokratik düşünce bağlamında çoklarından çok daha ileride olduğunu gösterdi hepimize.

Ülkemizde yaşanan tartışmaların taraflarına isterseniz sosyal bilimcilerin tolerans, çeşitlilik ve çoğulculuk kavramlarına verdiği mana ve örnekler açısından bir yer bulmaya çalışalım.

Sosyal bilimciler diyorlar ki; bir toplum veya insanlık ailesi içinde farklılıkları kabul adına üç ayrı seviyeden bahsedilebilir. Bir; “Senden nefret ediyorum, ama şu an seni öldürmeyeceğim.” Buna tolerans diyor uzmanlar. Toleransın Türkçemize ‘hoşgörü’ diye tercüme edilmesi bizim anlam çerçevesini tarihî mirasımız ve geleneklerimiz içinde belirlediğimiz ‘hoşgörü’den farklıdır. Eskilerin ‘dık-î elfâz’ dedikleri şey bu olsa gerek. Yukarıda örneği sunulan toleransı belki Türkçemize ‘katlanma’ olarak tercümesi ihtimal ki daha uygundur.

İki; “Seni kabullenmiyorum, seni desteklemiyorum ama ne çare ki sen buradasın. Seni öldürme, yok etme gibi bir düşüncem de söz konusu olamaz.” İnsanı değerlerimi daha o kadar yitirmedim demek bunun manası. “O halde bu hayatı kör-topal birlikte yaşamak zorundayız.” Buna da ‘diversity’ yani çeşitlilik diyor uzmanlar.

Üç; “Bütün farklılıklarına rağmen hoş geldin, başımın üstünde yerin var. Bizim birbirimizden öğreneceğimiz, birbirimize teklif edeceğimiz, birlikte paylaşacağımız şeyler var.” Bunun adı ise ‘pluralism’ yani çoğulculuk.

Bu tasnifte akl-ı selim sahibi herkesin yer almak isteyeceği saha hiç şüphesiz üçüncü seviyedir. Çünkü hayatı hayat kılacak olan bu anlayıştır. Bu anlayışta farklılıkları kabulün ötesinde birlikte yaşamayı içselleştirme söz konusudur. Burada dinî, cinsi, etnik, ideolojik akla gelebilecek her türlü farklılık ne pozitif ne de negatif ayrımcılığın değil, katılımın anahtarı hükmündedir.

Herkes kendi iç dünyasında yaptığı muhakeme, mukayese ve muhasebe ile bu tasnif içinde kendisine bir yer seçedursun, biz devam edelim; hangi cephede olursa olsun, farklılıklarından dolayı öteki dediği hemcinsine hakk-ı hayat tanımayan insanlar, iyiyi, güzeli, doğruyu kendi tekellerine almış ve neyin iyi, neyin güzel, neyin doğru olduğunu sadece biz belirleriz iddiasında

olan kişilerdir. Kamuoyuna açık cereyan eden tartışmalarda da görüldüğü üzere, böyle diyenler, böylesi bir dayatma içinde bulunanlar genelde türban karşıtıdır. Yer aldığına göre ‘Bizim belirlediğimiz bu iyiler, güzeller, doğrular arasında başörtüsü/türban yoktur.’ demektedirler.

Neden? Bu sorunun muhatabı onlar ve şimdiye kadar bu neden sorusuna cevap olabilecek şeyler de söylediler ama bunların hiçbirisi şahsen benim ne kalbimi tatmin etti ne de aklımı ikna. Şöyle yorumluyorum, ortada bir ideoloji var. Bu ideolojide dine, dindarların verdiği değer ölçüsünde yer yok. Dikkat ederseniz, bütün bütün dine yer yok demiyorum ama dinî değerleri dindarlar seviyesinde kabul yok. İşte bu kabulsüzlük ideolojik körlüğü doğuruyor. Demokratik olgunluk da olmayınca, karşımıza inkâra eşdeğer bir kızgınlık, bir öfke hâli zuhur ediyor. Bu hâl, sahibini eyleme zorluyor ve saldırı ortaya çıkıyor. Yerine, zamanına uygun bir saldırı. İnsanı, insanın karakterine, seviyesine, makamına, çıkarların haleldâr olup olmamasına göre saldırının şekli değişiyor. Kısaca ‘ideolojik saldırı’ diyebiliriz buna.

Bu kavramı basite almamak gerek. Zira ideolojik saldırı Robert Dickson Crane’nın tespitiyle ‘Başka ülkelerin topraklarını işgal etmekten çok daha tehlikelidir.’ İdeolojik saldırının neticesi tek kelime ile kaostur. Sözü edilen haklar ister azınlığı, isterse çoğunluğu ilgilendirsin, ister bunlar az isterse çok olsun, değil mi kendi iyi, güzel ve doğrularından ayrı bir iyi, güzel, doğru ortaya çıkmıştır, o halde netice kaostur, ya da kaos olmalıdır. Enteresandır bir gazetemiz meclisteki oylama sonucunu ‘Kaosa Kalkan Eller’ manşeti ile duyurmuştu okurlarına. Aslında bu başlık milli iradenin yegane temsilcisi biziz demekle eşdeğerdir. Farkındalar mı bilmiyorum ama farkında olmadıkları zannında değilim.

Türbana insan hakları ve onun vazgeçilmez temellerinden olan din özgürlüğü perspektifinden bakan kişiler bu ülkede Fetullah Gülen Hocaefendi’nin dediği gibi yıllardır dini değerlerden

uzak insanlarla hep birlikte her şeye rağmen yaşayarak olgunluklarını ispat etmişlerdir. Namaz kılmadıkları, oruç tutmadıkları için zorlamada ve baskıda bulunmamışlardır. Nasıl bulunsunlar ki, örnek aldıkları Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi ve sellem) böyle bir zorlamada bulunmamıştı. Böylece onlar tartışmalarda dile getirilen korkuların, endişelerin yersizliğini adeta yaşayarak göstermişlerdir.

Evet bu ülkede kendine has tarifi içinde hoşgörüyü içselleştiren Müslümanlar, insanlara Hz. Ali'nin Mısır valisi Malik b. el-Haris el-Ester'e yazdığı mektupta belirttiği gibi: "Ya bizim dinde kardeşlerimiz ya da yaratılıştaki eşitimizdir." nazarıyla bakarlar. Bu nazar, Müslüman olmasalar da insan olan herkesin insan hakları kategorisi içine giren her türlü haklarını kendilerine tanıma, hatta gerektiğinde bunu ölümüne dahi olsa muhafazakârlığını yapma görevini insana yükler. Onun için, "Türkiye İran olacak, -daha dün Malezya olacak deniyordu!!- türbansıza hakk-ı hayat tanınmayacak"(!) endişelerine kadar dile getirilen her şeyin yersiz olduğu muhakkaktır.

Sonuç; dün her ne kadar üzerinden 24 saat geçmiş de olsa dündür. Yani mazidir. Başka bir ifadeyle çok yakın geçmiş de olsa, dün artık tarihtir. O halde dünde kalan her şeye tarih nazarıyla bakıp geleceği, ülke insanı olarak kucaklamamız lazım. Seçilmiş, atanmış, hocası, talebesi, askeri, sivil ile ülkesini, ülküsünü düşünen, seven herkes bu kervana katılmak zorunda. Yapabilir miyiz? Yapmak zorundayız diye düşünüyorum. Zira başka alternatifimiz yok.

İlimli İslâm!

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı olması İlimli İslâm ek-senli yazıların basınımızda yeniden baş göstermesine vesile oldu. Siyasî, itikadî, tarihî ve ideolojik yanları bulunan bu kavramın

ortak kabule mazhar bir tarifi olmaması, kamuoyunda zaten karışık olan kafaları iyice karıştırıyor. Halbuki ortak bir tarif, bu karışıklığı en aza indirgeyecek bir rol oynayabilir. Bu arada konuyu dile getirenlerin böyle bir dertlerinin olmadığı da bilinen bir gerçek.

Farklı pencerelerden bakılarak yapılan yorumlara göre çok farklı İlimli İslâm'la, daha doğrusu İlimli İslâmlarla karşı karşıyayız. Kimilerine göre İlimli İslâm bir ABD projesidir. Dünya genelinde ABD hegemonyasına itiraz etmeyecek, sınırları onlar tarafından çizilen bir İslâm'dır o. İslâm coğrafyasında ABD'nin bizatihi seçtiği figürler tarafından temsil edilmektedir. Kimilerine göre dindeki temel sabitelerin inkâr edilip, İslâm'ın sabit olan-olmayan ayırımı yapılmaksızın bütün değerlerinin modern çağa göre yeniden yorumlanmış şeklidir. Sözde İslâm uleması tarafından yapılan bu yorumlarla İslâm "İslâmsız İslâm" nitelendirilmesini hak edecek bir boyutta arzı endam etmektedir. Kimilerine göre şeriat düzenine dayalı bir yapıya giderken uğranılıp geçilen bir atlama taşıdır. Radikal İslâm'dan bir önceki aşamadır. Kimilerine göre ise Batı'daki Hıristiyan Demokrasi modelinin İslâm'a uyarlanmasından ibarettir ve hakiki İslâm ile hiçbir ortak paydaya sahip değildir.

Acaba bunların hangisi doğru? Hepsi mi, hiçbiri mi, bazıları mı, bir tanesi mi? Şöyle başlayalım isterseniz; İlimli İslâm tabiri aslında "Hangi İslâm?" sorusuna verilmiş bir cevap gibi gözükmektedir. İslâm'ın önüne konulan "İlimli" vasfı bunu göstermektedir. Hâlbuki 15 asırlık tarihi süreçte ne Doğu'da ne de Batı'da İslâm hakkında sosyal bilimcilerin yaptığı kategorilendirme çalışmalarında böyle bir isimlendirmenin, nitelendirmenin bulunmadığını herkes biliyor. Bunu derken "Halk İslâm'ı, Akademisyen İslâm'ı, Geleneksel İslâm, Modern İslâm, Avrupa İslâm'ı, Afgan İslâm'ı, Türk İslâm'ı vb." türünden değerlendirmeleri kast ediyoruz.

“Dün yoktu, bugün var.” itirazı yapılabilir sözün geldiği bu aşamada. O zaman soru şu; bu varlığın gerekçeleri nedir? Eğer gerekçeler “ABD’nin İslâm dünyasındaki çıkarlarını garanti altına alacak yapılanmalar, Batı karşıtlığı karşısında direnci kırarak yorumlar’ ise, bu meselenin siyasi boyutunu alâkadar eder. Fakat söz konusu gerekçeler, İlimli İslâm nitelendirmesini seslendirenlerin ifade ve beyanları içinde “demokrasiyi benimseyen söylemler, gayrimüslimleri oldukları gibi kabul eden yaklaşımlar, dinin kesin emirlerinde siyasi iktidarların zorlamalarına bağlı olarak geri adım atmalar” türü, dünün kavli ve fiili İslâm yorum ve tatbikatında görmediğimiz düşünce ve davranışlar- sa, bunlar İlimli İslâm isimlendirmesine gerekçe teşkil edemez. Meselenin tarihi ve hukuki boyutunu alâkadar eden bu husus üzerinde kısa bir izahata ihtiyaç var. Zaten okuduğunuz yazının kaleme alınış sebebi de bu.

İslâm evrensel ve tarihsel değerleri ile bir bütündür. İlhami Güler’in bir kitabına isim olarak verdiği “Statik Din, Dinamik Şeriat” tabiriyle özetlenebilecek anlayışla İslâm, sabit olan ve olmayan değerleri bünyesinde barındırır. Onun iman, nübüvvet, haşr, adalet gibi bütün dinlerde var olan temelleri statik yanını teşkil ederken, bunlar dışında kalan alanlar dinamik yanını oluşturmaktadır. İslâm söz konusu olduğunda bu alanlar hayatın bütününe içine alır. Kestirmeden ifadeyle İslâm’ı evrensel kılan da zaten onun bu özelliğidir.

Dinamik kısımda içtihadı mesâğın (cevaz, ruhsat) olmadığı yerler vardır. Bunlar dinamik kısmın sabitelerini oluşturur. Bu sabitelere bağlı yapılan yorumlar adı üzerinde yorumdur ve ebedilik vasfına haiz değillerdir. Değişen mekân, zaman, insan faktörleri başta, birçok faktörlere bağlı yeni yorumlara kapı açıktır. Tabii bu yorumlar fantezi adına değil, bir ihtiyaca cevap adına yapılmalıdır. Söz konusu ettiğimiz yorumlar ehil olan kişilerin eliyle ya da onların gözetim ve yönetiminde bir

heyet tarafından yapılır. Gerektiğinde yetkili siyasi erk'in onayı alınarak hayata mal edilir. Bu sahabe döneminden Osmanlı'ya hatta günümüze kadar uzan süreçte -zaman zaman kesintiye uğrasa da- hep takip edilen bir yoldur. İslâm'ın bugünlere taşınmasında en etkili amillerden biri, kısaca ifade etmeye çalıştığımız bu gerçektir.

Bir misal içinde; dünyanın inanç ekseninde kalın, kesin ve net bir çizgi ile inanan ve inanmayan olarak iki ayrı kutba ayrıldığı, inanmayanların Hıristiyan, Yahudi, müşrik ne olursa olsun inananlara fiili düşmanlık yaptığı bir zaman diliminde hayatı, dini, vatani, namusu, nesli korumanın yolu savaştan geçiyordu. Özellikle Ortaçağ'da ya işgal eden ya da edilen ülkeler arasında yer almak adeta zaruretti. Mevcud şartlar ve fiili durum size üçüncü bir ihtimali tanımıyordu. Siz de ötekilerle olan ilişki şekillerinizi buna göre ayarlıyor, elinizin altındaki dini temelleri bu zemin üzerinde yorumluyordunuz. Batı dünyasında da bu böyleydi, bizde de. Vatikan'ın başta Papa eliyle Haçlı seferlerine öncülük yapmasında bunun örneğini görebilirsiniz. Ya da bizde, küfrün savaş sebebi olarak kabulünde yapılan yorumlarda. Bugün içinde yaşadığımız şartların farklılaşması, elbette ve hiç şüphesiz o günkü şartlar altında yapılan bu yorumların değişmesini öngörmektedir. Değişen sabit esaslar ya da dinin statik kuralları, emir ve yasakları değil, aksine bunlar ekseninde yapılan yorumlardır.

Şimdi bir anlamda dini günümüze taşıyacak bu yoruma ve bu ekseninde yapılagelen yorumlar bütününe İlimli İslâm adını verme dini bilmemek demektir. Hatta böylesi yorumları seslendirerek İslâm'ı yaşanılır kılanlara dine ihanet etmişçesine ithamda bulunma, sahibini ahirette mesul kılacak apaçık bir bühtandır, iftiradır.

Gayrimüslimlerle münasebet şekli adına verdiğimiz bu ve benzeri örneklerden hareket ederek siyasi yorumlara girmek,

bunları ‘ABD’nin İslâm dünyasındaki çıkarlarını garanti altına alacak ya da İslâm dünyasındaki Batı karşıtlığı direnci kıracak’ gibi çıkışların teorik temelleri olarak nitelendirmek ideolojik körlükten başka bir şey değildir. Hayata kendi baktıkları pence-reden bakışın dışı vurumudur. Statüko kaybını hazmedememe- nin, bugün ve yarına matuf korkuların, endişelerin seslendiril- mesidir. Dinî literatürle ifade edecek olursak, hakâikten alabildi- ğine uzak, vehmiyyât, itibârât ve tahayyülât vadilerinde dolaşan, varlığa at gözlüğü ile bakan insanların düşünceleridir, sözleridir. Halk tabiriyle “Ağzınızla kuş tutsanız, yaranamazsınız.” böyle insanlara. Onun için hakikat yolcuları, etraflarında dolaşan bu eften-püften sözlere hiç kulak asmadan, doğru bildikleri, doğ- ruluğu bin bir örnekle ispatlanmış, nice ürünler alınmış yolda, yollarına devam etmelidirler. Zaman aslında kimin haklı kimin haksız olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Bunu görmeyenler gündüz ışığında gözünü kapayarak gündüzü kendilerine gece yapanlardır. Böyleleri yola çıksa da, kilometrelerce yol yürüse de, atlı karınca misali kendi eksenini etrafında dönüp bir arpa bo- yu mesafe kat edemeyenlerin kafilesinde yerlerini almışlardır. Kendileri farkında olmasa da!

Ramazan ve Azıcık İz’an ile İrfan

2006 yılı Ramazan sonrası yazdığım değerlendirme ya- zısını bugünkü gibi hatırlıyorum. ABD’nin dört bir yanında İslâm ön yargısı ile dopdolu insanların Ramazan boyunca ya- pa geldikleri küçük çaplı hadiseleri anlatmıştım. Müslümanla- rın veya cami, İslâmî dernek gibi binaların taciz ve tecavüze uğradığı hadiselerdi bunlar. Teker teker ele alındığında hepsi küçüktü. Ama hepsini bir araya topladığımızda ciddi yekun teşkil ediyordu. O yazıda bu ve benzeri hadiselere karşı neler yapılabilir ele almıştık. Müslümanlara ve sair din mensupla- rına düşen, yerel resmi otoritelere düşen, federal hükümete

düşen, sivil toplum örgütlerine düşen görevler deyip sıralamalarda bulunmuştuk.

Aradan bir yıl geçti; aynı gözlükle ve aynı perspektiften ABD’de bu seneki Ramazan’a bakınca daha iyiye, daha güzele, daha doğruya doğru inkar edilemeyecek, küçük görülemeyecek ölçüde mesafelerin alındığını görüyoruz. Müslümanların ve özellikle Türk Müslümanlarının bu çerçevede üzerlerine düşeni yaptıklarını, yapmaya çalıştıklarını rahatlıkla ifade edebiliriz. Yeterli mi? Elbette değil; değil ama az olması, küçük olması, yerel olması hiç olmamasından daha iyi değil mi? Son tahlilde İslâm’ın daha iyi anlaşılmasına, terörist, gerici vb. yaftalarla yaftalanan Müslüman insanının gerçek değerini bulmasına, kazanmasına vesile olan faaliyetler bunlar. Şimdilik küçük ama hasıl ettiği neticeler ve hele geleceğimiz adına va’d ettiği şeyler açısından bakıldığında oldukça büyük.

Bu süreçte dikkati çeken en önemli özelliklerden birisi Türk insanının yirmi yıl, otuz yıl öncesinden farklı olarak dini ve milli kimliğinden utanmaması geliyor. Belki bazılarına hakaret kelimesini çağrıştıracak bu cümle. Ama hakikatin çıplak yüzü ne yazık ki böyle söyletiyor insana. O dönemleri yaşamış birçok insanın itirafları ile sabit bir gerçek bu. Ne var ki bazıları bunu açık yüreklilikle itiraf etse de bazıları edemiyor. Meselenin bu itiraf yönü bir tarafa, gerçekten bugün İngilizcesi, eğitim ve kültür seviyesi, iş ya da eğitim hayatında ihraz ettiği haklı konumu ve makamı ile dinini, dilini, milliyetini, kültürünü temsil eden nice insan, sözünü ettiğimiz İslâm ön yargısının kırılmasında çok büyük roller oynuyor.

Bu ülkenin yerlilerinin, başka bir ifadeyle diğer din, dil ve kültüre mensup olan insanların istenilen ve arzu edilen seviyede olmasa da bahse medar ön yargının kırılmasında rol oynadıkları söylenebilir. Zira ortak bir zeminde buluşmayı gerektiren bu faaliyetlerde onların daveti reddetmeleri, kendilerine uzatılan elleri

havada bırakmaları, içe kapanıp bildiklerini okumaya devam etmeleri, diyalog çabalarının bütününe akamete uğratabilecek bir davranış şeklidir. Dolayısıyla genel bir değerlendirme yapılırken meselenin bu perspektiften de ele alınıp takdir ve tebçillerin yerli yerine oturtulması gerekir.

Aynı çizgide din adamlarının üzerlerine düşeni yapıp yapmadığına gelince; herkesin malumu olduğu üzere bu sene ülkelerinde oldukça etkin 138 tane Müslüman din adamı ve akademisyen, Papa başta olmak üzere dünya genelinde 20 tane Hıristiyan dini lidere ‘ortak paydalarımız’ başlıklı yaklaşık 20 sayfalık metin gönderdi. Hıristiyan dünyasında oldukça ses getiren bu metinde “Allah ve komşu sevgisi” merkeze oturtuldu. Her iki dinin temel kaynaklarından iktibaslarla temellendirilen bir barış çağrısı aynı zamanda bu metin. Şu satırlar o metinden bir iktibas: “Müslümanlar ile Hıristiyanlar dünya nüfusunun toplamının yarısını oluşturmaktadır. Bu iki toplumun barış ve adalet içinde yaşamaması, dünyanın barış ve adalet yüzü görememesi demektir.” Dini teorik değerler ile rasyonel gerçeklerin samimi bir dille ifade edilip ortak geleceğimiz adına barışçı ve adil bir adım atmayı hedefleyen bu metin umarız Hıristiyan liderlerden hak ettiği karşılığı bulur. Şimdilerde bu metne cevap sayılabilecek bazı adımların atıldığını görüyoruz buralarda. Küçük ve lokal çapta ama ilk adımın onlar tarafından atıldığı faaliyetler bunlar. Yakın bir zamanda gün yüzüne çıkması ise muhtemel ve ortak temennimiz.

Yerel ve federal devlet yetkililerinin, bürokrasinin, çok canlı bir hayata sahip olan düşünce dünyasının ileri gelenlerinin de benzeri yaklaşımlarına şahit olduk bu sene Ramazan’da. Düne, önceki güne nispetle sözü geçen zevatın bahse medar programlara iştiraki, o iştiraklerde önlerine uzatılan mikrofonlarda dile getirdikleri düşünceler gelecek adına ümit kaynağı olabilecek beyanlarla dolu. Dün-bugün mukayesesinden görülen ve yükselen

trend ise, bu ümid kaynağının gerekçesi. Yukarıda sorduğumuz soruyu bir daha soralım burada: Yeterli mi? Cevabımız aynı; elbette yeterli değil. Mevcut cevap beklentilerin, harcanan emeğin, enerjinin ihtimal ki karşılığı değil ama hiç olmamasından daha iyi değil mi?

Buraya kadar okuduklarınızdan hareketle her şeyin süt-liman olduğu, hemen hemen hiçbir problemin yaşanmadığı zehabına da kapılmamak gerekir. Her yerde olduğu gibi radikal düşünceler, İslâm ve Müslüman kelimesini duymaya dahi tahammülü olmayan bir kesimin varlığı inkâr edilemez bu coğrafyada. Başkasının kutsalını hiçe sayan ve ona hakaret yoluyla şiddet uygulayan bir grup, dünyanın her yerinde olduğu gibi burada da var. Fakat rahatlıkla ifade edilebilir ki ikili münasebetlerle ötekini ötekinin ağzından dinleyenler, ötekileştirdikleri insanları içselleştirenler çoğaldıkça onların sesleri azalmaktadır. Daha açık bir tabirle marjinalleşmektedirler. Eğer şu sıralar sesleri eskisine nispeten daha gür çıkıyorsa, bu resme bakıp aldanmamak lazım. Seslerin gür çıkması, kemmiyet çokluğuna, keyfiyet derinliğine değil, tam aksine işaret etmektedir. Yani hem keyfiyette kendilerini sıfırlamaya, hem de kemiyette azalmaya, erimeye, yok olmaya. İsterseniz canhırâş feryadlar diye adlandırabilirsiniz siz onları.

Festival

ABD'nin en batısında Los Angeles şehrinde gerçekleşen bir etkinlikten bahsedeceğim sizlere bu yazıda: Anadolu Kültürleri ve Yemek Festivali. Öteden bu yana hep duyuyoruz; müzik festivali, film festivali vs. Pekâlâ kiraz festivali, dans festivali hatta insanlar arasına fitne sokma festivaline ne diyeceksiniz? İnternette yapacağımız kısa bir araştırma size daha nice festival örneklerini sunacak. İyi ama festival ne demek? Hiç sözlüğe açıp baktık mı bugüne kadar?

Ben baktım, isterseniz sizlere aktarayım; düzensiz toplantı, curcuna, sanat gösterisi, belli bir sanat dalında gösteriler yapılması, şenlik, bayram, yortu. Mahiyetleri ve kullanım alanlarındaki benzerlikten dolayı dini bayramlar için kullanılan “feast” ile hemen hemen aynı manaya geliyor “festival”. Her ikisi de İngilizce bu kelimelerin. Bu sebeple olsa gerek festival havasında kutlanan Hıristiyanlıktaki yılbaşı, Paskalya bayramı, Hz. İsa’nın yeniden dirildiğine inanılan kutlamalara isim olan “easter” bayramı da hep “feast” kelimesi ile anlatılır. Sözün özü şu; sözlükler ne derse desin, şu an itibarıyla önemli olan kavramsal manada onun içinin nasıl doldurulduğu ve festival denince halkın zihninde oluşan çağrışımdır. Eğer meseleye bu zaviyeden bakacak olursak netice açık; festival demek eğlence demektir.

İmdi; Türk kültürünü Amerika’nın batısında bulunan yerli ve yabancılara tanıtmayı, dini ve milli değerlerini koruyarak ötekilerle iç içe insanlığa hizmet etmeyi ilke ve gaye edinmiş kurumlardan biri olan Pasifica Enstitüsü’nün öncülüğünü yaptığı bu festival organizesi, festival manasına ayrı bir derinlik kazandırmış. Tabir caizse ona kendi boyasını katmış, kendi mayası ile yoğurmuş ve baştan sona festival alanını canlı Anadolu Medeniyetleri Müzesi hâline getirmiş. Şöyle diyebilirim; eğlenme-öğrenme-dinlenme üçgeni içinde insanların vakit geçirmesine zemin hazırlamış. Tarihi gerçeklerin yol göstericiliği ışığında yüzlerce insanın aylar süren fikir çilesi, alın teri, göz nuru, el emeği ile gerçekten profesyonellere parmak ısırtan bir ürün çıkmış ortaya. Los Angeles şehrinin göbeğine, tarihin ilk dönemlerinden yani Hitit İmparatorluğu, Troya, Frigya ve İyon Uygurluğu, Urartu Devletinden, Roma, Bizans İmparatorlukları, Büyük Selçuklu ile Anadolu Selçuklu Devleti ve nihayet Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyetine uzanan bir Anadolu taşınmış.

Şöyle tasvir edeyim; festival alanına girişte medeniyetler yolu diye de nitelenebilecek yukarıda saydığım medeniyetlere adeta simge olmuş en çarpıcı sanat eserleri, sağlı-sollu İngilizce ve Türkçe yazılmış tarihi bilgiler ve dönemin kadın-erkek kostümlerini üzerlerinde taşıyan kişiler sizi karşılıyor. Meydanın tam ortasında Sultan Ahmet Çeşmesi ve dört bir yanında şerbeti ile ayranı ile içecek servisi. Sol tarafınızda müzikal etkinliklerin, sanatsal gösterilerin yapılacağı kocaman bir sahne. Sahneyi arkanıza alıp ileri doğru gittiğinizde İstanbul, Mardin, Van, Konya ve Antalya şehirlerinin, kendileri ile özdeşleşmiş tarihi ve tabii güzelliklerinin adeta birebir taşındığı o harika sanat eserleri. Boğaz köprüsünden Mardin şehrimizin silüetine, Kız kulesinden Akdamar kilisesine, Antalya Konyaaltı sahillerinden, Aspendos antik tiyatrosuna, Mevlana türbesinden Haydarpaşa garına kadar bu beş ilimize ait birçok şeyi orada görmeniz mümkün. Bu illere ait temsili alanların sağında solunda açılan küçük standlarda o yöreye ait el işleme halılardan, hat sanatlarına kadar uygulamalı olarak gösterilen ve satılan eşyalar. Yöresel oyunlar, mehter takımı, Türk Sanat Müziği konseri, Süryani çocukların İlahileri, beş vakit okunan ezan, festivalin havasını değiştiren ve yaşanan Anadolu kültürünün canlı ve can alıcı unsurları. Yiyecek bölümü ise, insanı elinden tutup Osmanlı bedestenlerine, kapalı çarşıya götüren revaklar altına kurulmuş. Küçükklü büyüklü standların önünde ise up uzun kuyruklar. Satılan yiyeceklere gelince; Anadolu mutfağı-mıza ait aklımıza gelecek hemen her şey.

Açılış konuşmalarında yapılan itiraflardan öğrendiğimize göre, hiç kimse böylesi dev bir organizasyonun burada gerçekleşeceğine inanmamış. Haksız da sayılmazlar. Çünkü hazırlıkları bir yılı bulan 17 konteynır dolusu malzeme gelmiş Türkiye'den. Bir haftada sadece inşa işlemleri sürmüş bu tasvir etmeye çalıştığımız alanın. Ciddi bir tanıtım çalışması da

yapılmış bu arada. Okullardan öbek öbek öğrencilerle karşılaştık kaldığımız sürede. Anadolu medeniyetlerinin özelliklerine yönelik ödevler vermişler öğretmenleri. Öğrenciler ellerinde kağıt-kalem medeniyetler yolu üzerindeki bilgilerden ödevlerini yapıyorlardı. Eğlenme-öğrenme ve dinlenme denilen şey bu olsa gerek.

Festival komitesi 4 gün devam edecek olan festivale 40 bin kişi gelirse başarılı sayılırız diye hedef belirlemişler kendilerine. Bence yanılıyorlar. Bir tek kişi bile gelmese, böylesi bir konsepti sadece mimari açıdan gerçekleştirmek, festival alanını yukarıda söylediğimiz gibi Anadolu Medeniyetleri Müzesi hâlinde inşa etmek tek başına başarı sayılır. Zira proje gerçekten çok büyük. Bu ise ufkun, derdin, aşkın, himmetin ve cesaretin büyüklüğünün şahidi. Türk insanının kendini hapsettiği mahbesin duvarlarını kendi elleri ile yıktığının göstergesi.

Böylesi yazılarda en kolay şey, mevcudun anlatılmasıdır. Zira ortada somut bir şey var; size düşen gözünüzün önündeki o resmi kelimelerle cümle kalıpları içinde ifade etmek. Ama en zor şey; o kelimelerin içine hissiyatınızı sindirmektir. Ben bu yazıda kullandığım kelimelerin her birinin içine festival alanını gezerken bizzat hissettiğim duygularımı, etrafımda yerli-yabancı insanlardan duyduğum, gözlerinden okuduğum memnuiyetleri keşke sindirebilseydim. Şair'e "Dili bağlı kalbimin, bundan çok bîzârım." dedirten hissiyat bu olsa gerek. Batı dünyası ile farklı bir platformda yüzleşme olarak nitelediğim bu festivalin geleceğimiz adına bizlere çok şeyler kazandıracığına inanıyorum. Çünkü Cemil Meriç edasıyla diyeyim Batı dünyasına sadece Anadolu kültürü ve yemeği değil, irfanımızı sunuyoruz.

Para-pul beklentisi içine girmeden, gece-gündüz demeyip

atölyelerde ömür tüketen, sanatlarının en ince ayrıntılarını, bütün hünerlerini göstererek ete-kemiğe büründüren kadını-erkeği, sanat yönetmeni-mimarını, mühendisi-teknikeri, ustası-işçisi başta olmak üzere festivalde emeği geçen herkese sonsuz teşekkürler. Umarım 4 günlük ile başlayan bu konsept, Disneyland, Hollywood Stüdyoları gibi senenin 365 günü açık sabit bir mekana taşınır.

Festivalden menmun olmayanlar, ya da bu yazıda dile getirilenleri mübalağalı bulan olur mu? Ziya Paşa ile cevap vermek isterim böylelerine:

*Onlar ki verir lâf ile dünyâyâ nizâmât,
Bin türlü teseyyüb bulunur hânelerinde.
Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz,
Şahsın görünür rütbe-i akli eserinde.
İnsana sadâkat yaraşır görse de ikrâh,
Yardımcısıdır doğruların Hazret-i Allah.*

Umuda Yolculuk¹

Bu sütunun daimi okuyucuları bilir; Türkiye ve Türkiye’de cereyan eden ilgi alanım haricindeki hadiselerle alâkalı değerlendirme ve yorumlardan kaçınıyorum. Sebebi basit; yurt dışında açık istihbarat adı verilen basın-yayın organlarından hareketle Türkiye çok iyi takip edilemeyebiliyor. Hadiselerin içinde olmak, perde arkasına vakıf bulunmak farklı perspektiflerden onları gözlem imkânı sunuyor insana. Böyle olunca yapılan değerlendirmeler de ayakları sağlam bir şekilde yere basıyor, yoksa çoğu zaman afakî kaçıyor söylenenler. Bu imkândan mahrum olduğumuz böylesi bir duruma düşmemek için girmiyoruz Türkiye gündemine.

¹ 2009 yılı Şubat ayında Türkiye’ye yapmış olduğum kısa süreli bir seyahat sonrası kaleme alınan bir yazı.

Ama bu defa sözünü ettiğim kaidemi bozacak ve bazı gözlemlerimi dile getirmeye çalışacağım. Uzun bir aradan sonra ilk defa ana vatanıma geldim. İstanbul ve İzmir ile sınırlı kalan bir haftalık kısa bir seyahat yaptım. Halk katmanları arasında dolaştım. Değişik seviye ve statülere sahip kişilerle çay-kahve içimi müddetince beraber oldum. Eski dostlarla hasbihâl ettim. Ergenekon, Davos, mahalli seçimler ve hepsinden öte ekonomik kriz hemen her bir araya gelişimizde üzerinde konuştuğumuz mevzular oldu. Sonuç, çocukluğumuz, gençliğimiz dönemi halkından çok ama çok daha farklı bir halk manzarasıyla karşılaştım.

Şöyle özetlemeye çalışayım; o meclislerde Amerika ile alâkalı her soruya “hangi Amerika” diye karşılık vermiştim. Çünkü karşımızda bir tane Amerika yok. Beyaz Saray Amerika’sı ile düşünce kuruluşlarının ya da sokaktaki vatandaşın Amerika’sı birbirinden farklı. Birinde olmazsa olmaz olan bir şey, diğerinin hayat boyu gündemine girmiyor. Şimdi Amerika’ya döndüğümde de “hangi Türkiye” diyorum eşe-dosta. Çünkü çocukluğumun, gençliğimin Türkiye’si ile günümüzün Türkiye’si, medyanın tasvir ettiği Türkiye ile taban kitlenin yer aldığı Türkiye birbirinden çok farklı.

Çocukluğumuzda asker, bürokrat, siyasetçi kitlesinin yönettiği, bir lokma-bir hırka anlayışına talim eden köylü, taşralı bir halk vardı. Devlete yapışan, devlete anne-baba nazarıyla bakıp kıyıda-köşede de olsa devlet dairelerinde iş bulmayı amaçlayan zihniyet hâkimdi taşralılarda. Özgürlük, eşitlik, güven ve istikrar her dönemde yaşayan herkesin en temel istekleri arasında olsa da, devletluların bağısladığı kadarıyla sahiptik bunlara. Halka rağmen halkı yönetme, onlar adına en iyiyi, en doğruyu, en güzeli seçme ve uygulama imtiyaz ve selahiyeti devletçi seçkinlerin elindeydi. Kâğıdından kibritine devlet, ticaretin her alanında vardı ve tekeldi. Bazıları Atatürk’ün hedef olarak

ortaya koyduğu “muasır devletler seviyesine” bu politikalarla çıkılmayacağını bilmesine rağmen seslerini çıkaramıyorlardı; çünkü ceberut bir anlayış hâkimdi. Modernleşme ekonomik, siyasi, kültürel gelişime değil giyim-kuşama bağlı kılınmıştı. Batı modasını takip modernleşmenin adeta yegane ölçüsüydü. Hâsılı, sosyoloji’de “kapalı toplum” adı verilen özelliklerin hemen hepsi vardı bizim çocukluğumuzun hatta darbelerle geçen gençliğimizin Türkiye’sinde.

Ama şimdi yukarıda da ifade ettiğim gibi çok farklı bir manzara ile karşılaştım. Bunun en belli başlı sebebi orta sınıfın yükselmesi idi. Nitekim yaptığımız konuşmaların hâsılasında gördüğüm o ki; geçen sene bu dönemlerdeki ciro, iş hacmi, kapasitesi, yoğunluğu, kriz öncesi ve kriz sonrası mukayeseleri hemen herkesin dilinde pelesenk olmuş durumda. Sanki birbirleri ile anlamışlar gibi ama birbirlerinden habersiz hemen her kesimin aynı argümanları kullanarak mevcut ve muhtemel durumlara açıklamalar, izahlar getirmesi benim için şaşırtıcıydı. Kimileri en yetkili kişilerin kriz teğet geçecek demesine rağmen aldığı işe yarayan ve yaramayan tedbirlerini anlattı. Kimileri hâlâ işe yaracağını düşündüğü tedbirlerden bahsetti. İç piyasanın tükendiğini, yurt dışı açılımlarını, ticaret amaçlı seyahatlerini dile getirdi. Ekonomiye tekeline alan devletçi felsefenin bittiğinden ve tükendiğinden dem vurdu. Devleti ekmeğ kapısı olarak görmenin yanlışlığı üzerinde analizler yaptı. 40 yıllık ömrünü evi ile Kemeraltındaki köfteci dükkânı arasında geçen ve yabancı dil bilmeyen, yurtdışı ticaret tecrübesine sahip olmayan insanlar bile kıtalar ötesi, okyanuslar aşırı ticaretin gerekliliğini anlattı. Hayal değil, aksine çokları itibariyle yaptığını ve yaşadığını hikâye etti.

Hayranlıkla dinledim konuşulanları. İçinde yaşadığı dar dünyanın sınırladığı maddî alandan çıkıp çok geniş bir vizyon sunan yorumlar karşısında keyif aldım ve kendimden geçtim.

Bundan böyle devletçi seçkinlerin işi alabildiğine zor dedim içimden. Kenar mahalledekilerin merkeze doğru yürüdüğünü yıllardır biliyorduk da, merkezin de derinliklerini bu derece nüfuz ettiklerini ilk defa yakından müşahede edince “pes be birader!” nidalarıyla şapka çıkartım. Son olarak ifade ettiğimiz derinliklere nüfuz aşamasında Ergenekon davasının rolü unutulmamalı. Özellikle davanın üstünü örtmek isteyen bir kısım medyanın yanlı ve taraflı tutumu, onların arzusunun hilafına bir uyanışa sebebiyet verdiği muhakkak.

Evet; sivil, girişimci bir orta sınıfın varlığından bahsediyoruz. Kayseri, Konya, Antep, Denizli, Bursa, Ankara örneklerinden hareketle “Anadolu Kaplanları” adı verilen ve bizi son tahlilde hakiki demokrasi ile tanıştıracak girişimci ruhun, bu illerle sınırlı kalmadığı ve kalmayacağından rahatlıkla söz edebiliriz. Devlete yapışmayan, onunla çatışmayan, ama onun engel olmasını da istemeyen bir sınıf bu. Ekonomik ve hukuki yapının mezkur dinamizme ayak uyduracak ölçüde değişimini isteyen ve “Gölge etmesinler yeter!” diyen açık toplum zihniyeti. Umarım devletlularımız bu sosyal dinamiği yerinde ve zamanında görüp ona göre tavır alırlar.

Ve hepsinden önemlisi bunca olumsuz şartlara rağmen insanımızın umudla dolu olması yüreğimize su serpti. Olumsuz şartlar dedik; çünkü 100 yılda bir gelen ve neredeyse bütün dünyayı abluka altına alan bir ekonomik kriz dönemini yaşıyoruz. Bu krizin psikolojik boyutunun maddî boyutundan daha fazla yıkıma sebebiyet vereceğini biliyorduk. Çoklarının hatırlayacağı üzere Hocaefendi, krizin başlangıç günlerinde bunu çok açık ve net bir şekilde dile getirmiş ve insanımızın moralinin yüksek tutulması konusunda ciddi taahhütlarda bulunmuştu. Söz konusu taahhütların aşığı tuttuğunu görmek sevindirici.

Evet; “Hayat, umuda yolculuktur.” derler; doğrudur. Umud gelecek adına müthiş bir sermaye. Hem de yeri parayla, pulla

doldurulamayacak kadar değerli. Umudu olmayan insanların gelecek tasavvuru olmaz/olamaz. Umutsuz insanlar hangi şartlarda olursa olsun dünya hayatında mutluluğu yakalayamaz. Onun içindir ki Yüce Kitabımız Kur'ân'da umudun bütünüyle bitip tükenmesi küfre ait bir vasıf olarak anlatılır.

Umudla yaşadığım dünyada, umudla dolduğum, umudla döndüğüm bir yolculuk oldu bu son Türkiye seyahatim.